

JUSSBUSS
Institutt for kriminologi og retts sosiologi
Universitetet i Oslo

Stensilserie nr. 155

Årsrapport for Jussbuss 2023

Eskil Vik Urdal

Jussbuss

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	5
1.1. Bakgrunn	5
1.2. Jussbuss – kort oppsummert.....	5
1.3. Jussbuss' fire hovedmålsettinger	6
1.3.1. Saksbehandling.....	6
1.3.2. Rettspolitikk.....	7
1.3.3. Forskning	7
1.3.4. Utdanning.....	7
2. Organisasjonsforhold	8
2.1. Organisatorisk oppbygging.....	8
2.2. Medarbeiderne.....	9
2.3. Kontorlokaler.....	9
3. Saksbehandling.....	9
3.1. Oversikt over saksmottak.....	10
3.2. Antall uker i drift.....	10
3.3. Antall saker i året	11
3.4. Former for juridisk rådgivning.....	12
3.5. Mottakssted	13
3.6. Mottaks måned	13
4. Opplysninger om de som søker råd hos Jussbuss	14
4.1. Kjønn.....	14
4.2. Nasjonalitet	14
4.3. Bosted.....	15
4.4. Fængselsklienter.....	16
4.5. Inntekt	17
4.6. Advokatbruk	19
4.7. Konkurransen med andre rettshjelpstiltak?	19
4.8. Hvordan klientene får kunnskap om Jussbuss	19
4.9. Medlemskap i Studentsamskipnaden i Oslo (SiO)	20
4.10. Medlemskap i fagforening	20
5. Rettshjelp i gruppene	21
5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2023	21
5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG).....	23
5.2.1. Sosial- og helserett	23
5.2.2. Trygd- og pensjonsrett	24
5.2.3. Arbeidsrett	25
5.3. Fængselsgruppa (FEG).....	27
5.3.1. Fængselsrett.....	27
5.4. Utlendingsrettsgruppa (INNVA)	29
5.5. Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG)	31
5.5.1. Husleierett.....	31

5.5.2. Gjeldsrett.....	32
6. Rettspolitikk.....	34
6.1. Rettspolitisk organ.....	34
6.1.1. Debatter	34
6.1.2. Fredagspilsler	39
6.1.3. Rettspolitisk seminar	39
6.1.4. Rettspolitisk uke	39
6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene	39
6.2.1. Rettshjelps- og lobbygruppa (REG/lobby).....	39
6.2.2. Jussbuss i media	42
6.2.4. Skrivegruppa.....	42
6.2.5. Jussbuss på nett og i sosiale medier	43
6.2.6. Muntlige og skriftlige høringsuttalelser	43
6.2.7. Menneskerettighetsarbeid.....	44
6.2.8. Fangehåndboka	45
6.2.10. Andre felles arrangementer	45
6.3. Rettspolitikk i gruppene	46
6.3.1. Rettspolitiske prosjekter på Sosial-, arbeids- og trygderettsgruppa (SAG) i 2023.....	46
6.3.2. Rettspolitiske prosjekter på Fengselsrettsgruppa (FEG) i 2023	50
6.3.3. Rettspolitiske prosjekter på Utlendingsrettsgruppa (INNVA) i 2023	53
6.3.4. Rettspolitiske prosjekter på Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG) i 2023	55
7. Oppsøkende arbeid	60
7.1 Fengselsgruppa.....	60
7.2 Voksenopplæringsgruppa	60
7.3 Studentgruppa.....	61
7.4 Gategruppa.....	61
7.5 Oppsøkende uker og annet oppsøkende arbeid.....	61
7.6 Erfaringer fra oppsøkende arbeid	62
8. Forskning og utredning.....	62
8.1. Generelt.....	62
8.2 Masteroppgaver	62
8.3 Brukerundersøkelse	62
8.4 ID-juristen og Samfunnssikkerhet og digitale identiteter (SODI).....	63
9. Utdanning	63
9.1. Innledning.....	63
9.2. Begynneropplæring	64
9.3. Fadderordning	64
9.4. Gruppene.....	64
9.5. Andresemesters opplæring	64
9.6. Tredjesemesters opplæring	65
9.7. Veiledning.....	65
9.8. Fellesseminaret	65
9.9. Annen opplæring.....	65
10. Økonomi og drift	67
10.1. Budsjett og regnskap 2023.....	67
10.2. Kommentarer til regnskapet	70
10.2.1. Om inntekter	70

10.2.2. Om utgifter	70
10.2.4. Kommentarer fra økonomiavdelingen ved Juridisk fakultet, ved Guro Villanger Lyshaug.....	72
10.2.5. Avsluttende merknader til regnskapet	72
10.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi.....	73
10.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid	74
11. Ansatte i Jussbuss i 2023	74
12. Et innblikk i 2024	75
13. Publikasjoner	76
13.1. Hefter i Jussbuss' stensilsérie.....	76
13.2. Andre publikasjoner	79

1. Innledning

1.1. Bakgrunn

Jussbuss startet opp i 1971 som et kritisk fagpolitisk tiltak. Det første saksmottaket fant sted i egen buss på Oppsal den 24. september 1971. Tiltaket har helt siden oppstarten arbeidet for å sikre og bedre rettsstillingen for ressursfattige samfunnsgrupper. Utgangspunktet for virksomheten var og er at rettssystemet i praksis som oftest tjener de ressurssterkes interesser. Den gang som nå var dessuten jusstudiet teoretisk lagt opp. Initiativtakerne til Jussbuss ønsket å praktisere jussen der hvor den skapte mest velferdsmessig nytte. Fra et mer overordna perspektiv må oppstarten av Jussbuss også sees i sammenheng med radikaliseringa av studentmassene på slutten av 60-tallet og starten av 70-tallet.

Gjennom perioder med arbeidsgrupper som blant annet husokkupasjonsgruppa og sigøynergruppa, bestod Jussbuss etter hvert av fire arbeidsgrupper og en administrasjon. Slik er situasjonen også i dag. Arbeidsgruppene arbeider med en rekke rettsområder. For mer informasjon om dette arbeidet, se kapittel 2 og 5. Felles for områdene er at de ikke er tilstrekkelig dekket av den offentlige rettshjelpsordninga gjennom lov om fri rettshjelp. Det udekkede rettshjelpsbehovet til ressursvake grupper er veldokumentert, både gjennom flere rettshjelpsundersøkelser og den store pågangen til Jussbuss og andre lavterskel rettshjelpstiltak rundt om i landet.

Jussbuss er gitt tillatelse til å yte rettshjelp av Tilsynsrådet for advokatvirksomhet etter domstolloven av 13. august 1915 nr. 5, § 218 andre ledd nr. 3. Tillatelsen forutsetter at Jussbuss er faglig tilknyttet det juridiske fakultet. Jussbuss er i dag underlagt Institutt for kriminologi og retts sosiologi, det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo.

Mer informasjon om organisatoriske forhold finnes i kapittel 2 i denne rapporten, og på www.jussbuss.no.

1.2. Jussbuss – kort oppsummert

Jussbuss er et studentdrevet rettshjelpstiltak som siden 1971 har tilbudt rettshjelp til ressursvake grupper. På Jussbuss yter opp til 36 jusstudenter gratis rettshjelp, hovedsakelig frivillig. Arbeidet har siden oppstarten utgjort et viktig bidrag til fattigdomsbekjempelsen i Norge.

Jussbuss har en sosial profil, og retter seg særlig mot ressursvake grupper. Gjennom vårt arbeid ser vi at det eksisterer et stort udekkede rettshjelpsbehov i samfunnet. Jussbuss har ikke mulighet til å dekke hele dette behovet alene, og vi har heller ikke kapasitet til å gå like grundig inn i alle henvendelser vi mottar. Både i prioriteringa av klientgrupper og enkeltsaker, og ved oppsøkende virksomhet, forsøker vi å treffe de som trenger oss aller mest. Jussbuss prioriterer de som ikke har økonomiske eller andre ressurser til å skaffe seg juridisk hjelp andre steder, i saker som er av stor velferdsmessig betydning. Jussbuss skal ikke være et alternativ til offentlig rettshjelp, men et supplement til denne ordninga.

Jussbuss differensierer den hjelpen vi gir ut fra en individuell vurdering. I hver enkelt sak foretar vi en konkret vurdering av om de som henvender seg til oss er i stand til å hjelpe seg selv. En sentral side ved problemløsningsteknikken i Jussbuss er at vi, i større grad enn det

som synes vanlig blant advokater, søker å få til forhandlinger og minnelige løsninger. Dette stiller store krav til evnen til å omgås motparter. Hjelp til selvhjelp er en strategi vi søker å ta i bruk, dels på grunn av våre egne beskjedne ressurser, men også fordi vi anser det fornuftig at klientene aktiviseres i sine egne saker, bevisstgjøres de juridiske problemstillingene og bidrar med det de har kapasitet til. I mange tilfeller vil det også være konfliktdependende, slik at det på sikt kan føre til at færre saker bringes inn for domstolene.

Jussbuss arbeider kontinuerlig for å bedre det offentlige rettshjelpstilbudet i Norge slik at denne ordninga skal treffe de som trenger det. Rettshjelp er et grunnleggende velferdsgode som skal sikre at alle nyter godt av lovens og rettssystemets beskyttelse. Det er prinsipielt galt at et grunnleggende velferdsgode og en fundamental rettssikkerhetsgaranti som rettshjelp er avhengig av frivillig arbeid. Lovbestemte rettigheter og forpliktelser må være tilgjengelig for alle, uavhengig av økonomisk og sosial status. Rettshjelp som rettssikkerhetsgaranti er også en grunnleggende menneskerettighet.

Dagens offentlige rettshjelpsordning oppfyller ikke de grunnleggende kravene i menneskerettighetskonvensjonene. Rettshjelpsdekninga har på flere områder blitt kritisert av FNs menneskerettighetskomité og Den europeiske menneskerettighetsdomstol. Dette medfører at likhet for loven forblir et teoretisk ideal, også i Norge. Jussbuss mener derfor at den offentlige rettshjelpsordninga må styrkes, og bør dekke langt videre enn det den gjør i dag.

I 2011 vant Jussbuss jusstudentenes menneskerettighetspris som utdeles av Amnesty International juridisk studentnettverk for å ha fremmet menneskerettighetene som studenter og for studenter. Juryen trakk fram at Jussbuss har formet en hel generasjon jusstudenter, som tar med seg rettighetsperspektivet videre i arbeidet som jurister.

I 2012 vant Jussbuss, sammen med de øvrige studentrettshjelpstiltakene i Norge, Norges Juristforbunds rettssikkerhetspris for vårt bidrag til å styrke rettssikkerheten for våre klientgrupper. Juryen trakk både fram arbeidet med å gi gratis rettshjelp eller juridisk bistand i enkeltsaker, men også vårt rettspolitiske arbeid for å styrke våre klientgruppers rettsstilling, og vårt internasjonale arbeid.

I 2015 vant Jussbuss Advokatforeningen Oslo krets sin æresbevisning for arbeidet med rettshjelp til ressursvake grupper.

1.3. Jussbuss' fire hovedmålsettinger

I 1976 ble det bestemt at Jussbuss skulle ha følgende hovedmålsettinger som består den dag i dag: Rettshjelp, rettspolitikk, forskning og utdanning.

1.3.1. Saksbehandling

Helt siden oppstarten i 1971 har utgangspunktet for arbeidet vårt vært å gi juridisk bistand i enkeltsaker. Bistanden ytes i form av muntlig og skriftlig rådgiving, samt partsrepresentasjon. For å sikre høy kvalitet på arbeidet, er saksbehandlinga underlagt restriktive kontrollrutiner. Det er sentralt at våre klienter ikke skal lide rettstap fordi de ikke har råd til å gå til advokat.

Vår bistand skal være av høy kvalitet. Jussbuss mener at rettshjelpen vi yter svarer til denne målsetninga.

Jussbuss har en sosial profil. Vi prioriterer å gi rettshjelp til samfunnsgrupper som av økonomiske eller andre grunner ikke kan få juridisk hjelp andre steder. Vi prioriterer i tillegg arbeid på rettsområder som har stor velferdsmessig betydning for den enkelte klient. Se for øvrig kapittel 3, 4 og 5 og statistikken der.

1.3.2. Rettspolitikk

Saksbehandlingen tjener som erfaringsgrunnlag for vårt rettspolitiske arbeid. Gjennom behandling av enkeltsaker skaffer vi oss kunnskap om hvilke juridiske og sosiale problemer som kan være felles for ulike samfunnsgrupper. Disse erfaringene brukes så til påvirkningsarbeid for å endre rettstilstanden eller praktiseringa av regelverket til fordel for våre klientgrupper. Rettspolitisk arbeid kan fungere mer effektivt enn arbeid med enkeltsaker fordi resultatene kommer flere til gode.

Det rettspolitiske arbeidet kan blant annet bestå i å følge politiske prosesser knyttet til saker som berører våre klientgrupper. I dette inngår det å arrangere lobbymøter, skrive høringsuttalelser, delta i muntlige høringer, arrangere debatter, skrive brosjyrer, profilere saker i media med mer. Les mer om vårt rettspolitiske arbeid i kapittel 6.

1.3.3. Forskning

Rettsområdene som Jussbuss jobber med vies i liten grad oppmerksomhet fra det etablerte juridiske forskningsmiljøet. Problemer som oppdages under behandling av enkeltsaker og rettspolitisk arbeid utdypes derfor ofte av medarbeiderne gjennom forskning. Dette resulterer gjerne i studentavhandlinger, hvor Institutt for kriminologi og retts sosiologi ofte står for veiledninga. I tillegg gjennomfører Jussbuss omtrent hvert tiende år rettshjelpsundersøkelser for å avdekke mulig udekket rettshjelpsbehov. Les mer om forskning i kapittel 8.

1.3.4. Utdanning

Jussbuss mener det er en stor mangel ved jusstudiet at praktisk erfaring i liten grad er en del av utdannelsen.

Gjennom arbeid på Jussbuss lærer medarbeiderne juridiske fag og arbeidsmetoder som ellers ikke er prioritert ved fakultetet. I praksisperioden får medarbeiderne forberedt seg på å arbeide med saksbehandling på samme måte som ferdigutdanna jurister. I tillegg ønsker vi å gi medarbeiderne nye perspektiver og holdninger til jussen som de kan ta med seg videre.

Utdanninga skjer gjennom både generell undervisning for alle medarbeiderne, og spesiell undervisning innad i arbeidsgruppene. Den viktigste opplæringa skjer likevel gjennom arbeidet med enkeltsaker og den ukentlige gruppekontrollen av disse. Mer utfyllende informasjon om utdanning og opplæring av medarbeiderne finnes i kapittel 9.

2. Organisasjonsforhold

2.1. Organisatorisk oppbygging

Jussbuss er organisatorisk underlagt Institutt for kriminologi og rettssosiologi ved det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Jussbuss drives etter et prinsipp om flat struktur. Organisasjonen er bygd opp slik:

Plenum

Plenum er Jussbuss' øverste organ og består av alle medarbeidere på Jussbuss, samt faglig leder. Jussbuss drives etter vedtekter vedtatt av Plenum. Vedtektene finnes tilgjengelig på www.jussbuss.no.

Styret

Saker vedrørende daglig drift delegeres av Plenum til styret, bestående av daglig leder og en representant fra hver faggruppe. Faglig leder har møterett.

Rettspolitisk gruppe

Rettspolitisk gruppe (R) samordner det rettspolitiske arbeidet på Jussbuss. R arrangerer også seminarer og temamøter som setter fokus på aktuelle juridiske, rettspolitiske og andre samfunnsmessige problemstillinger. R består av daglig leder og en representant fra hver faggruppe. Faglig leder har møterett.

Daglig leder og administrasjon

Daglig leder står, i samarbeid med styret, ansvarlig for løpende administrasjon og pengeforvaltning. Daglig leder velges blant medarbeidere, nåværende eller tidligere, og ansettes for halvannet år av gangen. Daglig leder, faggruppene og en kontormedarbeider som blir supplert med vikarer bestående av tidligere medarbeidere (med stillingsbrøk på til sammen omtrent 80 prosent), deler ansvaret for kontordrift og sentralbord. Regnskapet føres av Universitetets regnskapsseksjon.

Faglig leder

Faglig leder er professor ved Institutt for offentlig rett, og har i denne stillingen blant annet ansvar for oppfølging av Jussbuss. Dette omfatter blant annet opplæring, veiledning på prosjekter, oppfølging av det faglige arbeidet på gruppene, og bistand til daglig leder ved behov.

Faggruppene

Medarbeiderne på Jussbuss er delt inn i faggrupper (saksbehandlingsgrupper). Spesialiseringa er etter vår mening en garanti for en god og effektiv saksbehandling. Ansvaret for saksbehandlinga ligger hos gruppa som helhet, ikke den enkelte medarbeider. Arbeidet som gjøres av den enkelte medarbeider kontrolleres av gruppa på ukentlige møter. I 2023 har Jussbuss hatt følgende fire faggrupper:

- Sosial-, arbeids- og trygderettsgruppa (SAG)
- Fængselsgruppa (FEG)
- Utlendingsrettsgruppa (INNVA)
- Husleie-, gjeld- og svindelsrettsgruppa (HOG)

Se kapittel 5 for mer informasjon om arbeidet på gruppene.

Ad hoc-grupper

Fra tid til annen opprettes også forskjellige ad hoc-grupper på tvers av våre faggrupper. I 2023 hadde vi følgende ad hoc-grupper:

- Rettshjelp- og lobbygruppa (REG/lobby)
- Internasjonal avdeling
- Grupper for oppsøkende virksomhet

Se punkt 6.2 for informasjon om de enkelte ad hoc-gruppene.

2.2. Medarbeiderne

Det arbeider til enhver tid 30-38 jusstudenter på Jussbuss, og vi ansetter opptil 12 nye medarbeidere hvert semester. Nye medarbeidere får grundig opplæring basert på erfaringene fra 50 års virksomhet. Det legges vekt på å gi medarbeiderne innsikt i de problemene rettssystemet skaper generelt og særlig for svakerestilte grupper. Dette er utfordringer jusstudiet har lite fokus på.

Medarbeiderne er tilknyttet organisasjonen i tre semestre. De to første semestrene arbeider medarbeiderne fulltid, og deltar både i saksbehandling og drift. Det siste semesteret jobber medarbeiderne deltid. Da brukes arbeidstida til kvalitativ kontroll og opplæring av nye medarbeidere. Ferdige medarbeidere utfører en betydelig del av forskninga som gjøres av Jussbuss, i form av å gjøre rettssosiologiske undersøkelser og ved å skrive juridiske avhandlinger.

For å få jobb som medarbeider i Jussbuss må søkeren ha bestått 1. og 2. studieår på mastergraden i rettsvitenskap. Ansettelse gjøres på bakgrunn av en helhetsvurdering av søkeren der særlige forutsetninger og engasjement innenfor Jussbuss' arbeidsområder, arbeids- og organisasjonserfaring samt personlige egenskaper tillegges vekt (jf. vedtektene § 12). Karakterer tillegges ikke avgjørende vekt.

2.3. Kontorlokaler

Vi flyttet til nyoppussede lokaler i Skippergata 23 i januar 2016. Samtidig flyttet JURK og Gatejuristen inn i samme bygning. Vi disponerer nå hver vår etasje i det vi kaller «Jusshuset», med felles kjøkken og lunsjrom. Jusshuset gjør veien til det «riktige» rettshjelpstiltaket kortere for klientene. Våre lokaler er innredet og tilrettelagt slik at de i minst mulig grad virker fremmedgjørende for våre klienter.

3. Saksbehandling

Saksbehandlingen er den mest tidkrevende delen av arbeidet på Jussbuss, men også en forutsetning for å kunne drive rettspolitik, forskning og utdanning.

Jussbuss forsøker å registrere alle innkomne henvendelser innenfor våre saksmottakstider. Henvendelsene vi mottar utenom saksmottakstidene registreres som hovedregel ikke. Vi registrerer antall saker, ikke antall klienter. Vår erfaring er at et juridisk problem sjeldent kommer alene, og derfor kan det være flere saker som er registrert på samme person. En slik registrering gir et mer korrekt bilde av rettshjelpsbehovet i samfunnet.

3.1. Oversikt over saksmottak

Erfaring viser at det er utfordrende å nå ut til de klientgruppene som har det største rettshjelpsbehovet. Dette skyldes flere forhold. Mange lar være å oppsøke juridisk hjelp fordi det er kostbart å betale for kvalifisert juridisk bistand. Andre er ikke klar over at de har et juridisk problem. I tillegg har mange en psykisk og/eller sosial sperre for å oppsøke juridisk bistand.

Jussbuss har derfor som mål å drive omfattende oppsøkende virksomhet, slik at vi kan møte mennesker som ellers ikke ville kommet i kontakt med oss. I 2023 opprettholdt vi satsningen på oppsøkende virksomhet, og har hatt saksmottak følgende steder:

Jussbuss' egne lokaler - fast saksmottakstid var mandager kl. 17-20 og tirsdager kl. 10-15. Klientene møter opp personlig, ringer, registrerer saken elektronisk på våre nettsider eller henvender seg til oss gjennom brev. Av personvern hensyn tar vi som hovedregel ikke imot henvendelser pr. e-post eller Facebook. Brosjyrer og annet materiell kan lastes ned fra våre hjemmesider: www.jussbuss.no.

Oppsøkende virksomhet - de oppsøkende gruppene gjennomførte ukentlige saksmottak rundt omkring i løpet av 2023, blant annet i fengsler, voksenopplæringscentre, bibliotek, dagtilbud i regi av Kirkens bymisjon eller Frelsesarmeen, videregående skoler, studiesteder som Blindern og OsloMet, med fler. Den ukentlige oppsøkende virksomheten fant hovedsakelig sted på det sentrale østlandsområdet, men vi sendte også grupper på lengre turer, for eksempel til Bodø fengsel. I tillegg dro faggruppene på to ukeslange oppsøkende turneer, for å nå klienter utenfor Oslo og Viken. Under begge de oppsøkende ukene ble medarbeiderne delt i fire grupper, som fikk ansvar for oppsøkende virksomhet i Øst-, Sør-, Vest-, og Midt-Norge. Se mer om de oppsøkende gruppene i punkt 7.

3.2. Antall uker i drift

I 2023 hadde vi som vanlig full drift i 40 uker. I tillegg holdt vi åpent med begrenset bemanning i åtte uker i sommerperioden. I denne perioden var kontoret bemannet med tre medarbeidere på hver faggruppe, mot fem til seks medarbeidere i ordinær drift.

I løpet av åtte uker sommeren 2023 registrerte Jussbuss 832 henvendelser, altså ca. 104 henvendelser per uke. I 2022 mottok vi 770 saker. Dette viser at det er et stort behov for rettshjelp også i sommerukene. Medarbeiderne som jobber i sommerferien, får betalt for alle timene de jobber. Dette for å kunne jobbe i Jussbuss istedenfor å ta annen sommerjobb. Det er en økonomisk prioritering vi mener er nødvendig. Ettersom vi har halv bemanning disse ukene er saksmengden per medarbeider høy. Det er få andre rettshjelpstiltak som holder åpent hele sommeren. Det er derfor viktig at Jussbuss har ressurser nok til å holde åpent slik at folk kan unngå å lide rettstap på grunn av stengte dører.

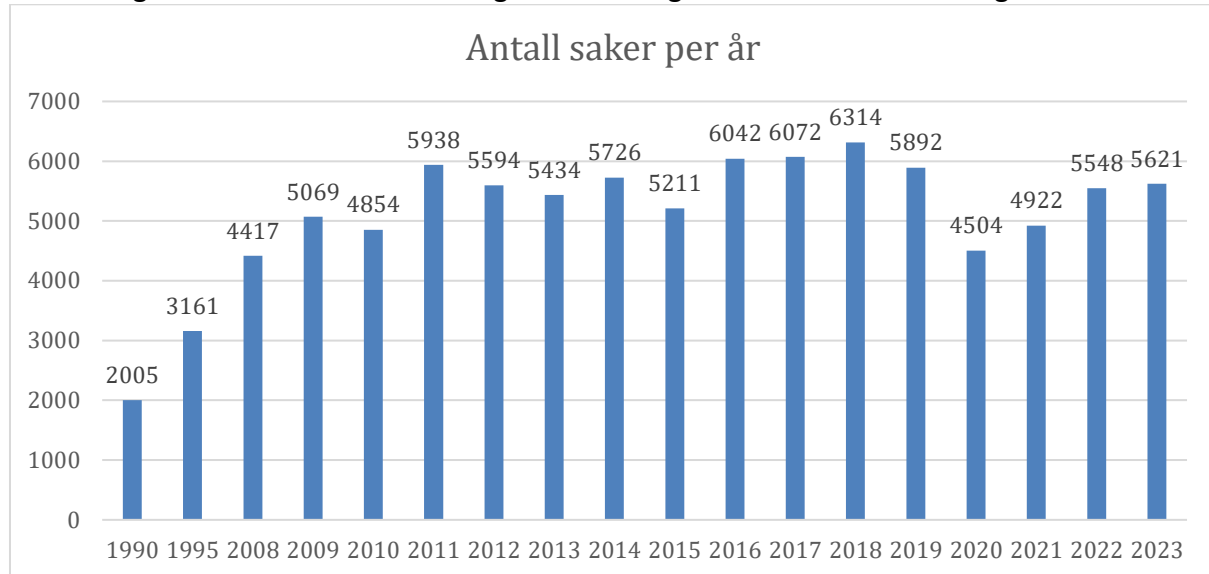
I 2023 hadde vi i alt stengt fire uker. Én uke i forbindelse med påskeferien, og tre uker i forbindelse med juleferien.

3.3. Antall saker i året

Jussbuss mener at man må være forsiktig med å måle suksessen i rettshjelpsarbeid med hvor mange saker som behandles. Det er viktigere å yte god rettshjelp til få enn å yte «annenrangs»- rettshjelp til mange.

Vi registrerte 5621 henvendelser i 2023. Det er en liten oppgang fra 5548 henvendelser i 2022.¹ Dette viser at rettshjelpsbehovet fortsatt er stort, og at vi når stadig flere når vi kan møte dem fysisk.

Under følger en oversikt over utviklinga i sakstilfang hos Jussbuss fra 1990 og fram til 2023.

Statistikken er hentet ut fra vårt saksbehandlingsprogram Advisor 247. I noen tilfeller er det ikke mulig å få all den statistiske informasjonen fra klienten, enten fordi vedkommende ikke vet, fordi noen tar kontakt på vegne av andre eller fordi klienten ikke ønsker å oppgi informasjonen til oss. Dette medfører at det finnes ukjent informasjon på noen av sakene. Dette oppgis i skjemaene hvis så er tilfelle, men medfører at statistikken som oppgis i enkelte av figurene ikke helt er i overenstemmelse med det totale antall saker som ble tatt inn i løpet av året.

Vi gjør oppmerksom på at statistikken vil ha feilmarginer, samt at den verken sier noe om størrelsen og omfanget av henvendelsene, og/eller om kvaliteten på det arbeidet som har blitt gjort. Noen saker kan kreve mange timers arbeid, og kreve oppfølging over lang tid, mens andre saker krever langt mindre omfattende behandling hos oss.

¹ I statistikken har vi ikke regnet med de henvendelsene som kommer utenfor våre saksmottakstider.

3.4. Former for juridisk rådgivning

Saksbehandlingen hos Jussbuss deles i tre hovedkategorier:

Muntlige saker - saker hvor vi gir muntlig veiledning til klienten uten å representere klienten overfor en motpart. Disse spørsmålene er juridisk sett ofte relativt enkle, men ikke alltid. Det vanligste er at folk ønsker å få informasjon om rettstilstanden på et avgrenset område for å sikre eller avklare sin rettsstilling. I muntlige saker tar klienten selv hånd om sine problemer etter muntlig veiledning fra Jussbuss. Dette er en form for hjelp til selvhjelp, en veiledningsform vi tilstreber å benytte der det er hensiktsmessig og forsvarlig. Majoriteten av sakene faller inn under kategorien «muntlige saker».

Kort skriftlig informasjon - saker hvor vi gir skriftlig informasjon til klienten, og hvor klienten deretter løser spørsmålet selv eller tar seg av kontakten med motparten. Denne typen saksbehandling benyttes der muntlig rådgivning ville virke utilfredsstillende fordi jussen eller faktumet i saken er komplisert eller uklart, men hvor saken ikke er for vanskelig til at klienten selv kan følge opp saken videre og klienten har ressurser til å representere seg selv. Utarbeidelse av informasjonsbrosjyrer er en måte å effektivisere denne typen rådgivning på.

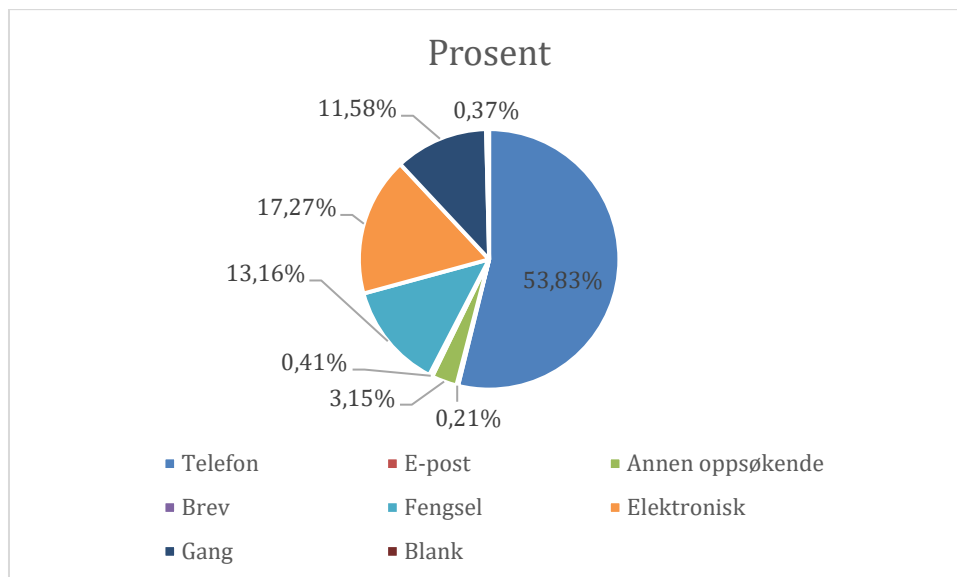
Skriftlige saker (partsrepresentasjon) - saker der vi representerer klienten overfor en motpart, skriftlig eller muntlig. Dette er ofte saker hvor styrkeforholdet mellom partene er svært skjevt, typisk fordi motparten besitter juridisk kompetanse eller er et offentlig organ. I slike saker vil rettshjelpen kunne bestå av å skrive klage på vedtak fra det offentlige, skrive anke til trygderetten, representere klienten i forliksrådet, i forhandlingsmøter med arbeidsgiver eller i møte med namsmyndighetene. Skriftlige saker er den mest tidkrevende formen for rettshjelp vi yter.

I saker som faller utenfor de rettsområdene vi arbeider med er vår policy å henvise klienten til minimum to andre steder hvor klienten kan få gratis juridisk rådgivning, eventuelt til den instansen som plikter å ta hånd om saken. Dette er begrunnet i at Jussbuss er et supplement til de øvrige rettshjelpstiltak- og ordninger. Vi fokuserer vårt arbeid der hvor klienten ikke kan få hjelp fra noen andre. Ca. 50 prosent av våre henvendelser i 2022 ble besvart på denne måten, litt færre enn året før. Vi opplever at klientene i stor grad er fornøyde med hjelpen vi gir når vi henviser fordi mange ikke sitter inne med denne kunnskapen fra før. Når saken er stilt slik at klienten ikke har fått hjelp av riktig instans, for eksempel at forvaltningas veiledningsplikt er brutt, pleier vi å selv gi juridisk bistand slik at klienten ikke skal lide rettstap på grunn av slett arbeid fra forvaltninga.

3.5. Mottakssted

Omtrent 96 prosent av henvendelsene til Jussbuss i 2023 skjedde ved at klientene selv kontaktet oss, enten ved personlig oppmøte i våre lokaler, gjennom telefon, brev eller elektronisk saksinntak.

Nedenfor vises en oversikt over fordelingen av antall henvendelser etter hvor og på hvilken måte den ble mottatt.

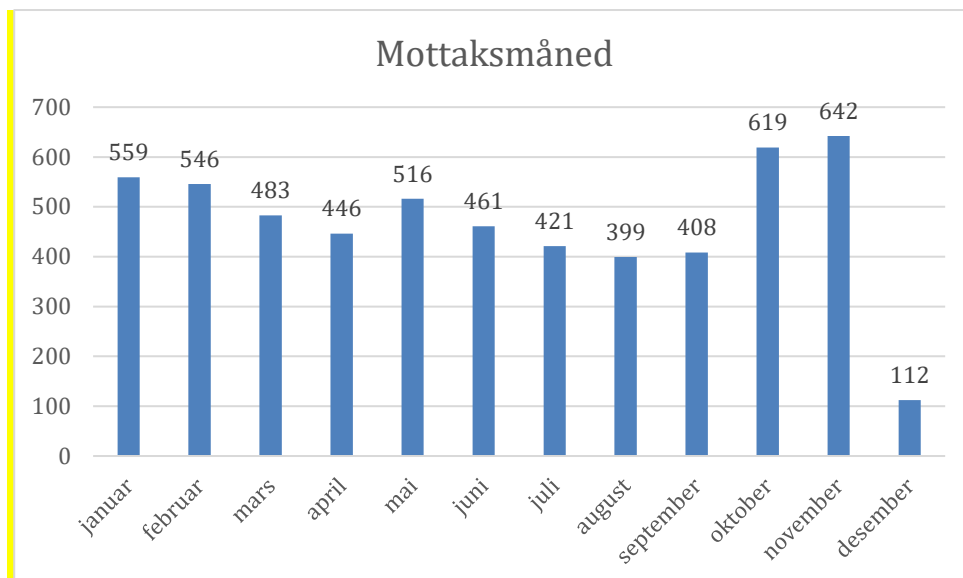
N=5621

Antallet saker som kom inn gjennom oppsøkende virksomhet er sannsynligvis ikke representativt i statistikken. Trolig kontakter mange Jussbuss på egen hånd etter å ha hørt om oss gjennom vår oppsøkende virksomhet uten at dette fanges opp i statistikken. En del oppsøkende virksomhet foregår ved foredragsvirksomhet. Når vi gir rettsinformasjon for en forsamling, eigner det seg ikke alltid å ta inn enkeltsaker. Klientene får generell informasjon om de ulike rettsområdene Jussbuss arbeider med, og blir henvist til våre saksinntak for konkret saksbehandling.

Det er stadig behov for å opprettholde og utvide den oppsøkende virksomheten for å nå ut til de som trenger det mest. Den oppsøkende virksomheten vies mye ressurser, både i form av arbeidstimer og penger (f.eks. reiseutgifter og trykking og oversettelse av brosjyrer).

3.6. Mottaksmåned

Gjennomsnittlig sakstilfang per måned lå på rett i underkant av 470 henvendelser i 2023. Nedenfor følger en oversikt over antall saker vi mottok per måned i 2023.

N= 5612

Det lave tallet i desember er på grunn av julestengt og avslutning av saker før juleferien. Fra midten av juni til starten av august har vi redusert drift, noe som innebærer at sakstilfanget må håndteres av færre saksbehandlere. Bedre økonomiske forutsetninger har imidlertid gjort at vi kunne holde åpent hele sommeren, noe som har ført til en økning i antall saker tatt inn i juli sammenlignet med tidligere år.

4. Opplysninger om de som søker råd hos Jussbuss

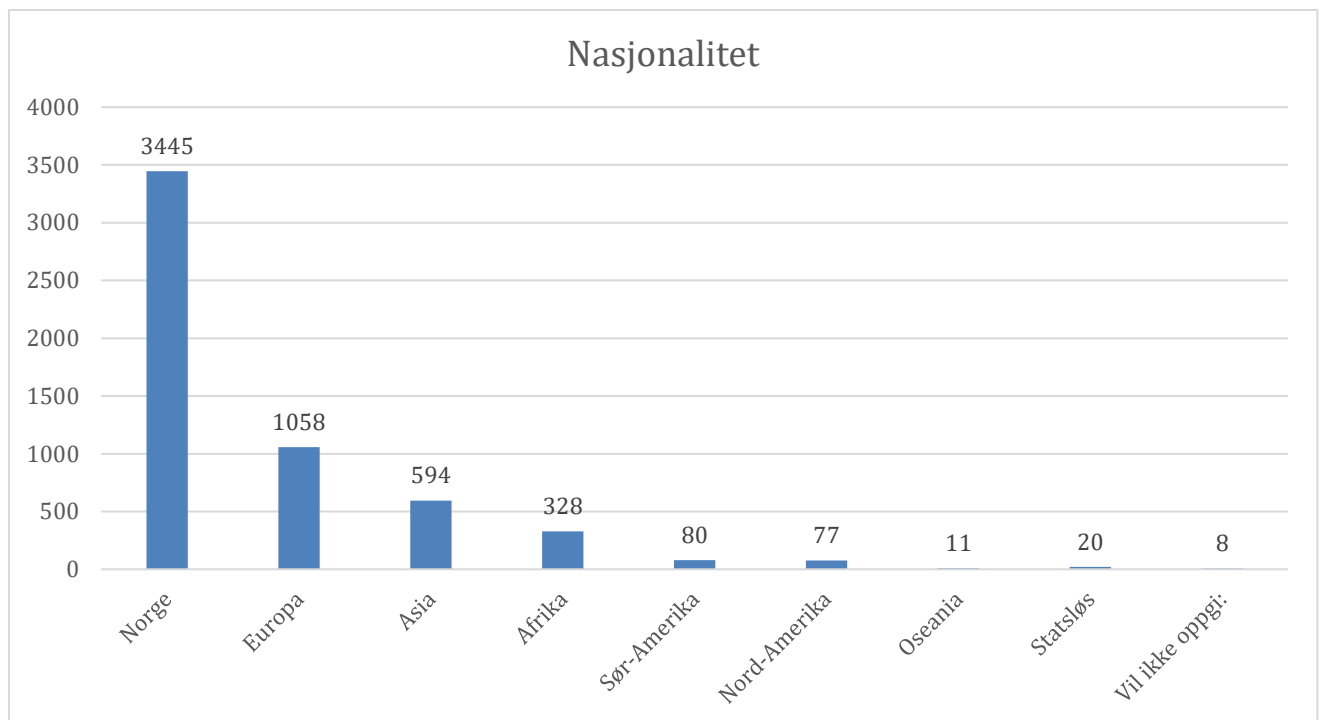
4.1. Kjønn

Av de 5621 henvendelsene vi mottok i 2023 var 1964 fra kvinner og 3630 fra menn. Fem personer oppga «annen kjønnsidentitet». De resterende ønsket ikke å oppgi kjønn. Menn stod dermed for 64,5 prosent, og kvinnene for 35 prosent av henvendelsene.

Bakgrunnen for den skjeve fordelingen kan være at JURK (Juridisk rådgivning for kvinner) har sine lokaler i samme bygning som oss. I tillegg besøker JURK kvinnefengslene, mens Jussbuss besøker fengsler med en stor overvekt av menn. JURK håndterer derfor en god del av de kvinnelige klientene som ellers ville ha kommet til Jussbuss. Langt flere kvinner enn menn benytter seg av tilbudene til JURK og Jussbuss til sammen.

4.2. Nasjonalitet

Nedenfor følger en tabell som viser oversikt over klientenes nasjonalitet.

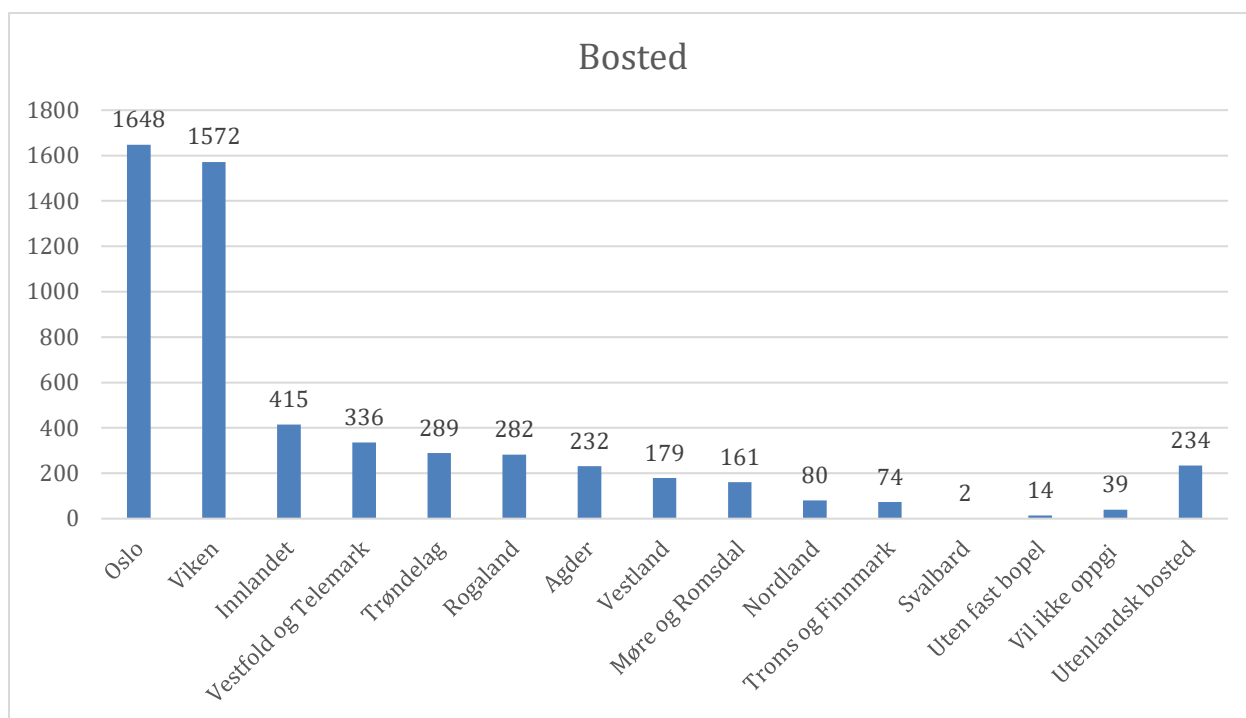
N=5621

Omtrent 61 prosent av klientene har norsk statsborgerskap, men mange av disse har et annet opprinnelsesland. Utenom dette er de vanligste statsborgerskapene blant våre klienter Polen (180), Syria (130), Sverige (83), Eritrea (72), Afghanistan (69), Somalia (77) og Litauen (70).

20 av henvendelsene kom fra statsløse klienter. Som regel er dette klienter i særskilt vanskelige situasjoner. For eksempel klienter som ikke har opphold i Norge, og heller ikke mulighet til å reise til andre land.

4.3. Bosted

Nedenfor følger en tabell som viser hvor i landet klientene våre bor sortert etter fylke. Inkludert er også de som har oppgitt å være bostedsløse og henvendelser hvor det er oppgitt at klienten bor i utlandet.

N= 5543

Som tidligere viser statistikken at de fleste av våre klienter kommer fra Oslo og Viken. Henvendelser fra klienter bosatt i Oslo utgjorde ca. 30 prosent av henvendelsene i 2023. Antallet klienter fra Oslo har sammenheng med vår oppsøkende virksomhet i hovedstaden og at vi har kontoret vårt der. Dette understreker det særskilte behovet for rettshjelp i Oslo. Viken er fylket med nest flest henvendelser, med ca. 28 prosent av henvendelsene.

Ca. 4 prosent av henvendelsene kom fra klienter som bor i utlandet. Dette er blant annet et resultat av at familieinnvandringsaker registreres på den personen som ønsker å komme til Norge.

Videre hadde vi 14 henvendelser fra klienter uten fast bopel. Mennesker uten fast bopel bor som regel på gata, overnatter på nødovernattingstilbudene i regi av Kirkens bymisjon og Frelsesarmeen, eller bor på et midlertidig botilbud. De fleste av disse kan antas å ha opphold i Oslo og omegn.

I omtrent 37 prosent av henvendelsene våre oppgir klientene at de bor i andre fylker enn Oslo og Viken. Dette befester at Jussbuss er et tilbud for hele den norske befolkninga. Av naturlige grunner er det imidlertid på Østlandet vi har vårt største nedslagsfelt. Det er naturlig at mange klienter fra andre landsdeler henvender seg til studentrettshjelpstiltakene i Bergen og Tromsø. Likevel viser statistikken at klienter kontakter oss fra hele landet.

4.4. Fengselsklienter

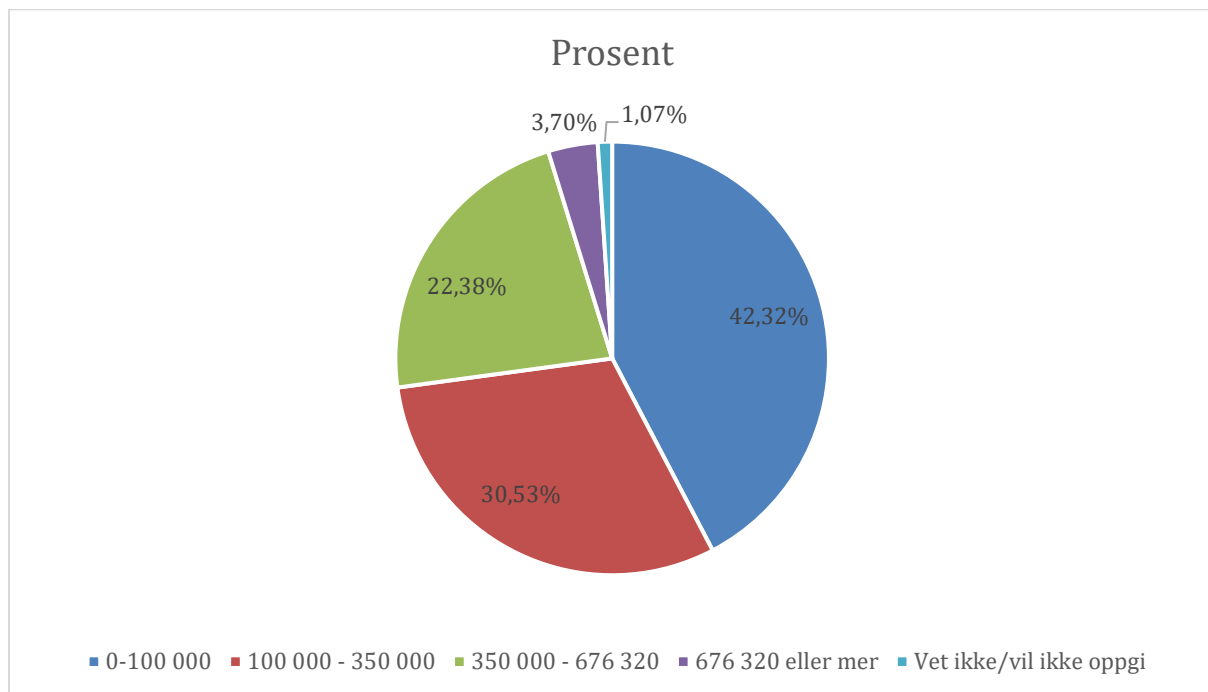
Fangers rettssikkerhet er utsatt fordi de er underlagt et strengt regime samtidig som de ikke har krav på fri rettshjelp fra det offentlige. Vi anser det som svært viktig å bistå denne gruppa.

1566 (27,8 prosent) av av Jussbuss' henvendelser i 2023 kom fra klienter som satt i fengsel.

Dette er noe færre enn i 2022, noe som etter all sannsynlighet er fordi fengselsgruppen i hele 2023 hadde én færre medarbeidere enn normalt, noe som fører til minsket kapasitet til oppsøkende virksomhet. En stabilt høy andel henvendelser fra fanger viser at vår oppsøkende virksomhet rettet mot denne gruppen fungerer. Fanger er også en gruppe med små ressurser og et stort rettshjelpsbehov, noe Jussbuss sin rettshjelpundersøkelse fra Ullersmo fengsel (2018) illustrerer.² Den høye andelen saker fra fanger understreker også behovet for en egen faggruppe som kun jobber med straffegjennomføringsrett.

4.5. Inntekt

Nedenfor følger en oversikt over klientenes bruttoinntekt i 2023.

I 2023 var klientenes gjennomsnittlige brutto årsinntekt 217 692 kroner, noe som gir en gjennomsnittlig månedslønn på 18 141 kroner. Dette ligger betraktelig under gjennomsnittet for befolkningen for øvrig. Det skyldes at vi har et uttalt ønske om å utfylle det udekkede rettshjelpsbehovet, og får derfor henvendelser fra personer som enten ikke har råd til å oppsøke advokat, eller som faller utenfor det offentlige rettshjelpstilbudet. Vi driver målrettet arbeid for å treffe økonomisk vanskeligstilte, ved å velge å arbeide med rettsområder som angår disse gruppene og som er av stor velferdsmessig betydning for klientene. I kun 3,7% av henvendelsene vi mottok i løpet av året oppga klienten at de tjente mer enn kr. 676 320, som ifølge SSB var den gjennomsnittlige inntekten i 2023.³ Dette viser at denne måten å avgrense saksinntaket på gjør at vi treffer den ønskede målgruppen godt.

I 2023 hadde 42 prosent av klientene våre en brutto årsinntekt på under 100 000 kr. Vårt konsekvente fokus på rettshjelp til personer med lav inntekt, og det generelt store og

² Tonje Lillaas Larsen og Lousie S. Hannon: «Retts hjelp til fanger»

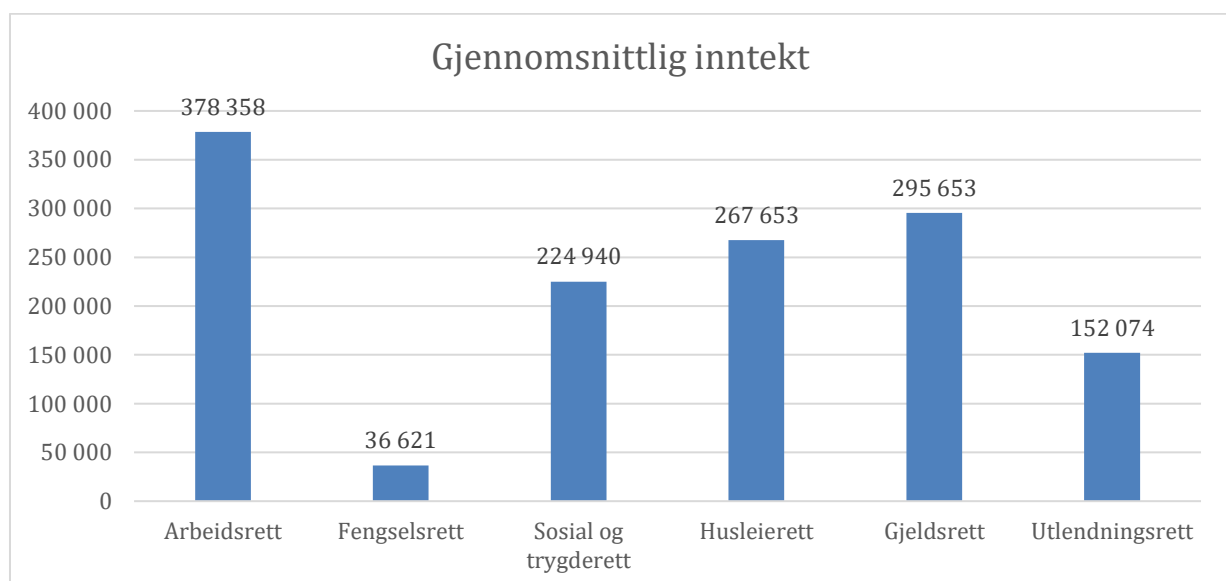
³ <https://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/lonn-og-arbeidskraftkostnader/statistikk/lonn/artikler/manedslonnen-okte-med-3-200-kr>

vedvarende behovet for rettshjelp i denne befolkningsgruppen, forklarer den store andelen. Merk at nesten samtlige av henvendelsene fra innsatte i fengsel havner i denne kategorien, da de stort sett ikke har andre inntjeningsmuligheter enn dagpengene de får fra fengselet.

I 72,8 prosent av henvendelsene tjente klientene under 350 000 kroner – inntektsgrensa for å få fri rettshjelp. Dette viser både at vi treffer lavinntektsklientene godt, og det viser viktigheten av å opprettholde gratis rettshjelpstiltak for å supplere den utilstrekkelige offentlige ordningen.

Det er viktig å påpeke at vi alltid foretar en helhetlig vurdering av klientens situasjon når vi avgjør hva vi skal bistå med i den konkrete saken. Alle som kontakter Jussbuss med en sak eller et spørsmål blir registrert, men vi registrerer ikke i hvilken grad vi faktisk bistår klienten. Et unntak er de sakene vi henviser videre. En klient med høy inntekt og gode muligheter for selv å gjøre noe med sitt juridiske problem får generell veiledning eller en brosjyre, mens en klient med sammensatte problemer og få ressurser vil kunne få omfattende hjelp. Begge henvendelsene blir likevel registrert som én henvendelse og er en del av denne statistikken. I vurderingen av klientens inntekt og mulighet til å håndtere saken selv, ser vi også hen til klientens gjelds- og forsørgerbyrde. Høy inntekt er ikke i seg selv representativt for mulighet til å kjøpe juridiske tjenester, eksempelvis i svindelsaker hvor personer holdes ansvarlig for lån de ikke selv har tatt opp.

Nedenfor følger en oversikt over gjennomsnittsinntekt på de ulike rettsområdene.

Vi ser en del variasjon i gjennomsnittsinntekt ut fra rettsområdet klienten trenger hjelp med. Samtidig kommer henvendelsene innenfor alle rettsområdene vi jobber med fra klienter som i gjennomsnitt har en inntekt langt under landsgjennomsnittet (se fotnote 3). Eksempevis har klientene som henvender seg til oss med spørsmål om arbeidsrett høyere inntekt enn de som har spørsmål om fængselsrett. Samtidig er mange av klientene i arbeidsrettssakene i en situasjon hvor de ikke får utbetalt lønnen de har jobbet for, noe som gjør at inntektsstatistikken ikke nødvendigvis gir et riktig bilde av klientens økonomiske situasjon. Det samme kan vi si om klientene som kontakter oss med gjeldsspørsmål. Inntektens størrelse får mindre betydning når det er gjeld som er årsaken til at klienten kontakter oss.

4.6. Advokatbruk

I 818 av henvendelsene har klienten opplyst at han eller hun vært i kontakt med advokat i forbindelse med saken.

Utlendingsrettsklientene utgjør nesten 20 prosent av de som har vært i kontakt med advokat før de kontakter oss. Dette kan ses som en naturlig følge av at denne gruppen i mange tilfeller har fått dekket advokatbistand på et tidligere stadium i saken eller i andre tilknyttede saker.

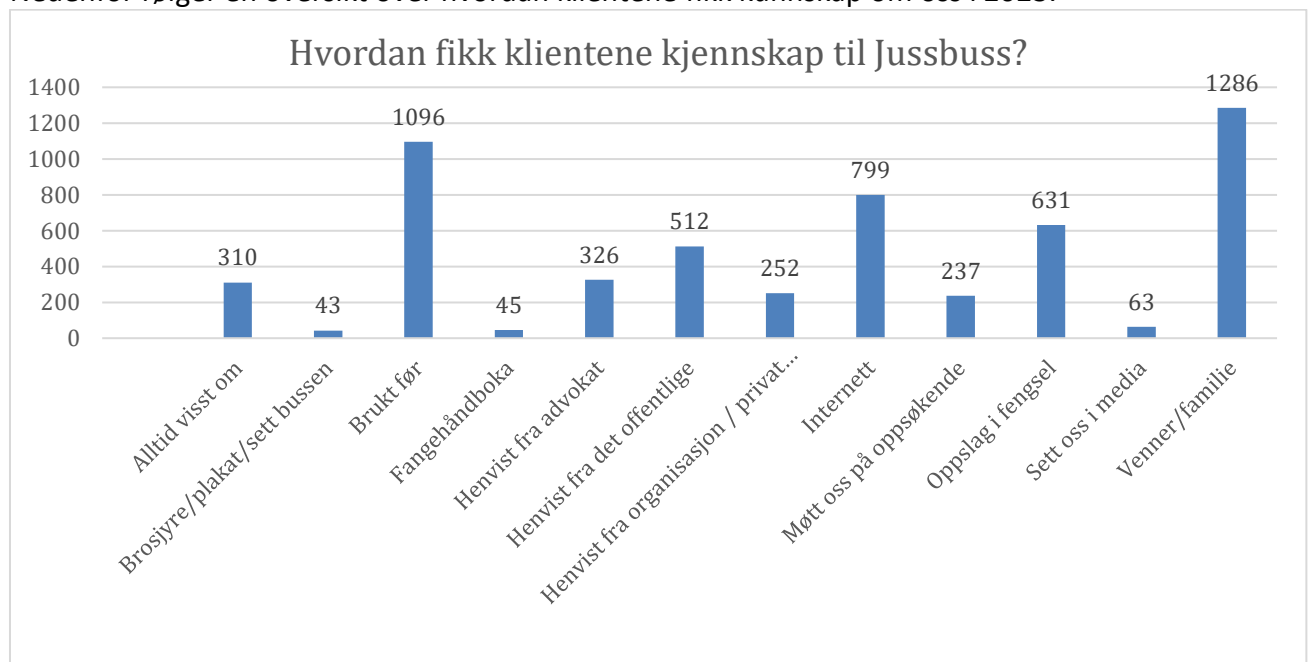
At så mange av klientene kontakter oss etter å ha vært i kontakt med advokat, tyder på at advokater ikke kan gi klientene tilstrekkelig bistand i saken. Dette kan skyldes flere årsaker. Den mest nærliggende er at advokatbruk er for dyrt for klientene, og at rettshjelp i disse tilfellene ikke dekkes igjennom den offentlige rettshjelpsordningen. En annen årsak kan være at få advokater arbeider innen disse feltene, og at Jussbuss har opparbeidet seg en posisjon som anerkjent rettshjelpsbyrå. En tredje årsak er at klienter med saker som i utgangspunktet dekkes av den offentlige rettshjelpsordningen ofte har et mer omfattende rettshjelpsbehov enn det timeantallet advokaten etter stykkprisforskriften får betalt for, og at de blir henvist til oss når rettshjelpstimen er brukt opp.

4.7. Konkurransen med andre rettshjelpstiltak?

Kun om lag tre prosent av henvendelsene til Jussbuss kommer fra mennesker som oppgir at de har vært i kontakt med *Fri rettshjelp Oslo*. Andelen indikerer at Jussbuss i liten grad konkurrerer med rettshjelpstilbydere som retter seg inn mot de samme klientgruppene. Det er viktig for oss å ikke virke som et alternativ til fri rettshjelp ved advokat. Derfor henviser vi konsekvent saker hvor klientene har rett på fri rettshjelp etter lov om fri rettshjelp. Vi har etablert gode henvisningsrutiner fra Jussbuss til *Fri Rettshjelp Oslo* i saker som faller inn under lov om fri rettshjelp.

4.8. Hvordan klientene får kunnskap om Jussbuss

Nedenfor følger en oversikt over hvordan klientene fikk kunnskap om oss i 2023.

N= 5600

I 2023 oppga klientene i 1286 saker at de fikk vite om Jussbuss via familie eller venner. Det viser at det for mange er viktig å ha et sosialt nettverk for å nå riktig instans.

At 1094 oppgir å ha brukt oss før kan si noe om behovene for rettshjelp i vår klientgruppe.

4.9. Medlemskap i Studentsamskipnaden i Oslo (SiO)

I 2023 oppga klientene i 420 (7,5 prosent) av henvendelsene at de var medlem av SiO. Dette er en liten økning fra 2022, både målt i prosentpoeng og antall henvendelser.

Studenter har et stort behov for rettshjelp, fordi de er i en økonomisk svakerestilt situasjon. Mange av de som er under høyere utdanning har stor nytte av rettsinformasjon, for eksempel brosjyremateriell, fordi de ofte har gode lese-, skrive-, og språkferdigheter. 31,9 prosent av henvendelsene fra studenter gjelder husleierett. Ellers ser vi at spørsmål om arbeidsrett (10,9 prosent) og utlendingsrett (19,5 prosent) går igjen blant studentene. I saker om utlendingsrett er det særlig spørsmål om studietillatelse som går igjen.

Vi registrerer bare studenter som er tilknyttet SiO. Det reelle studentantallet er derfor høyere, og vi anslår at omtrent 10 prosent av henvendelsene til Jussbuss kommer fra studenter. Teller man med klienter som er studenter ved voksenopplæring eller introduksjonsprogram, blir andelen enda høyere.

4.10. Medlemskap i fagforening

Mange fagforeninger yter gratis rettshjelp, særlig innenfor arbeidsrettens område. I 2023 oppga 1031 av våre klienter at de var medlem i en fagforening. Jussbuss henviser disse klientene til å ta kontakt med sin fagforening, på grunn av vårt prinsipp om bare å gi rettshjelp i saker hvor klienten ikke har mulighet til å få hjelp andre steder.

Mye tyder likevel på at det udekka behovet for rettshjelp er relativt høyt også for fagforeningsmedlemmene. Dette kan skyldes at spørsmålene ikke dekkes av medlemskapet, at fagforeninga har en karantenetid før retten til rettshjelp utløses, eller at ordninga med rettshjelp hos fagorganisasjonen er lite kjent. Klientene oppfordres her som i alle andre henvisningssaker til å ta kontakt med Jussbuss igjen dersom de ikke får tilstrekkelig hjelp av fagforeningen.

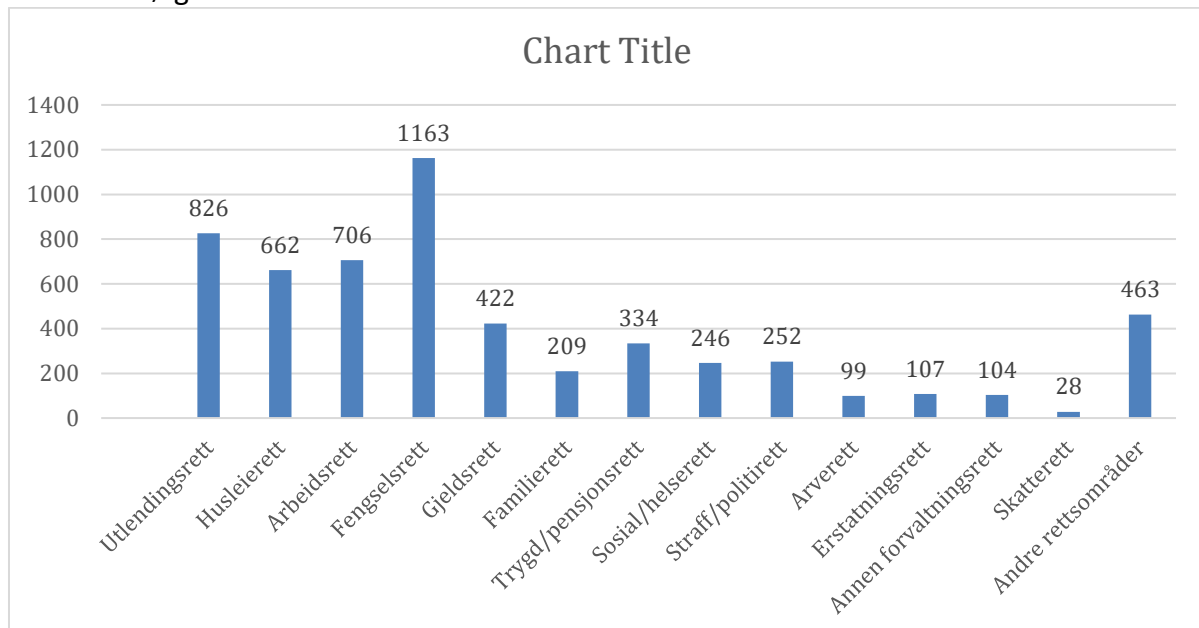
Den store andelen klienter uten fagforeningsmedlemskap viser at vi når fram til mange som er svakt stilt overfor ressurssterke motparter. De som ikke har fagforeningsmedlemskap, tjener betydelig mindre enn de fagorganiserte klientene våre. Samtidig ser vi at begge gruppene har en gjennomsnittsinntekt langt under landsgjennomsnittet for øvrig.⁴

⁴ Gjennomsnittsinntekten for klienter med fagforeningsmedlemskap er kr. 341 201 og for klienter uten slikt medlemskap er den kr. 191 235.

5. Rettshjelp i gruppene

5.1. Fordeling av saker etter rettsområder i 2023

Nedenfor følger en tabell som viser antallet saker i de ulike rettsområdene våre i 2022.

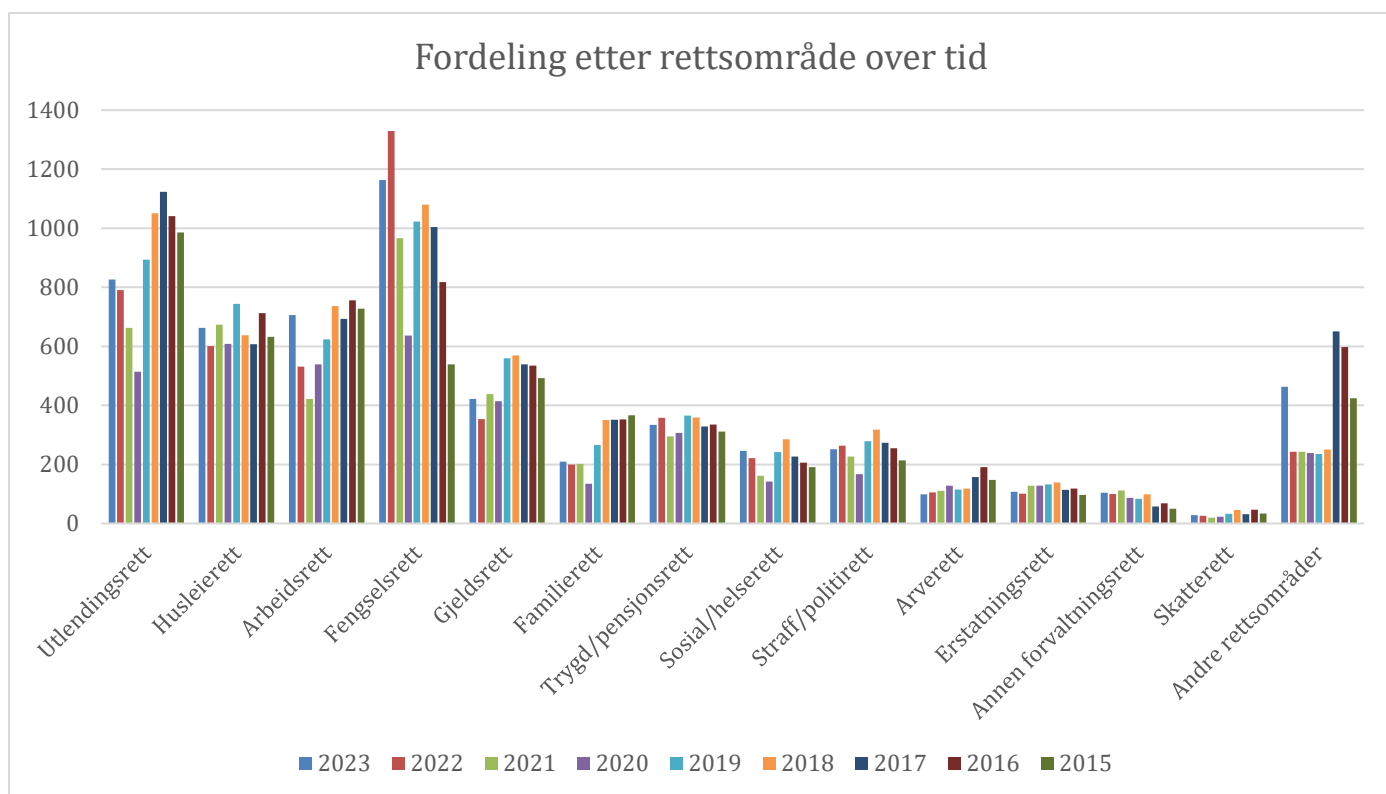

N=5621

Tabellen viser fordelingen av sakene mellom våre største rettsområder. Hovedsakelig faller spørsmålene vi mottar innenfor Jussbuss' kjerneområder, men vi får også en del saker som ikke omhandler rettsområder vi jobber med. Eksempler på dette er strafferett, arverett og erstatningsrett. I slike tilfeller henviser vi alltid klientene til andre rettshjelpstiltak, slik at de kan få hjelp et annet sted. Rettshjelpssentralen, JURK, Jusshjelpa i Nord-Norge og Jussformidlingen i Bergen er noen av de stedene vi oftest henviser til, i tillegg til de ulike advokatvaktene.

I 2023 opplevde vi en liten oppgang i antall henvendelser innenfor de aller fleste rettsområder, med unntak av fengselsrett. I likhet med 2022 mottar imidlertid Jussbuss fortsatt flest henvendelser innenfor fengselsrett, i alt 1163 saker. Dette utgjør en nedgang på om lag 200 henvendelser. Dette er sannsynligvis et resultat av at fengselsgruppen har hatt en medarbeider færre enn vanlig, noe som har ført til redusert kapasitet til oppsøkende virksomhet. Tilstedeverelse i fengsel er den desidert viktigste faktoren i antall straffegjennomføringsaker vi tar inn. Vi ser en klar sammenheng mellom oppsøkende virksomhet og sakstilfang på dette området, og opplevde blant annet en stor nedgang i antall saker under koronapandemien, da fysiske samsmottak i fengsel var vanskelig å gjennomføre. Den nest største gruppen er utlendingsrett med 826 saker. Tredje størst er arbeidsrett, med 706 saker.

Under følger en tabell som sammenligner fordeling av saker etter rettsområder fra 2015 til 2023.

Med unntak av nedgangen i 2020 er antall henvendelser om fengselsrett er mer enn firedoblet siden 2013. Dette skyldes en omlegging i 2015 som gjorde at vi frigjorde mer kapasitet til å ta inn saker i fengsel. Omprioriteringen er nærmere omtalt i Jussbuss' stensilsSerie nummer 134 og 135.⁵

Jussbuss bistår bare i saker som faller utenfor den offentlige rettshjelpsordninga. For våre klienter er det altså ikke noe alternativ å få bistand gjennom denne ordninga. De vi hjelper er derfor helt avhengig av et gratis rettshjelpstiltak som Jussbuss for å kunne få gjennomslag for sine rettigheter.

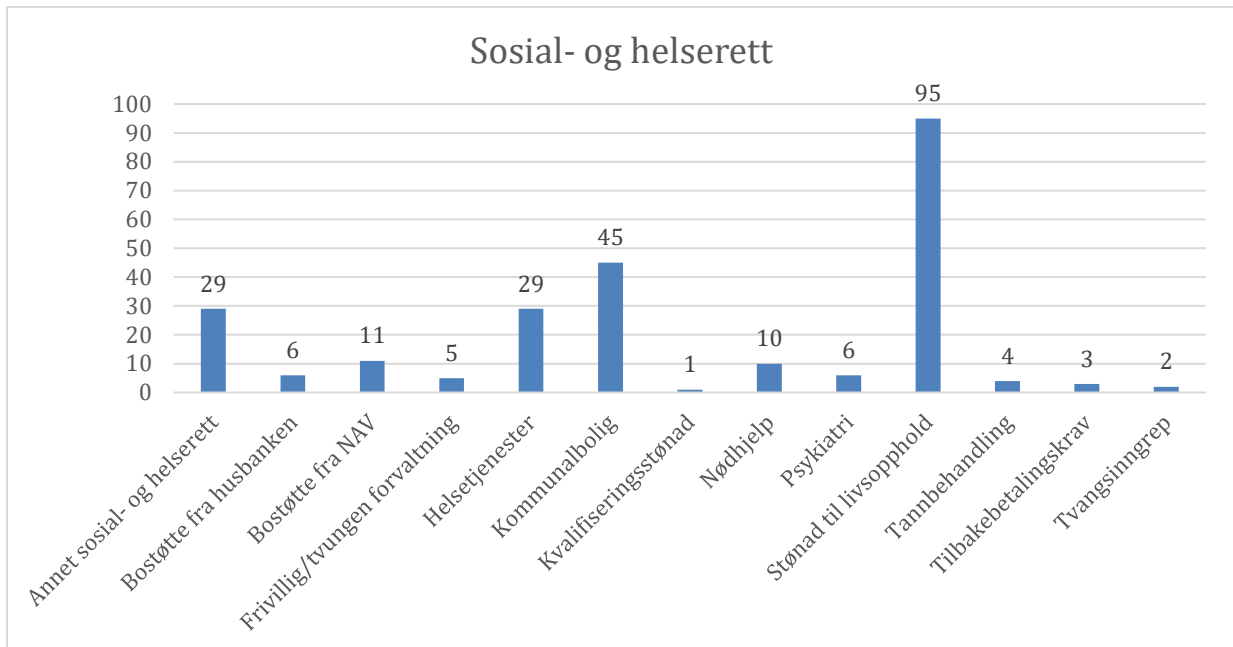
⁵ Kenneth Solberg, Marie Skjervold, Jens Andresen Osberg og Mathias Stang: «Revideringsutvalget 2015 - En gjennomgang av Juss-Buss sine saksområder, organisering og arbeidsmetoder» og Hanne Hareide Skårberg: «Årsrapport Juss-Buss 2015».

5.2. Sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppa (SAG)

SAG behandlet 1296 saker i 2023, innenfor sine kjerneområder.

5.2.1. Sosial- og helse rett

Totalt sett behandlet Jussbuss 246 saker innen sosial- og helse rett i 2023, mot 221 i 2022.

N=246

Det har vært en stor oppgang i antall saker om stønad til livsopphold fra 54 i 2022 til 95 i 2023. Denne typen saker utgjorde i 2023 38,6% av henvendelsene om sosial- og helse rett, mot ca. 28 prosent i 2022. En nærliggende forklaring for dette er dyrtiden, og de stadig økende utgiftene til livsopphold.

I tillegg ser vi en del henvendelser om kommunalbolig, helsetjenester, og samlekategorien «annet», som faller utenfor en overordnet kategori. Vi ser ofte at forvaltningas veiledningsplikt ikke er tilstrekkelig for å sikre sosialklientenes rettssikkerhet på en tilfredsstillende måte. Vi opplever også at sosialtjenestens veiledningsplikt brytes overfor denne gruppa. Resultatet blir at vi bruker tid på å forklare regler og vedtak til klientene. Det gjelder likevel kun de som tar kontakt med oss, og Jussbuss er bekymra for tilstanden for de som ikke har ressurser nok til å be oss om hjelp. Fordi den velferdsmessige betydninga av utfallet i disse sakene er høy, er det viktig med juridisk bistand. I dag gis det ikke fri rettshjelp i disse sakene. Jussbuss og andre frivillige tiltak er derfor et av få steder folk kan få hjelp med slike saker.

Eksempel på en sosialrettssak fra 2023

Saken gjaldt avslag på sosialstønad etter sotjl. § 18. Klienten hadde fått innvilget sosialstønad for mai måned, men fikk avslag fordi klientens økonomiske situasjon hadde endret seg da han hadde fått etterbetalt barnetrygd for perioden desember 2021 til mars 2023. På grunn av etterbetalingen ble hans økonomiske situasjon for mai måned vurdert på nytt, og ettersom

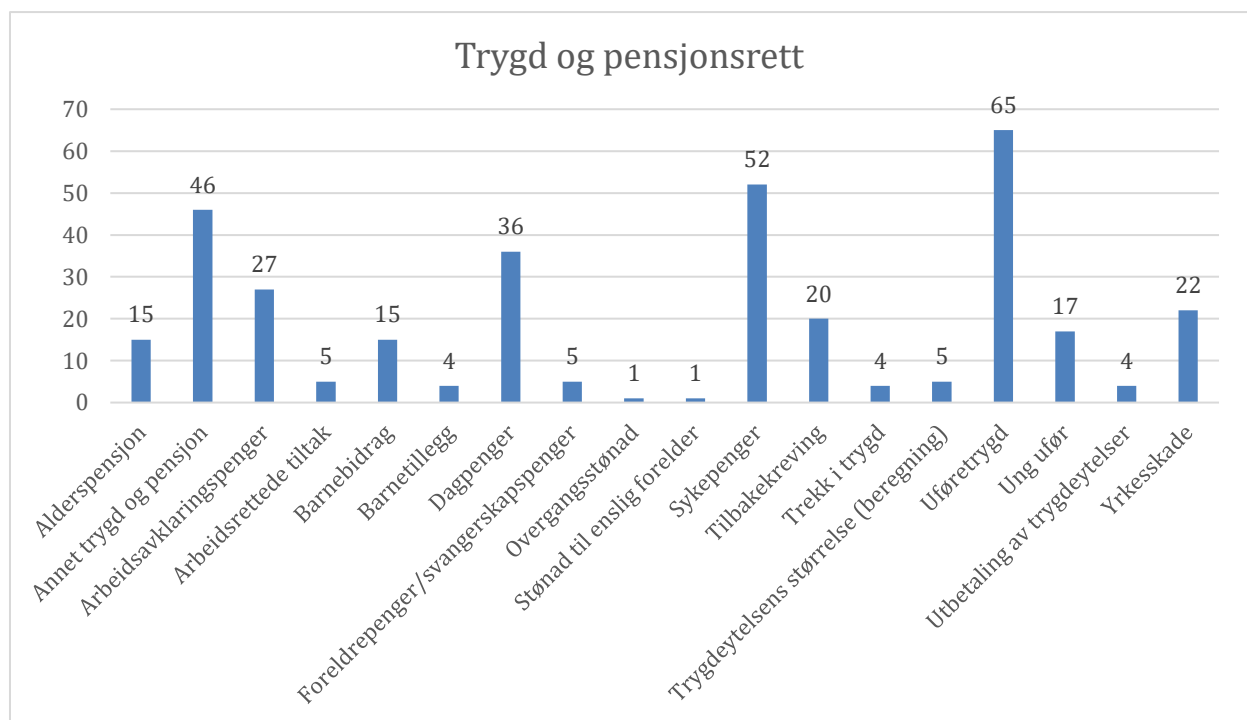
klienten hadde resterende 24 000 kr på konto, ble beløpet vurdert tilstrekkelig for klientens livsopphold for mai.

Etter sotjl. § 18 tredje ledd skal det ikke tas hensyn til barnetrygd ved vurdering av stønad for barnefamilier, da det er midler som lovmessig er fastsatt for å fremme og ivareta barnas velferd og utvikling, men NAV begrunnet avslaget i uttaler fra Arbeids- og inkluderingsdepartementet om hvordan sotjl. § 18 tredje ledd skal forstås.

Jussbuss utredet saken og kom til at NAV ikke hadde lagt tilstrekkelig vekt på barnas behov og at NAV skulle sett bort fra etterbetalingen av barnetrygd som oppsparte midler da de vurderte klientens økonomiske situasjon. Jussbuss sendte en klage på vedtaket til Statsforvalter og vedtaket ble omgjort av Statsforvalter i desember 2023.

5.2.2. Trygd- og pensjonsrett

I 2023 mottok Jussbuss 344 saker om trygderett og pensjonsrett. I 2022 mottok vi 358 slike saker.

N=344

Uføretrygd, sykepenger, dagpenger og arbeidsavklaringspenger har vært blant de dominerende sakstypene innenfor trygderetten de siste årene. Dette er også saker vi får mye av enda. Det er også en jevn økning i henvendelser knyttet til ung ufør.

Alle disse sakstypene har mye å si for de det gjelder. Det handler om å få mulighet til å komme tilbake til yrkeslivet via AAP, retten til en forutsigbar og verdig uføreytelse og til å kunne være

syk, uten å oppleve for store økonomiske konsekvenser.

Eksempel på en trygderettssak fra 2023

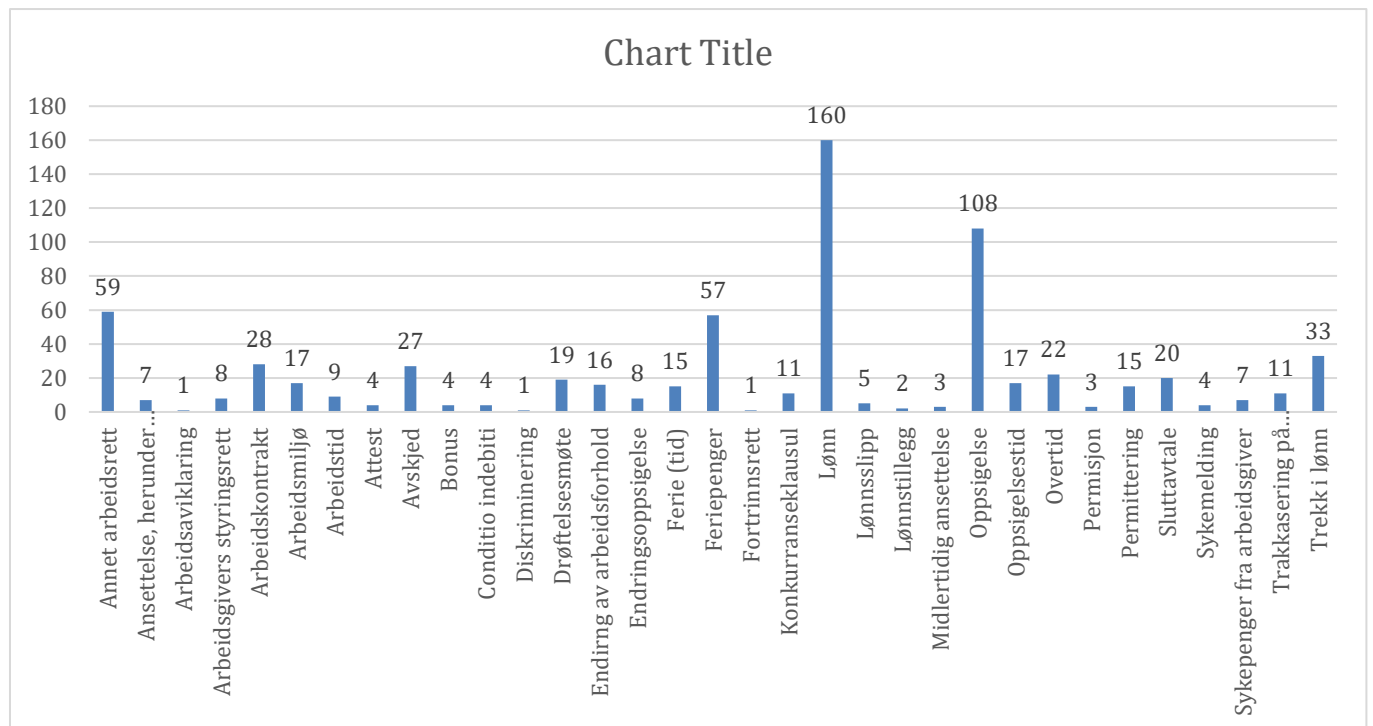
Saken gjaldt avslag i to sykepengesaker. Vår kleint kontaktet oss og ønsket bistand, da han i to saker hadde fått avslag på sykepenger og ønsket å få utbetalt dette.. Det overordnede problemet i saken er at klienten ikke forstår avslagene og at NAV ikke svarer ham på spørsmål han har. Klienten er heller ikke datakyndig, og opplever at Nav stadig sender ham elektroniske beskjeder, til tross for at han har bedt om å få dette per papir.

I saken har klienten opplevd å ikke få noe veiledning eller oppfølging i saken. Klienten fikk også fri rettshjelp og advokatbistand i en periode, men uten at dette løste saken. Klienten så seg etter fri rettshjelpstøtten tok slutt, nødt til å selge eiendeler for å ha råd til advokat. Saken løste seg ikke og klienten vant ikke frem. Overordnet opplever klienten at NAV ikke svarer ham for spørsmål han har i sykepengesaken. Klienten ønsker overordnet å få disse sykepengene tilbake og en reaksjon fra trygdeforvaltningen fordi de ikke har svart ham. Klienten har som følge av at NAV har trenert saken hans over lenger tid, også sendt inn en klage til Sivilombudet. Denne klagen har han fått avslag på.

I saken har vi flere ganger ringt Nav og bedt om innsyn i dokumenter, for å oppklare hvor problemet ligger og for da kunne forklare saken for klienten. Vi har gjennomgått brevene klienten har sendt til sitt lokale NAV-kontor, for å kunne bruke dette som et grunnlag til en klage til sivilombudet. Vi også vurdert å sende en omgjøringsbegjæring.

5.2.3. Arbeidsrett

I 2023 behandlet vi 706 arbeidsrettssaker, opp fra 531 i 2022.

N=706

De fleste sakene Jussbuss mottar innenfor arbeidsretten er saker som omhandler lønn og oppsigelse. Jussbuss mener at lønnsinndrivelsessaker burde vært dekket av den offentlige rettshjelpsordninga. Vi opplever at klientene i mange av disse sakene har gått uten lønn i mange måneder. Muligheten til å betale for advokatbistand til å drive inn pengekravet er derfor liten eller ikke-eksisterende for mange av klientene, samtidig som rettsspørsmålet er av helt avgjørende betydning for deres velferd. I slike saker er det derfor et stort velferdsmessig behov for fri rettshjelp.

Mange av klientene som henvender seg til Jussbuss er ikke fagorganiserte. Vi har de siste årene fått flere henvendelser fra arbeidsinnvandrere fra EØS-land, og opplever at mange av disse ikke kjenner til fagorganisasjonen sin eller ikke ønsker å fagorganisere seg på grunn av dårlig erfaring fra hjemlandet. Et hovedinntrykk gjennom mange år er at det er mange useriøse arbeidsgivere særlig i renholdsbransjen, restaurantbransjen, bilvaskbransjen og byggebransjen, og at mange av arbeidstakerne som kontakter oss om lønnsinndrivelse har vært utsatt for sosial dumping.

Eksempel på en sak om arbeidsrett fra 2023

Saken omhandler både spørsmål om klientens fortrinnsrett på grunn av forbigåelse ved nyansettelser i bedriften, samt et lønnskrav som oppsto på grunn av underbetaling i henhold til avtale og allmenngjort tariff. Klienten er ansatt i et renholdsfirma og har i løpet av to år ikke fått jobbet de timene hun har krav på i henhold til arbeidsavtalen, og derfor heller ikke mottatt tilsvarende betaling. I tillegg har klienten gjennomgående mottatt lavere betaling enn det hennes timesats skulle tilsi. Videre har klienten også blitt underbetalt i forhold til den allmenngjorte timesatsen for renholdere i en periode.

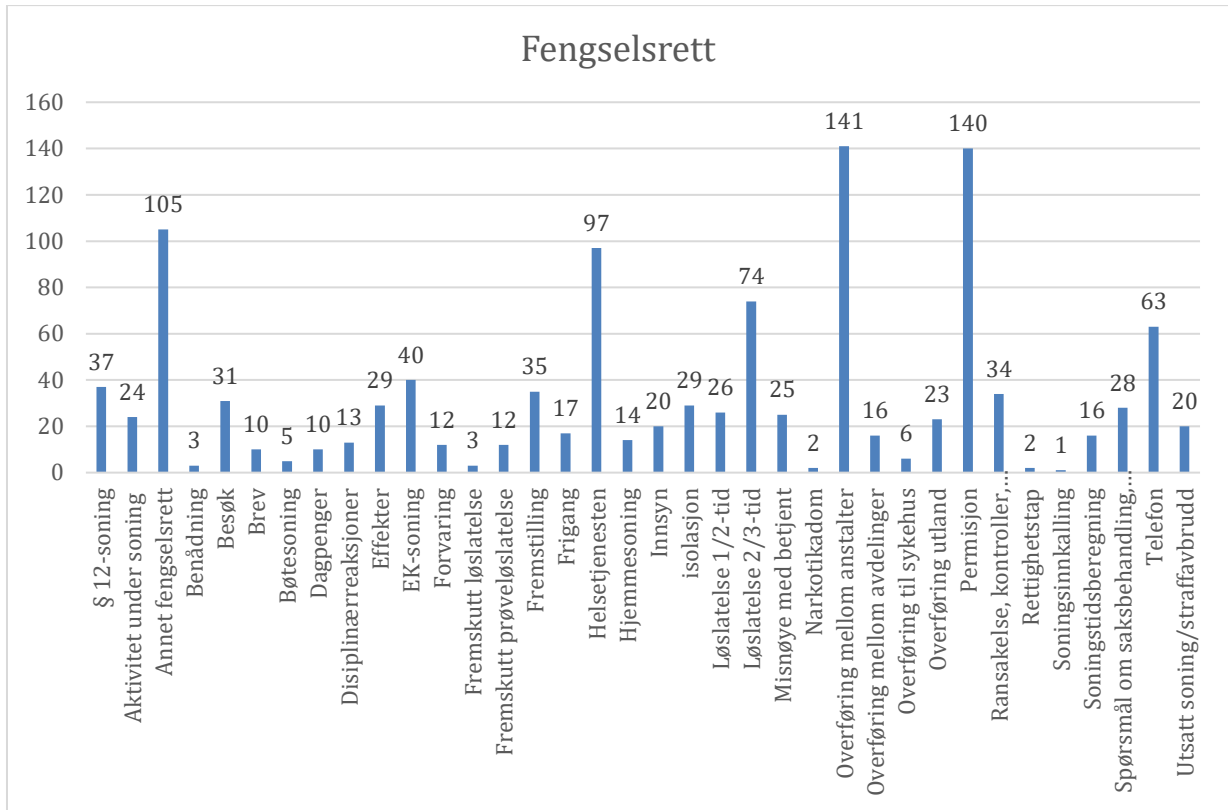
Jussbuss utredet saken og konkluderte med at arbeidsgiveren har brutt klientens fortrinnsrett og hadde krav på erstatning som en følge av forbigåelsen. Klienten hadde vært ansatt i en deltidsstilling over lengre tid, og hadde uttrykt et ønske om en 100% stilling. Da arbeidsgiveren utlyste og ansatte to personer i 100% stillinger, ble ikke klienten tilbudt en utvidet stilling. Basert på klientens arbeidskontrakt og lønns slipper kom Jussbuss til at klienten har et betydelig lønnskrav mot arbeidsgiveren, da hun ikke har mottatt riktig lønn i henhold til kontrakten. Under utredningen av saken ble det også avdekket at klienten ikke har blitt betalt i samsvar med den allmenngjorte tariffen. Vi har derfor beregnet det utestående lønnskravet og formidlet dette til klienten.

Arbeidsgiveren har også forsøkt å si opp klienten, under påskudd av at hun har for få vakter. Både klienten og SAG har reagert på flere brudd på arbeidsmiljøloven. Vi opprettholder kontakt med klienten for å kreve inn utestående lønn og for å bistå i fortrinnsrettssaken, og den potensielle oppsigelsen.

5.3. Fengselsgruppa (FEG)

5.3.1. Fengselsrett

Jussbuss mottok 1163 saker om fengselsrett i 2023.

N=1163

I 2023 hadde vi flest saker som omhandlet overføringer til andre anstalter, permisjon, helsetjenesten og løslatelse på 2/3-tid.

Norsk straffegjennomføringsrett er et rettsområde hvor reglene ofte overlater et stort skjønnsrom til kriminalomsorgen. I den situasjonen fanger befinner seg, er det viktig at Jussbuss kan bidra med å gi kunnskap om deres rettsstilling. Vi opplever at både informasjon og bistand fra kriminalomsorgen er mangelfull, til tross for at kriminalomsorgen har plikt til å veilede og at hver fange skal ha en kontaktbetjent. Dette vises gjennom det høye antallet saker vi mottar, og særlig gjennom mange spørsmål om generell saksbehandling og praksis. Dette er problematisk da fangene grunnet manglende tilgang til internett og omverdenen generelt har liten mulighet til å skaffe seg korrekt informasjon på annet vis. Fengselsklienter er derfor i en sårbar situasjon, og har et stort velferdsmessig behov for hjelp fra Jussbuss for å ivareta sine rettigheter.

Fanger har ofte svært sammensatte problemer, som gjør det vanskelig å rubrisere et spørsmål innenfor en spesifikk kategori. Mange av sakene vi tar inn fra fanger dreier seg om andre rettsområder enn straffegjennomføring, selv om dette er rettsområdet fanger stiller flest spørsmål om. I tillegg kontakter mange fanger oss med spørsmål om utlendingrett eller gjeldsproblemer. Andre viktige saksområder for fanger er sosialrett og trygderett.

Eksempel på en fengselsrettssak fra 2023

Et eksempel på en fengselsrettssak fra 2023 er en sak om disiplinærreaksjon. Et slikt vedtak vil ha store konsekvenser for den videre straffegjennomføringen til den innsatte. Dette kan brukes imot dem ved søknader om blant annet permisjon eller overføring til avdelinger med lavere sikkerhet.

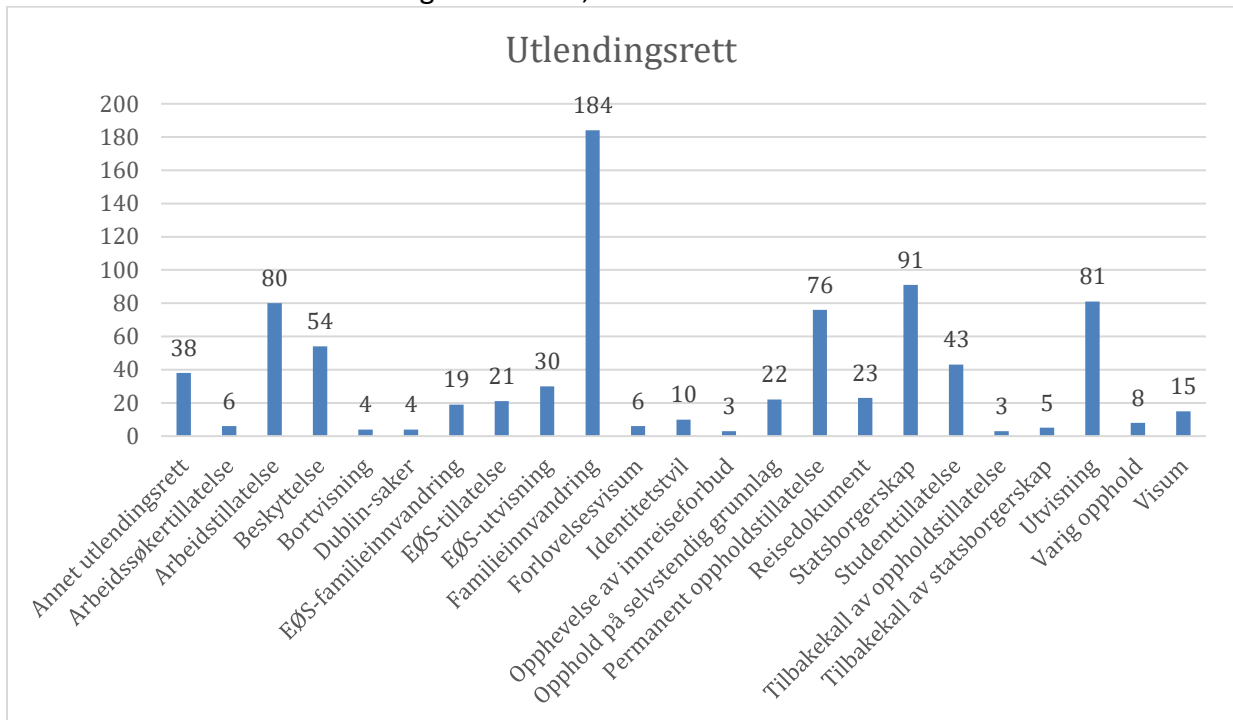
I september mottok klienten et vedtak om disiplinærreaksjon, som følge av angitte brudd ved to tilfeller. Det første tilfellet gjaldt at han kom for sent hjem fra en permisjon. Det var flere forhold ved situasjonen, som gjorde at Jussbuss klagde på vedtaket. For det første var det ikke gjort tydelig avtale med klienten hvorvidt reisetid skulle inkluderes i permisjonstidens lengde. Dette var også under høstflommen «Hans», som gjorde at han ble forsinket med en time på grunn av stengte veier. Dette opplyste han også fengselet om så fort forsinkelsen inntraff. Det andre tilfellet gjaldt at han hadde tatt kontakt med en tidligere fengselsbetjent på permisjonen. De hadde hatt god kontakt da hun jobbet i fengselet. Hun jobbet i konfliktrådet og uttrykt til klienten at han «kunne ta kontakt» hvis han trengte hjelp.

Jussbuss klagde på vedtaket i sin helhet. Noen dager senere blir klagen avvist fordi klienten angivelig har levert den fristavbrytende klagen 1 time og 47 minutter for sent. Vedtak om disiplinærreaksjon har en særregulert klagefrist på 48 timer. Klienten mottok vedtaket fredag ettermiddag. Han tok kontakt med Jussbuss mandag morgen, og leverte deretter den fristavbrytende klagen. Fengselet avviser den uten nærmere begrunnelse. Jussbuss mener det bør tas hensyn til helgedager ved beregningen av fristen på 48 timer, i likhet med beregning av dagsfrister. Vi klagde deretter på avvisningen av den fristavbrytende klagen, og mener det er særlige grunner som taler for fristoppreisning.

Saken illustrerer både hvordan fengselet i for stor grad vektlegger sin egen oppfatning av en situasjon, uten å lytte til den innsattes forklaring. Klienten opplevde også situasjonen som svært urettferdig, og følte seg rettsløs i møte med fengselet. Saken illustrerer også hvordan de korte klagefristene utgjør en fare for rettssikkerheten til de innsatte.

5.4. Utlendingsrettsgruppa (INNVA)

Vi hadde 826 saker om utlendingsrett i 2023, mot 791 i 2022.

N=826

Vi har klart flest saker om familieinnvandring. Pågangen på dette området har vært stort over mange år. Sakene om familieinnvandring er ulikeartede, og mange er tidkrevende. Det kan ta flere år fra klientene kontakter oss til saken får et endelig utfall hos utlendingsmyndighetene. Sakene kan være utfordrende å håndtere fordi søkeren ofte befinner seg i land hvor infrastrukturen er svak. Kommunikasjonen til Norge er vanskelig og mulighetene for å fremskaffe tilstrekkelig dokumentasjon er små. I tillegg har ofte familiemedlemet i Norge vanskelig for å ivareta saken på grunn av språk- og kulturforskjeller. Jussbuss opplever at rettshjelpsbehovet i disse sakene er stort. Vår erfaring er også at sakene krever omfattende arbeid. Selv om antall saker har blitt redusert, er det fortsatt mer enn nok å gjøre med de sakene vi har.

Den tredje største saksategorien på utlendingsfeltet er utvisning. Klientene i disse sakene har ofte begrensede både personlige og økonomiske ressurser. I mange av sakene sitter klienten i fengsel, noe som gjør dem ekstra utsatt. I dag får klientene ikke fri rettshjelp i utvisningssaker dersom utvisningen er begrunnet i at de har blitt straffet etter straffeloven. Dette i motsetning til utvisning begrunnet i brudd på utlendingsloven. Jussbuss mener dette er et kunstig skille, og at også vedtak om utvisning for brudd på straffeloven må omfattes av fri rettshjelp.

Det har de siste årene vært en markant økning i henvendelser om statsborgerskap. I 2020 hadde vi 34 slike henvendelser, og i 2021 registrerte vi 84 saker, og i 2022 var antallet 126, altså en firedobling sammenliknet med 2020. Dette tallet har gått noe ned, til 91 henvendelser i 2023.

De fleste utlendingsrettslige spørsmål har stor velferdsmessig betydning for klienten, og sakene byr på vanskelige rettslige og faktiske spørsmål. Likevel får et stort flertall av utlendingsrettssakene enten ingen eller utilstrekkelig hjelp gjennom den offentlige rettshjelpsordninga. Dette utgjør et stort rettssikkerhetsproblem.

Eksempler på en saker om utlendingsrett fra 2023

Visum

I 2023 tok vi inn en sak der klienten vår fikk innvilget besøksvisum til Norge. Hun kom til Jussbuss fordi hun ville besøke datteren sin i Norge og bistå henne med hennes alvorlig syke ektemann. Hun hadde fått avslag på besøksvisum fordi ambassaden mente at det ikke var sannsynlig at hun ville reise tilbake til landet hun kom fra etter visumets utløp.

Vi utredet saken og kom til at klienten hadde krav på Schengenvisum. For å få dette er det et vilkår om returforutsetninger. Det betyr at utlendingsmyndighetene må vurdere hvor sannsynlig det er at man reiser tilbake til hjemlandet etter visumets utløp. Returforutsetningene vurderes både individuelt og generelt.

Vi skrev en klage til ambassaden der vi anførte at klientens tilknytning til hjemlandet var så sterk at man måtte se bort i fra de generelle returforutsetningene. Vi purret en del ganger på ambassaden uten svar, før vi tok kontakt med UDI og fikk beskjed om at saken hadde endt hos dem.

Fra vi sendte klagen til UDI behandlet søknaden, døde ektemannen til vår klients datter. Da vi ringte UDI for å purre på svar fortalte veileder at de hadde omgjort vedtaket, og at klienten vår hadde fått innvilget besøksvisumet til Norge.

Statsborgerskap

Vi hadde også en vintersak om statsborgerskap i 2023. Klienten hadde fått avslag på søknad om statsborgerskap fordi UDI mente at vilkåret om permanent oppholdstillatelse ikke var oppfylt. Grunnen til dette var at han hadde skilt seg fra konen sin, og derfor ikke oppfylte vilkårene for den midlertidige familieinnvandringstillatelsen han hadde på søknadstidspunktet. Han hadde hatt flere midlertidige oppholdstillatelser, men aldri søkt om og fått innvilget søknaden om permanent oppholdstillatelse.

Vi utredet saken og kom til at det ikke var et vilkår at han hadde det samme oppholdsgrunnlaget under hele vurderingen av oppholdstid for den permanente oppholdstillatelsen, men at det holdt at han oppfylte vilkårene for en midlertidig tillatelse. Videre kom vi til at han oppfylte vilkårene for en familieinnvandringstillatelse med barna sine da han skilte seg fra kona.

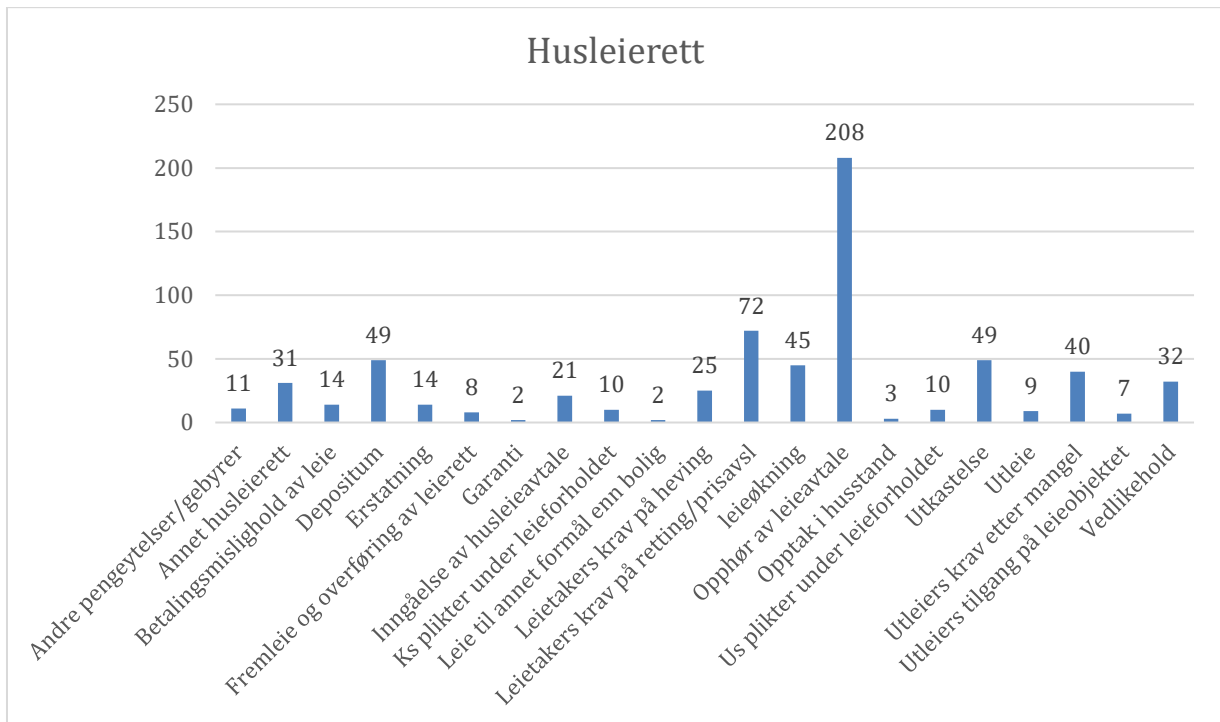
Vi skrev en klage til UDI der vi anførte at han oppfylte kravene til permanent oppholdstillatelse fordi han oppfylte vilkårene for familieinnvandring med barna da han ikke lengre oppfylte vilkårene for familieinnvandring med sin fraskilte ektefelle. UDI omgjorde avslaget, og innvilget klienten et norsk statsborgerskap.

5.5. Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG)

Husleie- og gjeldsrettsgruppa behandlet 1084 saker i 2023.

5.5.1. Husleierett

Jussbuss fikk 662 henvendelser om husleierett i 2023, mot 601 i 2022.

N=662

Den klart største kategorien innenfor husleieretten er saker om opphør av leieavtale. Spørsmål om opphør er av stor velferdsmessig betydning for leietakere, særlig når det er utleier som ønsker at avtalen skal opphøre, og leietaker risikerer å stå uten bolig. Denne kategorien har økt kraftig de siste årene, fra 179 i 2021 til 184 i 2022, og videre til 208 i 2023.

Den nest største kategorien er leietakers krav på retting eller prisavslag. Mange leietakere vet ikke hvilke krav som kan gjøres gjeldende i forbindelse med større eller mindre mangler i leieboliger. Rettshjelpsbehovet er også stort for den konkrete beregningen av eventuelle prisavslag.

Med stadig økende leiepriser legger dagens leiemarked økt press på klientgruppene Jussbuss møter i sitt arbeid. Særlig studenter og sosialhjelpsmottakere er sårbare leietakere. For mennesker med begrensede økonomiske ressurser er det svært viktig å få bistand i saker mot utleier.

Eksempel på en husleiesak fra 2023

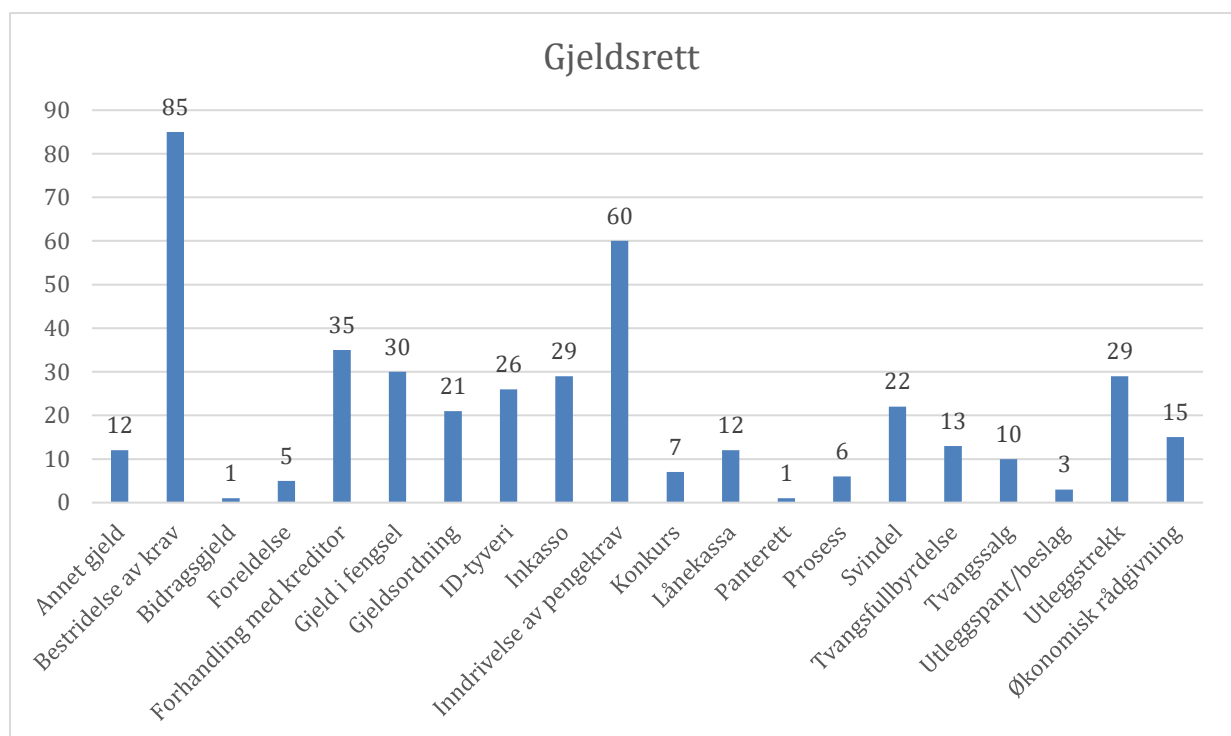
Saken gjaldt et leieforhold der vår klient skulle flytte inn i et kollektiv. I etterkant av avtaleinngåelsen sendte utleier en ny kontrakt – hvor det fremgikk at utleier også skulle bo i boligen - som vår klient ble bedt om å signere. Vår klient ble imidlertid forsikret om at utleier

ikke skulle bo i boligen sammen med kollektivet. Når vår klient flyttet inn viste det seg imidlertid at utleier bodde i boligen.

Jussbuss utredet saken og kom til at utleierens uriktige/mangelfulle opplysninger i forkant av avtaleinngåelsen, samt utleierens oppførsel, ga vår klient hevingrett. Vi ga klienten utredningen. Videre sendte vi en oppsummering av utredningen per brev, og anbefalte klienten og først snakke med utleier for muligheten til å komme til en minnelig løsning. Kort tid etter vi hadde sendt dette brevet ringte vi klienten som sa at saken hadde løst seg, og at partene hadde kommet frem til en løsning der utleier ikke skulle bo i leiligheten frem til kontraktene til de som bodde i kollektivet har løpt ut.

5.5.2. Gjeldsrett

Jussbuss mottok 422 gjeldssaker i 2023, mot 354 i 2022.

N=422

Gjeldsretten er et variert saksområde, og sakene er ofte vanskelige å plassere innenfor en gitt kategori. Dette har ført til at den største kategorien er den generelle kategorien «bestridelse av krav», etterfulgt av inndrivelse av pengekrav og forhandling med kreditor. Forhandlinger med kreditor innebærer at klienten trenger råd om hvordan vedkommende kan lage avtaler med kreditor som gjør gjelden mer håndterlig. Nedbetalingsavtaler og avtaler om rentefrys er eksempler på forhandling Jussbuss veileder om. Gjeld i fengsel er i utgangspunktet en egen kategori, men noen slike saker har likevel blitt ført i de andre kategoriene.

I saker om bestridelse av krav mener klienten enten at kravet allerede er betalt, at størrelsen på kravet er feil eller at det ikke er grunnlag for kravet. Vi har spesielt pågang av klienter som er blitt utsatt for svindel, men som likevel blir stående som ansvarlig for kravet. For klienter

med lav inntekt kan slike saker ha svært stor betydning for den økonomiske situasjonen. Vi mottar også mange henvendelser om utleggstrekk, gjeldsordning og inndrivelse av pengekrav.

Jussbuss erfarer at gjeldsklientene våre har sammensatte økonomiske problemer. Økonomisk oversikt er som regel en forutsetning for at vi kan vurdere de rettslige spørsmålene. Ofte har ikke klienten kunnskap om hvordan vedkommende skal skaffe seg oversikt, og selve arbeidet med å systematisere gjelden kan være en tidkrevende og omstendelig prosess. Det er i slike tilfeller avgjørende at det finnes lett tilgjengelige tilbud for veiledning. Klienten er avhengig av at NAVs tilbud om økonomisk rådgivning og namsmannens veiledningsplikt har realitet.

Sammenlagt utgjør svindel og ID-tyveri 48 saker for 2023. Det må likevel bemerkes at mange av disse sakene registreres under bestridelse av krav, forhandling med kreditor og annen gjeld, slik at det er rimelig å anta at det er en del flere saker hvor svindel er en del av komplekset. Disse sakene er ofte svært omfattende og tidkrevende. Dette rettsområdet har også vært i stor utvikling etter ny finansavtalelov trådte i kraft i januar 2023, og vi bruker mye tid på saker og spørsmål som ikke er klarlagt enda.

I noen tilfeller har klienter med gjeldsspørsmål blitt henvist fra NAV grunnet manglende kapasitet eller lange ventelister. Økonomisk rådgivning er en lovpålagt plikt for kommunen, og det er etter Jussbuss' oppfatning uholdbart at forvaltningen henviser til rettshjelpstiltakene grunnet manglende ressurser.

Eksempel på en gjeldsrettssak fra 2023

Saken gjaldt en klient som ble utsatt for «investeringssvindel». Vedkommende ble kontaktet av svindlere som fortalte at klienten hadde store summer utestående på kryptokonto. Gjennom sosial manipulasjon skapte svindlerne et tillitsforhold mellom dem og vår klient, og fikk vår klient til å logge inn i nettbank mens svindlerne fulgte med gjennom programmet Anydesk. Dette da vår klient ble fortalt at det var en forutsetning for å få utbetalt kryptogevinsten at svindlerne kunne se at han hadde dekning på konto. På denne måten har svindlerne fått tak i klientens BankID og kortinformasjon, og brukt dette til å foreta transaksjoner ut av klientens konto i ulike banker.

Jussbuss utredet saken, og konkluderte med at de ulike bankene hadde brutt sin tilbakeføringsplikt ved å ikke tilbakeføre beløpet til klientens konto innen 4 uker etter klientens reklamasjon. Videre utredet vi at klienten hadde krav på å få tilbakebetalt hele svindelbeløpet med unntak av kr. 12.000 (egenandel).

Etter henvendelse fra Jussbuss valgte en av bankene å tilbakeføre svindelbeløpet, pluss rentetap. En annen bank tilbakeførte ikke beløpet, og saken gikk til Finansklagenemda hvor vi skrev presseskriv på vegne av klienten. Vi fikk her medhold i at klienten hadde krav på å få tilbakebetalt hele svindelbeløpet med unntak av egenandelen.

6. Rettspolitikk

6.1. Rettspolitisk organ

Rettspolitisk organ (R) jobber med å koordinere det rettspolitiske arbeidet på Jussbuss. I R sitter daglig leder, og én representant fra hver av faggruppene. I tillegg til å koordinere og fatte avgjørelser knyttet til de rettspolitiske prosjektene på Jussbuss, organiserer R blant annet debatter og fredagspilsler, og arrangerer interne rettspolitiske seminarer.

6.1.1. Debatter

Jussbuss arrangerer 6-10 debatter eller fagdager hvert år. På den måten belyser vi ulike temaer som vi mener bør løftes fram i samfunnsdebatten. Alle arrangementene hadde gode publikumstall. Det viser at publikum bryr seg om arbeidet vi gjør, og er interesserte i de rettspolitiske sidene av vårt arbeid.

I 2023 har vi arrangert følgende debatter:

Når sikkerhet trumfer rettssikkerheten

FEG arrangerte debatt om bruk av lavsikkerhetsfengsel som utgangspunkt for soning 28. februar.

I dag er utgangspunktet ved innsettelse at domfelte plasseres direkte i fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Ved fengselsstraff på inntil to år skal kriminalomsorgen vurdere om domfelte kan innsettes i lavsikkerhetsfengsel. Innsatte med lengre dom enn to år plasseres alltid direkte i høysikkerhetsfengsel, uavhengig av om det er sikkerhetsmessig nødvendig.

Jussbuss mener at denne toårsregelen medfører ufornuftig ressursbruk, da mange innsatte utgjør en lav sikkerhetsmessig risiko og heller bør sone i lavsikkerhetsfengsel. Det kan diskuteres om det kan konkluderes utelukkende fra dommens lengde hvorvidt en innsatt bør sitte i høysikkerhetsfengsel.

I 2020 kostet én plass i høysikkerhetsfengsel i gjennomsnitt 1 161 000,-, mens en plass i lavsikkerhetsfengsel kostet 728 000,-. Lavsikkerhet som utgangspunkt vil dermed være fordelaktig på lang sikt sett fra et samfunnsøkonomisk perspektiv.

På den andre siden kan det være vanskelig å forsone seg med at kriminelle som har begått alvorlige lovbrudd får sone i lavsikkerhetsfengsler, samtidig som hensynet til sikkerheten til oss andre samfunnsborgere må veie tyngst.

Deltakere i panelet var:

- Andreas Sjalg Unneland (SV),
- Helga Fastrup Ervik, avdelingssjef Sivilombudet,
- Jan-Erik Sandlie, assisterende direktør i Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) og
- Johan Lothe, leder av organisasjonen Wayback og tidligere innsatt

Ordstyrer var Reidun Mølmen, tidligere medarbeider i fengselsgruppen hos Jussbuss.

Hvordan kan vi sikre likhet for loven?

Jussbuss arrangerte 7. mars en egen debatt om rettshjelp og førstelinjetjeneste. Dagens rettshjelpstilbud er svært fragmentarisk og beror ofte på innsatsen til frivillige

rettshjelpstiltak. Mange opplever rettshjelp som utilgjengelig og svært kostbart. Dette svekker den enkeltes mulighet til å hevde sin rett etter loven.

Områdene som dekkes av den statlige fri rettshjelpsordningen er begrenset, og inntektsgrensene setter strenge rammer for målgruppen. Jussbuss ønsker å belyse utfordringene med dagens rettshjelpstilbud. Særlig ønsker vi å skape diskusjon rundt førstelinjetjeneste for rettshjelp.

Som et ledd i oppfølgingen av NOU 2020:5 har Justis- og beredskapsdepartementet nedsatt en arbeidsgruppe bestående av advokat Tonja Lilaas Larsen og advokatfullmektig Ida Tønnessen. De skal utrede en førstelinjetjeneste for rettshjelp, og rapporten skal leveres juni 2023.

Paneldeltakere var:

- Generalsekretær i Advokatforeningen, Merete Smith,
- Advokatfullmektig og tidligere daglig leder i Jussbuss Ole Martin Juul Slyngstadli,
- Andreas Sjalg Unneland (SV)
- Leder av Rettssenteret, Cathrine Moksness, og
- Seksjonsleder hos kontoret for fri rettshjelp Georg Schjerven Hansen.

Ordstyrer var advokat Tonje Lilaas Larsen.

Tilgang til banktjenester og BankID

HOG avholdt den 21. mars debatt om tilgang på banktjenester med et særlig fokus på tilgang på BankID.

I tråd med at dagens samfunn stadig blir mer digitalisert, vokser omfanget av det digitale utenforskapet. Å ha tilgang på banktjenester og personlig BankID er et gode mange av oss ser på som en selvfølge. I realiteten er det mange i samfunnet som kun har tilgang på førstnevnte eller ingen av delene.

Avslaget på banktjenester eller BankID er i mange tilfeller begrunnet i identitetstvil. Denne gruppen mennesker møter dermed store utfordringer i hverdagen. Alt fra å ikke kunne få utbetalt lønn til sin egen bankkonto til å ikke kunne legitimere seg hos mange viktige samfunnstjenester som Helsenorger, Mittnav m.v.

Jussbuss ønsker å belyse bankens behov for å kjenne kundens identitet og motarbeide hvitvasking, opp mot kundens behov for banktjenester. Vi erfarer at forskjellige banker stiller ulike krav. I tillegg er dette et rettslig uavklart og komplisert område, noe som vanskeliggjør den allerede sårbare situasjonen som denne gruppen befinner seg i.

Panelet bestod av:

- Georg Schjerven Hansen, seksjonsleder i Kontoret for fri rettshjelp og advokat i advokatfirmaet Schjerven Hansen,
- Vebjørn Wold, stipendiat i prosjektet samfunnssikkerhet og digitale identiteter (SODI) ved UiO,
- Gry Nergård, forbrukerpolitisk direktør i Finans Norge og
- Ole Petter Aasen, produsjef BankID i BankID BankAxept AS.

Trygghet for de utrygge

INNVA avholdt den 18. april 2023 debatt om botidskravet. Slik reglene er i dag, må flyktninger som kommer til Norge bo her i fem år før de kan få innvilget permanent oppholdstillatelse. Til sammenlikning må andre innvandrergupper bo i Norge i tre år før de kan få oppholdstillatelse. Dette har den siste tiden skapt mye debatt, fordi flere kritikere mener at dagens lovgivning øker risikoen for at særlig kvinnelige flyktninger forblir i voldelige forhold for å ikke miste oppholdstillatelsen deres.

Panelet bestod av:

- Jon Ole Martinsen som er seniorrådgiver og talsperson i NOAS. NOAS står for Norsk organisasjon for asylsøkere og de arbeider med å styrke flyktningers og asylsøkeres rettssikkerhet.
- Tobias Drevland Lund som er politiker for Rødt. Han er medlem i Kommunal- og forvaltningskomiteen og var en av de som stilte forslaget om å senke botidskravet fra 5 til 3 år.
- Asla Maria Bø Fuglestad som er rådgiver i Mira-senteret. Mira-senteret jobber med å bedre minoritetskvinner levekår i Norge.

Skal staten ta over de åpenbare lønnskravene?

SAG arrangerte den 24. mai 2023 debatt om statlig overtakelse av åpenbare lønnskrav. Lønnstyveri er kriminalisert, men stadig oppstår det flere og flere saker hvor arbeidstakere ikke får utbetalt verken lønn eller feriepenger.

Arbeidstakere som allerede er den svake part, blir dermed satt i en enda svakere posisjon. Staten derimot er en mye større og sterkere part. Kunne det vært en idé at staten utbetaler de godt beviste lønnskravene til arbeidstakere, og heller blir kreditor overfor arbeidsgiver og forfølger kravet selv? En arbeidstaker vil i så fall slippe å stå alene uten lønn overfor en sterk arbeidsgiver, og arbeidsgivere som begår lønnstyveri får en sterk kreditor på nakken.

Kanskje dette da skal være løsningen: at staten tar over de åpenbare lønnskravene som feriepenger og godt dokumentert lønn. Eller må flere tiltak på banen? Hva må til for å rydde opp?

Deltakere til debatten var:

- Maren Amble Stinessen (Fair Play Bygg)
- Georg Schjerven Hansen (Kontoret for fri rettshjelp i Oslo)
- Runar Sjøstad (Arbeiderpartiet)

Ordstyrer var tidligere medarbeider i Jussbuss Sanna Vorren.

Ha rett, få rett. Fremtidens rettshjelpsordning

Jussbuss arrangerte debatt om regjeringens første deloppfølging av Rettshjelputvalgets NOU 2020: 5 Likhet for loven under Arendalsuka.

Regjeringen foreslår en ny økonomisk modell for den behovsprøvde rettshjelpen som vil innebære at langt flere vil omfattes av rettshjelpsordningen enn det som er tilfellet i dag. Videre foreslår regjeringen at den øvre grensen for rettshjelp justeres årlig i tråd med folketrygdens grunnbeløp, slik at ordningen ikke svekkes over tid.

Advokatforeningen, Jussbuss, JURK og Kirkens bymisjon - Gatejuristen inviterer til paneldebatt om regjeringens forslag og fremtidens rettshjelpsordning på Arendalsuka. Hvordan følger regjeringen opp rettshjelpsutvalgets utredning NOU 2020: 5 Likhhet for loven?

Hvordan bør den nye rettshjelpsloven se ut, og hvordan kan vi best mulig sikre reell likhet for loven?

I panelet deltok:

- Andreas Sjalg Unneland (SV)
- Ingvild Wettrhus Thorsvik (V)
- Merete Smith, generalsekretær i Advokatforeningen
- Anders Løvlie, professor ved institutt for offentlig rett, Det juridiske fakultet, UiO
- Georg Schjervén Hansen, leder av kontoret for fri rettshjelp i Oslo

Ordstyrer var advokat Tonje Lilaas Larsen.

Fungerer UNE etter sin hensikt?

INNVA avholdt 6. september 2022 debatt om UNI oppfyller de formålene de er opprettet for å ivareta. I panelet deltok Ketil Larsen, leder for fagavdelingen i Utlendingsnemnda (UNE), Brynjulf Risnes, advokat og styremedlem i Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS), Sareedo Ali, Sentralstyremedlem i Rød Ungdom, og Agnes Nærland Viljugrein, Sentralstyremedlem i AUF. Ordstyrer var Marte Lindholm, medarbeider i Jussbuss. Debatten ble avholdt på Deichman Grünerløkka.

Reform av klage- og ankesystemet i NAV: Raskt og riktig?

Jussbuss arrangerte 19. september 2023 debatt om veien videre for klage- og ankesystemet i NAV etter NOU 2023: 11 – Raskt og riktig.

Før sommeren la klage- og ankeutvalgets fram en omfattende utredning med forslag om å effektivisere saksbehandlingen i NAV-systemet. Utvalget presenterer flere funn i forvaltningsorganenes praksis som er svært kritikkverdige og bekymringsverdige, og som det haster å gjøre noe med.

Panelet besto av:

- Anna Molberg, stortingsrepresentant for Høyre og medlem av Arbeids- og sosialkomiteen
- Tobias Drevland Lund, stortingsrepresentant for Rødt og medlem av Kommunal- og forvaltningskomiteen
- Nina Drange, forsker ved Frischsenteret og medlem av klage- og ankeutvalget
- Georg Schjervén Hansen, advokat og leder for Kontoret for fri rettshjelp

Retts hjelp til innsatte: Advokatordning i fengsel

Jussbuss arrangerte 17. oktober 2023 debatt om fri advokatordning i fengsel i henhold til utredningen om førstelinjetjeneste for retts hjelp som ble levert til Justis- og beredskapsdepartementet 29.juni i år.

Debatten var tredelt, hvor innsattes stemme kom fram, et ekspertutvalg uttalte seg om saken, og til slutt var det en debatt mellom flere dyktige politikere.

Paneldeltakerne var:

- Tre innsatte i Ullersmo fengsel
- Tonje Lilaas Larsen, advokat og en del av arbeidsgruppen som utredet muligheten for en førstelinjetjeneste for rettshjelp.
- Kristina Davidsen, advokat
- Farukh Qureshi, leder av fengselsfunksjonærenes forening. Også fungerende førstebetjent i Oslo fengsel.
- Mahmoud Farahmand, politiker for Høyre og sitter i finanskomiteen
- Tobias Drevland Lund, politiker for Rødt og sitter i kommunal- og forvaltningskomiteen

Ordstyrer var Anders Løvlie, professor og faglig leder for Jussbuss.

Barnets beste i utvisningssaker

Jussbuss arrangerte den 24. oktober debatt om barnets beste i utvisningssaker.

Hvordan blir barn hørt og hvordan vekker vi barnets behov for samvær med foreldrene sine mot staten sine interesser i utvisningssaker? Hvilke retningslinjer har barnekonvensjonen for vurderingen og hva er ofte styrende for vurderingen?

Panelet bestod av

- Øyvind Havnevik, leder for enhet for generelle juridiske saker i UNE.
- Joakim Øren, Avedelingsleder i Sivilombudet.
- Hannah Tørres, Rettspolitisk seniorrådgiver i NOAS.
- Anders Cameron, Fagdirektør i BUFDIR.
- Georg Schjerven Hansen, Advokat og leder for Kontoret for fri rettshjelp.

Ordstyrer var tidligere Jussbusser Marte Lindholm.

Dyr inkasso i dyrtid

Jussbuss arrangerte 21. november 2023 debatt om inkasso med særlig fokus på hvordan inkassovirksomhet skal løses i dyrtid.

Flere og flere sliter med å betale for seg. Enten om det er å betale mat og strøm, eller boliglånet. Derfor er det nå en stor økning i krav som går til inkasso. Samtidig har Inkassovirksomhet over lang tid vist seg å være svært lønnsomt. Den største aktøren har i perioden 2013-2021 f.eks. i snitt hatt 167 millioner i overskudd per år.

Jussbuss ønsket å belyse om det er behov for endringer i dagens inkassoløsning. Bør inkassosalærene senkes ytterligere, bør inkassoselskap pålegges en forhandlingsplikt, bør terskelen for å kreve tvangssalg være høyere? Paneldeltakere ble spurt om vi trenger en ny inkassolov som i større ivaretar de som skylder penger.

Panelet består av:

- Else Marie Rødby, stortingsrepresentant for Senterpartiet
- Andreas Sjalg Unneland, stortingsrepresentant fra SV
- Eddy Kjær, leder i Inkasso i Finans Norge
- Kjersti Teksum, leder i Gjeldsoffer-Alliansen
- Jorge Jensen, fagdirektør i Forbrukerrådet

6.1.2. Fredagspilsler

På Jussbuss' fredagspilsler inviteres foredragsholdere til å ha et rettspolitisk eller faglig innlegg for medarbeiderne i Jussbuss. I 2023 har vi hatt følgende fredagspilsler:

- Helga Fastrup Evik, leder for forebyggingsenheten i Sivilombudet
- Cathrine Reinskau, tidligere busser og jurist i Sosialombudet
- Kadafi Zaman, journalist i TV2
- Øystein Milli og Tor-Erling Thømt Ruud fra krimpodden
- Jens Edvin Skoghøy, tidligere høyesterettsdommer
- Jørgen Watne Frydnes, tidligere daglig leder av Utøya
- Erik Rustad Markussen, tidliger Jussbusser og jurist i justisdepartementet

6.1.3. Rettspolitisk seminar

Rettspolitisk seminar arrangeres to ganger i året. Alle fulltidsmedarbeidere på Jussbuss deltar på seminaret. Seminaret brukes til å øke medarbeidernes oppmerksomhet rundt og kompetanse i rettspolitisk arbeid og til å planlegge semesterets rettspolitiske arbeid. Vi inviterer politikere, fagfolk og andre som kan gi oss opplæring. I tillegg til de eksterne bidragene jobber medarbeiderne med rettspolitiske prosjekter internt. Seminaret er nyttig i arbeidet vårt, og i tillegg positivt for det sosiale miljøet blant medarbeiderne.

Det ble som vanlig arrangert to rettspolitiske seminarer i 2023. Begge ble holdt på Kobberhaughytta.

6.1.4. Rettspolitisk uke

Det ble arrangert 4 rettspolitiske uker i 2023. I rettspolitisk uke stenger vi saksmottakene og jobber utelukkende med rettspolitikk. Tanken bak de rettspolitiske ukene er at gruppene skal få tid til å sette seg dypere inn i prosjektene sine. I en ellers travel hverdag, med presserende saksbehandling, ser vi det som nødvendig med en reell prioritering av tid til rettspolitisk arbeid. De rettspolitiske ukene bidrar til prioritering av arbeidet med rettspolitikk, noe som kommer klientgruppene våre til gode.

6.2. Rettspolitikk på tvers av gruppene

6.2.1. Rettshjelps- og lobbygruppa (REG/lobby)

Jussbuss har siden oppstarten hatt som ett av sine satsingsområder å arbeide for reform av lov om fri rettshjelp. Vi har jobba kontinuerlig med dette også i 2023.

I 2016 tok Jussbuss initiativ til et representantforslag om styrking av fri rettshjelpsordninga.⁶ Forslaget tok til orde for en komplett gjennomgang av lov om fri rettshjelp etter anbefalingene i Stortingsmelding nr. 26 (2008-2009). Forslaget ble vedtatt i Stortinget med en litt annen ordlyd. Høsten 2018 ble det nesdatt et rettshjelpsutvalg som skal gjennomgå ordninga. Utvalget leverte utredningen sin i april 2020 (NOU 2020:5 – Likhet for loven). Jussbuss la ned et omfattende arbeid med å utarbeide et høringsvar.

Overordnet er Jussbuss positive til utvalgets forslag, fordi det utgjør en bedre ordning enn den vi har i dag. Samtidig mener vi at den ikke går langt nok i å dekke samfunnets behov for rettshjelp og at den etterlater flere udekkede hull. Jussbuss mener videre at ordningen burde være billigere for den enkelte. I tillegg synes vi at utvalget i alt for liten grad har vurdert en offentlig drevet førstelinjetjeneste for å dekke det udekkede rettshjelpsbehovet.

Videre har Jussbuss en rekke forslag til presiseringer av utvalgets lovforslag. De viktigste er oppsummert i følgende punkter:

- Det offentlige burde i større grad ha ordninger for å avdekke og avhjelpe det udekkede rettshjelpsbehovet, hvorav det viktigste er en offentlig førstelinjetjeneste
- De økonomiske vilkårene burde endres slik at en større andel av befolkningen omfattes av rettshjelpsordningen
- Egenandelene burde bli lavere, særlig for de med inntekt under 3G
- Egenandelene for de med beregningsgrunnlag under 1G bør reduseres og de første 30 minuttene av konsultasjonen med rettshjelper bør være uten egenandel
- Saker om støtte ved bestridelse av krav etter ID-tyveri burde inntas som prioriterte saker i en ny lov
- Det bør innvilges fri rettshjelp uten behovsprøving i saker om utelukkelse (isolasjon) og saker om inngripende tvangsvedtak under straffegjennomføring
- Lovens § 9, skjønnsbestemmelsen, må kunne brukes aktivt og ikke innskrenkes grunnet manglende bevilgninger. Bestemmelsen bør endres fra et «kan»-skjønn til et «skal»-skjønn

Denne NOUen var en sjeldent god mulighet til å endre rettshjelpsordningen til gunst for de klientgruppene Jussbuss bistår. Arbeidet med å følge opp behandlingen av den i departementet og senere i Stortinget har vært noe av det viktigste arbeidet som er blitt gjort av Jussbuss de siste årene.

I forbindelse med at det i budsjettforliket mellom regjeringen Støre og Sosialistisk Venstreparti (SV) ble vedtatt at justis- og beredskapsdepartementet skal oversende proposisjon til Stortinget innen våren 2023, gikk Jussbuss sammen med en rekke andre rettshjelpsorganisasjoner, som sammen er kalt «Rettshjelpsalliansen», for å koordinere arbeidet på vegne av organisasjonene for å få en bedre rettshjelpsordning på plass.

Statsbudsjettet er et viktig politisk dokument for mange av sakene Jussbuss jobber med. For eksempel er revisjon av den offentlige rettshjelpsordningen i stor grad et budsjettspørsmål. Et annet eksempel er at Kriminalomsorgens budsjettsituasjon påvirker våre klienter direkte. Det er synd at vi må bruke så mye tid på å sikre våre egne bevilgninger. Dersom vi hadde

⁶ Dokument 8:97 S (2015–2016)

sluppet dette kunne vi i større grad satt søkelyset på de delene av statsbudsjettet som påvirker faginstansene som jobber med våre klientgrupper.

9. juni 2023 ble Prop. 124 L (2022-2023) om endringer i rettshjelpsloven (ny modell for økonomisk prøving) lagt frem. Proposisjonen er den første deloppfølgingen av NOU 2020:5, og tar for seg de økonomiske vilkårene for å få fri rettshjelp. I oppfølgingen hadde departementet flere steder valgt å følge en samlet tilbakemelding fra høringsinstansene der forslagene i NOU 2020:5 var mangelfull. Blant annet hadde departementet valgt å ta rettshjelpsalliansens ønske om at de som tjener under 1G skal slippe å betale egenandel til følge. Dette viser at høringssvar har stor påvirkningskraft på utformingen av den endelige loven, og det viser viktigheten av koordinering mellom høringsinstansene.

I etterkant av fremleggelsen av Prop. 124 L (2022-2023) hadde Jussbuss flere møter med rettshjelpsalliansen, og både Jussbuss og en samlet allianse leverte høringssvar. I det samlede høringssvaret anbefalte alliansen at komiteen endret den nedre grense for betalingsevne i §9 fra 1 til 2 ganger folketrygdens grunnbeløp. I tillegg kom vi med følgende forespørsler til regjeringen:

- Forskriftsfeste at utgifter til betjening av usikret gjeld (gjeld utenom boliglån) trekkes fra ved beregning av betalingsevne.
- Forskriftsfeste at egenandeler til helse- og omsorgstjenester trekkes fra ved beregning av betalingsevne.
- Forskriftsfeste en ordning som hensyntar den geografiske ulikheten i nødvendige boutgifter.
- Vurdere å forskriftsfeste et øvre tak på egenandeler, eller mulighet for begrensning av egenandel etter søknad.
- Presisere at egenandelens økning skal være progressiv i takt med betalingsevne.

I Jussbuss' høringssvar tok vi opp de samme poengene, men utdypet det noe. Begge høringssvarene er å finne på Jussbuss' nettsider.

29. juni 2023 la en arbeidsgruppe nedsett av Justis- og beredskapsdepartementet for å utrede behovet for en førstelinjetjeneste for rettshjelp frem rapporten sin. Der ble det anbefalt å etablere en landsdekkende førstelinjetjeneste. Forslaget innebærer at alle skal kunne få inntil en times rettslig bistand fra en advokat i nærheten av der de bor. Det ble også foreslått å opprette en advokatordning i fengsel. Både førstelinjetjeneste og advokatordning i fengsel har vært saker som Jussbuss har kjempet for i mange år, og som vi følger opp i det videre arbeidet med rettshjelpsordningen. Jussbuss mener at man er avhengige av både en reform av rettshjelpsloven og en etablering av førstelinjetjeneste for at helheten i rettshjelpsordningen skal bli god.

I budsjettforliket for 2024 mellom regjeringen Støre og Sosialistisk Venstreparti ble opprettelsen av en advokatordning i fengsel vedtatt. Det har i skrivende stund ikke skjedd noe med førstelinjetjeneste etter at arbeidsgruppens rapport kom.

Den 28. november 2023 ble justiskomiteens instilling til endring i rettshjelpsloven lagt frem. Instillingen ble vedtatt av Stortinget 12. desember, og markerer starten på oppdateringen av

rettshjelpsordningen. Mange av punktene Jussbuss og rettshjelpsalliansen tok opp skal tas stilling til i forskrift. Fremover blir hovedfokuset for Jussbuss' rettshjelpsarbeid oppfølging av rettshjelpsforskriften, departementets andre deloppfølging av NOU 2020:5, og førstelinjeutvalgets rapport.

REG/Lobby benytter seg i stor grad av politikermøter i sitt arbeid. Vi anser det som viktig at Jussbuss er kjent blant politikere fra alle partier. Ved anledning deltar vi på ungdomspartiernes sommerleir.

6.2.2. Jussbuss i media

I vårt presseovervåkningsverktøy finnes det totalt 258 treff fra 2023 på søkeordene «Jussbuss» og «Juss-Buss». Nedenfor følger et lite utvalg av saker hvor Jussbuss har opptrådt i dagspressen, radio eller tv:

25.01.2023	Kristina Haga Kjøraas	Advokatbladet	«Vil styrke skjønnsbestemmelse i ny lov om fri rettshjelp»
18.07.2023	Ronja Holtsdalen	Aftenposten	«Forvaringsdømte blir ikke rehabilitert»
18.08.2023	Shila Khayrollazadeh	Vårt Oslo	«Det er helt sinnssykt hvor mange arbeidstakere som blir grovt utnyttet»
21.08.2023	Ida Helland Iversen og Karoline Nordheim Otterdal	Klassekampen	«Skjult rasisme i norsk forvaltning»
30.08.2023	Dalin Malek	Dagens næringsliv	«Et nytt kapittel for det norske leiemarkedet»
11.09.2023	Hedvig Ramm- Pettersen	Advokatbladet	«Femårig botidskrav kan stride med flyktningkonvensjonen»
01.11.2023	Kristin Nguyen	Rett24	«Vi kan ikke akseptere at rettssikkerheten i Husleietvistutvalget svækkes»
15.11.2023	Jon Eskil Ramsrud Kindberg	Avisa Nordland	«Har «ikke-digitale» borgere rett på velferdstjenester?»

6.2.4. Skrivegruppa

Jussbuss har avtale med Advokatbladet, Juristen, Utrop, Pacta og Injuria om å skrive et innlegg i faste spalter til hvert av bladene. Jussbuss skriver også sporadisk til Stud.Jur. Nedenfor er et utvalg av skrivegruppas artikler i 2023.

30.01.2023	Ida Helland Iversen	Kritisk Juss	«Den korte veien fra hardbarket kriminell til god nabo»
22.02.2023	Anahita Jensen Vetlesen	Utrop!	«Nemndmøte: En rettssikkerhetsgaranti som må tas på alvor.»
01.03.2023	Helene Græsholt Svalheim	Pacta	«Ærlighet om kjærlighet»
01.09.2023	Ingrid Heggholmen Gåssand	Kritisk Juss	«Klipp og lim svekker rettssikkerheten»
09.10.2023	Jacob Anker Eide	Injuria	«Bergen trenger nye regler om kommunalbolig for å holde tritt»

6.2.5. Jussbuss på nett og i sosiale medier

Jussbuss' nettside er www.jussbuss.no. Her legges det ut oppdateringer på saksmottakstider, relevante brosjyrer og publikasjoner, og informasjon om vårt oppsøkende og rettspolitiske arbeid. Jussbuss er også å finne på www.gratisrettshjelp.no som er en fellesside for alle studentdrevne rettshjelpstiltak i Norge.

Jussbuss har profil på Facebook, Twitter og Instagram. Plattformene bruker vi både som en rettspolitisk kanal, en kanal for informasjon til klientene våre, og som en rekrutteringsarena.

6.2.6. Muntlige og skriftlige høringsuttalelser

Jussbuss er fast høringsinstans og leverer høringsuttalelser innenfor våre kjerneområder. I 2023 leverte vi 24 skriftlige høringsvar. Nedenfor følger et utvalg:

- Høring av modernisering av regelverket for innkreving
- Høring - Forslag til endringer i forskrift om Husleietvistutvalget (effektivisering av saksbehandling mv.)
- Høring - NOU 2023 På høy tid - Realisering av funksjonshindredes rettigheter
- Høringsinnspill til representantforslag om homofiles rettssikkerhet og likekjønnes mulighet til familieforening i Norge (Dokument 8:96 S).
- Høring - Endring i utlendingsforskriften om nemndmøtebehandling i utvisningssaker som berører barn.
- Høringsinnspill fra Jussbuss – Representantforslag om reform av UNE. Dokument 8:210 S (2022-2023).
- Forslag til ny helseveileder for kriminalomsorgen
- Nye regler om isolasjon og tvangsmidler i kriminalomsorgen
- Høringsvar til NOU 2023: 11 – Raskt og riktig, reform av klage- og ankesystemet i NAV

6.2.7. Menneskerettighetsarbeid

6.2.7.1. NGO-forum for menneskerettigheter

Jussbuss er tilknyttet NGO-forum for menneskerettigheter i regi av Den norske Helsingforskomité. Jussbuss deltar på møter i forumet, og på eksterne møter tilknyttet forumets arbeid. I tillegg deltar Jussbuss i aktuelle rapporteringsprosesser til FN-komiteer i Genève. Blant annet har Jussbuss bidratt med skriftlige innspill og tilstedeværelse under høring av Norge i forbindelse med Norges sjette rapport til FNs komité for sosiale og politiske rettigheter (høring i 2011), Norges sjuende rapport til FNs torturkomité (høring i 2012) samt Norges femte rapport til FNs komité for økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter (2013). I 2014 var vi med på UPR (universal periodic review) til FNs menneskerettighetsråd. I 2017 var Jussbuss med i NGO-forums arbeidsgrupper for skyggerapportering på Norges syvende periodiske rapport til FNs komité for sosiale og politiske rettigheter (SP), Norges åttende periodiske rapport til FNs komité mot tortur (CAT) og Norges 23./24. periodiske rapport til FNs rasediskrimineringskomité (CERD). I 2018 satt Jussbuss i redaksjonkomiteen til NGO-forums skyggerapport til FNs rasediskrimineringskomité (CERD). Vi deltok i muntlig høring hos FN i Genève sammen med NGO-forums delegasjon under rapporteringen på Etterlevelsen av både FNs komité for sosiale og politiske rettigheter (SP) og Norges åttende periodiske rapport til FNs komité mot tortur (CAT).

I 2023 har vi i mindre grad vært involvert i arbeidet til NGO-forum, men har deltatt på jevnlige møter.

6.2.7.2 Internasjonal avdeling (IA)

Jussbuss' Øst-Europaprojekt og vår internasjonale avdeling slo seg sammen i 2018. Internasjonal avdeling (IA) har som formål å bidra til opprettelse av rettshjelpstiltak i østeuropeiske land for å bedre rettssikkerhetssituasjonen. Gruppen håndterer også henvendelser fra andre land enn Øst-Europa.

IA deltok i overgangen mai/juni på clinical day på seminaret «Public and Private Justice» i regi av det kroatisk rettshjelpstiltaket «Law clinic Zagreb». Jussbuss har hatt et tett samarbeid med, og bidratt til opprettelsen og utvidelsen av, «Law clinic Zagreb». Det var nyttig å være tilbake på seminaret, som er hovedarenaen for videre samarbeid.

Vest-Sahara

Jussbuss engasjerte i 2023 seg i arbeidet mot menneskerettighetsbrudd og for selvstendighet i Vest-Sahara. Jussbuss var i 2022 del av en internasjonal delegasjon som skulle opptre som internasjonale observatører i en rettsak mot Saharawiske aktivister. Rettsaken ble utsatt, men delegasjonen fikk likevel møte aktivister og høre om grove menneskerettsbrudd mot Saharawier.

Daglig leder Eskil Vik Urdal var i februar 2023 en del av en internasjonal delegasjon som dro til Rabat for å møte familiene til fengslede saharawiske aktivister. Familiene fortalte om forferdelige fengselsvilkår, og om det vanskelige livet som menneskerettighetsaktivist i okkupert territorium.

Jussbuss vil fortsette arbeidet med Vest-Sahara og samarbeidet med den norske støttekomiteen i 2024.

6.2.8. Fangehåndboka

Fangehåndboka er en håndbok med rettsinformasjon til fanger i norske fengsler, utgitt av Jussbuss for første gang i 1987. Fangehåndboka brukes av fanger, ansatte i kriminalomsorgen, advokater og andre rettshjelpere, og gir en unik oversikt over fengselsretten. Nåværende utgave av Fangehåndboka ble utgitt i 2018.

Jussbuss prioriterte å bruke store midler på oversettelse av boka til engelsk i 2019. I 2020 ble oversatt utgave trykket opp og distribuert til fengselene, slik at fengselsklienter også får tilgang på en engelsk versjon av boka.

Det er dyrt å oversette en så stor bok som Fangehåndboka, derfor har Fengselsgruppa laget en kortere versjon med de mest relevante problemstillingene for innsatte. Denne ble oversatt til flere språk i 2019, og distribuert til fengslene.

6.2.10. Andre felles arrangementer

Under følger en oversikt over andre arrangementer medarbeidere fra Jussbuss har deltatt i på tvers av gruppene.

KROM-konferansen

Jussbuss deltar som en fast tradisjon på KROM-konferansen hver januar. I 2023 var vi tilbake for første gang siden før pandemien.

Rettspolitisk forenings høstseminar

Jussbuss deltok på Rettspolitisk forenings høstseminar i oktober 2023.

Besøk på Bastøy

Jussbuss fikk til et fellesbesøk til Bastøy fengsel høsten 2023.

Besøk på Trandum

Jussbuss fikk til to fellesbesøk til Trandum utlendingsinternat i 2023, ett på våren og ett på høsten.

Fellesseminar

Hvert år arrangerer de studentdrevne rettshjelpstiltakene et fellesseminar hvor vi får faglig påfyll og utveksler erfaringer. Det går på rundgang mellom tiltakene å ha ansvar for arrangementen. I 2023 hadde Jussformidlingen i Bergen ansvar for å avholde seminaret, som fant sted i Bergen i november.

Det er nyttig for medarbeiderne å utveksle erfaringer og diskutere om driften vår kan bli mer effektiv eller sikker ved å få tips fra andre tiltak.

Markeringer

Jussbuss deltok i 8. mars-tog i regi av JURK, og i 1. mai-tog under egen parole.

6.3. Rettspolitikk i gruppene

Store deler av det rettspolitiske arbeidet tar utgangspunkt i erfaringer fra saksbehandlinga i hver enkelt faggruppe. Medarbeiderne får kjennskap til strukturelle svakheter og uheldig praksis gjennom klientenes erfaringer. Nedenfor blir hovedtrekkene i gruppenes rettspolitiske arbeid i 2023 presentert. I tillegg til prosjektene som gjengis forsøker gruppene hele tiden å kaste seg på dersom det skjer noe relevant i den generelle samfunnsdebatten.

6.3.1. Rettspolitiske prosjekter på Sosial-, arbeids- og trygderettsgruppa (SAG) i 2023

I 2023 ble følgende prosjekter prioritert på SAG:

Forenkling av lønnsinndrivelsesprosessen og fri rettshjelp til lønnsinndrivelse

Fri rettshjelp til lønnsinndrivelse har lenge vært et rettspolitisk prosjekt for SAG. SAG ønsker å utvide lovbestemmelsen som gir fri rettshjelp i saker om oppsigelse og avskjed, til å også omfatte saker der arbeidstakere ikke får utbetalt lønn. Uteblivelse av lønn deler grunnleggende likhetstrekk med opphør av arbeidsforhold; når man ikke får utbetalt lønn for utført arbeid, har man de facto mistet sitt inntektsgrunnlag. Problemstillingen er av «stor personlig og velferdsmessig betydning» for den enkelte, og bør innlemmes i rettshjelpsordningen.

Dette semesteret har SAG igjen hatt fokus på at lønnstyveri må tas inn i rettshjelpsordningen i samarbeid med REG/LOBBY. Vi har fokusert på arbeidet rundt forslag til ny rettshjelplov, som etter planen ble lagt frem for Stortinget våren 2023. Til vår fornøyelse ble det foreslått at fri rettshjelp til lønnsinndrivelse blir en del av ordningen.

Vi har derfor også fortsatt arbeidet med å forenkle selve inndrivelsesprosessen av lønnskrav. Etter vår erfaring har den alminnelige arbeidstaker, slik ordningen er i dag, hverken økonomi, tid eller kompetanse til å drive inn lønnskrav som urettmessig blir tilbakeholdt av arbeidsgiver. På andre områder i arbeidsretten er det satt inn tiltak og regler for å verne arbeidstakere mot sårbare situasjoner. Inndrivelsesprosessen for ordinære pengekrav gir imidlertid ikke arbeidstakerne et effektivt vern mot lønnstyveri. Den legger også opp til at arbeidsgiver kan tjene penger på lønnstyveri, uten stor risiko.

SAG er av den oppfatning at sosial dumping og arbeidslivskriminalitet ikke kan bekjempes på et samfunnsnivå alene, gjennom eksempelvis A-krim-samarbeidet som har blitt satset på de siste årene. A-krim-samarbeidet tar sikte på å bekjempe arbeidslivskriminalitet på et samfunnsplan, men fremstår dessverre lite effektivt i våre øyne. Vi mener derfor at det er essensielt at arbeidstakernes posisjon styrkes ved at de blir satt i stand til å selv stå opp mot en useriøs arbeidsgiver. Først og fremst ved at de kan stå opp mot lønnstyveri, som er den formen for arbeidslivskriminalitet vi ser mest av. Lønnsinndrivelse innebærer imidlertid en rekke rettslige steg og krever inngående kjennskap til sivilrettslige prosessregler, regler om vernetting, insolvens, prosessrisiko og selskapsrettslige problemstillinger, og SAG mener adgangen til rettslig bistand er helt avgjørende for at arbeidstakere blir satt i stand til å ta et oppgjør med lønnstyveri, i alle fall slik inndrivelsesprosessen er den dag i dag. Vi opplever at

mange anser prosessen for å være skremmende, og at de fleste ikke ønsker å begi seg ut på den uten at de bistås av en rettshjelper.

Målet for prosjektet er at fri rettshjelp til lønnsinndrivelse skal bli en del av den offentlige rettshjelpsordningen, at lønnsinndrivelsesprosessen forenkles, og at de som utsettes for lønnstyveri blir sikret et forsvarlig livsopphold. En forenklet lønnsinndrivelsesprosess må naturligvis ivareta hensyn både på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden, og det vil derfor være behov for en helhetlig vurdering av tiltak. SAG ønsker derfor at Justis- og beredskapsdepartementet/Arbeids- og inkluderingsdepartementet skal sette i gang et arbeid med å forenkle lønnsinndrivelsesprosessen, og at vi kan påvirke dette arbeidet med våre konkrete forslag.

Dette semesteret ble det bestemt innad på SAG at dette prosjektet kom i annen rekke i forhold til prosjektet om landsomfattende sosialombud. Dette var av hensyn til at lønnsaker blir omfattet av den nye rettshjelploven etter forslaget som ble lagt på bordet på Stortinget denne våren. Vi har likevel prøvd å opprettholde fokuset på en enklere lønnsinndrivelsesprosess. Vi har likevel prøvd å også opprettholde samarbeidet om lønnstyveri med Caritas som vi innledet på våren 2022. I forlengelse av dette har det blitt opprettet et bredere samarbeidsforum med flere organisasjoner som arbeider med å gi rettshjelp til blant annet arbeidsmigranter som blir utsatt for utnyttelse. Organisasjonene er LO, Fairplay bygg Oslo, Kirkens bymisjon og Frelsesarmeen. Formålet med samarbeidsforumet er at organisasjonene skal kunne lære av hverandre for å kunne gi et enda bedre hjelpetilbud til denne gruppen, både gjennom saksbehandling og rettspolitisk. Planen for samarbeidet er å møtes fire ganger i året. SAG hadde dessverre ikke hatt anledning til å delta på møtene denne våren ettersom det har kollidert med andre obligatoriske ting i Jussbuss og fordi det generelt har vært lite kapasitet og mulighet til å være færre på kontoret, men dette er et samarbeid som SAG bør prioritere i fremtidige semesteret.

Et landsomfattende sosialombud

I Oslo Kommune eksisterer sosial- og eldreombudet, som er underlagt POBO-ordningen. Disse arbeider for at brukere av helse- og sosialtjenesten skal få ivaretatt sine rettigheter, bidra til økt kvalitet på tjenestene og at forvaltninger ikke forsømmer sine plikter. Jussbuss har som tradisjon å henvise klienter i sosialstønadssaker til Sosialombudet dersom de befinner seg i Oslo. For klienter som derimot ikke befinner seg i Oslo eksisterer ikke et lignende ombud og tilbud, og disse er tvunget til å klare seg selv, oppsøke tiltak som Jussbuss eller advokatbistand. En utfordring ved dette er ressursmangel, korte klagefrister og manglende erfaringer.

Jussbuss erfarer at Sosialombudet er et effektivt tilbud som hjelper sosialklienter med å forstå sine vedtak og hjelper dem med å sette seg inn i sin rettsstilling. De bistår med å klage på vedtak og kan raskt komme i kontakt med den enkeltes saksbehandler. Gjennom dette arbeidet får Sosialombudet innsikt i utfordringene til sosialklientene. Denne kunnskapen brukes til å arbeide på systemnivå for å bedre regelverket til gunst for denne gruppen. Dersom

et slikt tilbud hadde eksistert i hele landet, ville man fått et økt fokus på en ressurs svak gruppe med et behov for å bli sett. Dette ville kommet alle sosialklienter til gode.

Sosialombudet har også en viktig rolle gjennom å beskytte sosialklienters interesser og rettigheter gjennom kontroll med NAV. Ombudet vil kunne bidra med å gi NAV og bevilgende myndigheter dypere innsikt i utfordringene sosialklienter står overfor i dagens samfunn. Ombudets uavhengige stilling kan også bidra til at sosialklienter vil kunne få tilbake tilliten til systemet.

Bakgrunnen for at Sosialombudet kun er i Oslo, var at kommunen så behov for et Helse- og sosialombud på 70/80-tallet på grunn av den store befolkningen. Oslo har senere beholdt sosialombudet fordi det har funket godt og hjulpet mange. Ombudet får midler fra Helsedirektoratet (POBO) og Oslo kommune (Sosialombudet).

Sosialklienter i hele Norge burde ha tilgang til et slikt tilbud. Sosialombudets viktige betydning i Oslo taler klart for at sosialklienter i hele landet burde få samme mulighet. Hvor i landet man bor kan ikke være styrende for hvilket rettslig vern man har. Dette semesteret har vi derfor hovedfokus på behovet for et tilsvarende ombud på en mer landsdekkende basis, da det innebærer en mer lavterskelløsning med god kompetanse for brukere.

Målet for prosjektet er å få et landsomfattende sosialombud. Dette innebærer at alle fylkene og/eller de største kommunene skal ha et sosialombud som opererer på akkurat samme måte som Sosialombudet i Oslo.

Vår strategi for å nå målet har i første omgang vært å spre bevissthet rundt problemstillingen og behovet for et landsdekkende sosialombud til offentligheten og politikere. Dette innebærer å lobbe opp mot politikere, møte Sosialombudet i Oslo og være i media i lokale aviser og påvirke kommuner.

Ettersom dette er et helt nytt prosjekt som ikke har blitt gjennomført eller igangsatt i tidligere Jussbuss-generasjoner på SAG, har vi måttet starte fra bunnen av med sikte på at flere Jussbuss-generasjoner kan bygge videre på det startarbeidet som har blitt gjort dette semesteret.

For å kunne få godt nok grunnlag til videre lobbemøter og artikkelskriving, har vi hatt tett dialog med Sosialombudet i Oslo, herunder Cathrine Reinskau som er tidligere SAGGER. Vi har delt erfaringer og problemstillinger, og utformet et lobbenotat som Cathrine har sett igjennom og kommet med tilbakemeldinger på. Vi har også forhørt oss med Sosialombudet gjennom Cathrine i ulike problemstillinger relatert til sosialombudsordningen for å kunne forme vår argumentasjon og problembeskrivelse tett opp mot hvordan Sosialombudet i Oslo opererer, og for å kunne gi og beskrive et så riktig bilde av ordningen som mulig. Samarbeidet med Sosialombudet har vært hjørnesteinen for oppstarten på dette prosjektet.

Reform av NAV

Effektivisering- og forbedring av NAV er, og vil alltid være, viktig for SAG. Gjennom saksbehandlingen vår, erfarer vi at mange klienter har omfattende problemer i møte med NAV-systemet. Dette omfatter alt fra problemer med klage- og ankesystemet i NAV, å forstå vedtak de mottar, å søke på riktige ytelser og generell mistillit til NAV.

Dette er imidlertid problemer det overordnet er vanskelig for Jussbuss å ha direkte påvirkning på. SAG har i mange generasjoner skrevet artikler om problemer og hull i velferdsstaten, men dette har som regel liten reell innvirkning på systemene som sådan, foruten om å potensielt skape debatt.

Denne høsten har imidlertid SAG hatt muligheten til å skrive hørings svar til NOU 2023: 11 – Raskt og riktig. NOUen omhandler en bred gjennomgang av dagens klage- og ankesystem i NAV og Trygderetten, og foreslåtte tiltak for å effektivisere saksbehandlingen i saker som skal gjennom dette systemet. Dette er en gjennomgang SAG mener er utrolig viktig at gjøres, ettersom saksbehandlingstiden i mange deler av systemet er altfor lang. Svaret på denne høringen var begynnelsen på, og la grunnlaget for, det som i høst har vært SAGs primære rettspolitiske prosjekt.

I vårt hørings svar, har SAG gjort tydelig hvilke konkrete endringer vi mener bør gjøres i klage- og ankesystemet i NAV og Trygderetten. Overordnet er det viktigste målet for oss at systemet effektiviseres, men at effektiviseringen ikke går på bekostning av brukers rettssikkerhet.

Strategien for å nå målet vårt for dette prosjektet, har vært å aktivt følge opp vårt hørings svar med politikermøter, skrive artikler, o.l. Rett og slett å smi mens jernet er varmt.

Ettersom dette helt konkret er et nytt prosjekt for SAG, har all videre prosess etter levering av hørings svaret vårt vært knyttet til dette. Som nevnt under mål for prosjektet har tanken vært å smi mens jernet var varmt, og det vi gjort.

Hva gjelder tilstedeværelse i media, så er det klare rettspolitiske høydepunktet for SAG dette semesteret vært å ha blitt invitert på Dagsnytt 18 for å diskutere temaet. Konkret var diskusjonstema for debatten på Dagsnytt 18 utvalgets forslag om å redusere klagefristen for vedtak etter folketrygden fra seks til tre uker, noe SAG naturligvis er sterkt uenige i. Medarbeider Hanne Aukrust Waagan stilte i debatt mot utvalgets leder, Roald Hopsnes, og gjorde en veldig god figur for SAG og Jussbuss.

Vi har også hatt en artikkel på trykk i Dagsavisen om dette. Denne artikkelen fanget oppmerksomheten til Delingsfredag-redaksjonen i NAV. Delingsfredag er en sending som i hovedsak er rettet mot NAV, men og så for folk utenfor NAV. Deres oppgave er å spre godt arbeid som gjøres i NAV, men og så sette fokus på viktige utfordringer ved NAV-systemet og bidra til større forståelse for kompleksiteten i NAV-brukeres liv. I forbindelse med vår artikkel i Dagsavisen ble vi invitert til å være gjester i denne sendingen for å dele noen av historiene og erfaringene vi har med oss fra saksbehandlingen vår som omhandler utfordringer ved klage- og ankesystemet i NAV. Dette takket vi naturligvis ja til. I etterkant av denne henvendelsen, har vi hatt en rekke møter med medlemmer av redaksjonen for å komme frem til den mest hensiktsmessige måten for oss å presentere dette på. Resultatet er blitt at vi skal lage en kombinert reportasje/intervju/presentasjon, hvor redaksjonen blant annet skal komme til våre kontorer for å filme. Redaksjonen virker å ha veldig troen på at dette vil vekke mye oppmerksomhet særlig innad i NAV, noe vi i SAG også har store forhåpninger om.

Vi har også vært i dialog med politikere om dette temaet. Paneldeltaker og Rødt-politiker Tobias Drevland Lund uttalte etter beskjed fra sin overordnede, Mímir Kristjánsson, at Rødt var for at klagefristen for vedtak fattet etter folketrygdloven skulle reduseres fra seks til tre uker. Dette skapte reaksjon blant de fleste i publikum, og var noe vi i SAG så oss nødt til å følge opp. Det viste seg heldigvis at denne uttalelsen var gjort etter en misforståelse, men vi ble likevel invitert til stortinget for å møte både Drevland Lund og Kristjánsson. I dette møtet diskuterte vi flere deler av problemene som er tatt tak i i høringen. Kristjánsson er særlig interessert i og opptatt av dette temaet, og ønsket av vi gjerne holder kontakten i videre arbeid med dette rettspolitiske prosjektet.

6.3.2. Rettspolitiske prosjekter på Fengselsrettsgruppa (FEG) i 2023

I 2023 ble følgende prosjekter prioritert av FEG:

Psykisk helse i fengsel

Innsatte skal ha de samme pasientrettighetene som resten av befolkningen, dette følger av pasient- og brukerrettighetsloven. En fengseldom skal ikke i seg selv innebære begrensninger i helsebehandlingen. Likevel opplever Jussbuss at innsatte ikke får den helsehjelpen de trenger. Vi møter mange fanger som er svært misfornøyd med helsehjelpen som tilbys eller som er fraværende. I dag opplever alt for mange at helsetilbudet er utilgjengelig, for dårlig og fragmentert.

Retten til nødvendig helsehjelp er særlig påtrengende for innsatte som isoleres. I SOM "særskilt melding til Stortinget om isolasjon i norske fengsler" fremkommer det en bekymring for isolasjon av innsatte med psykiske helseutfordringer. FNs torturkomité konkluderte i 2018 med at for mange innsatte med psykiske lidelser ble isolert og at dette førte til at deres tilstand forverret seg (SOM, punkt 8.2, s 56). Videre fremgikk det at en stor andel av de som isolerer opplever fysiske eller psykiske plager i ettertid, samt får svar oppfølging (SOM punkt 8.2, s. 56).

I 2013 kom Helsedirektoratet med en ny Helseveileder som gir informasjon og anbefalinger om helse- og omsorgstilbudet til fanger. Denne skulle avklare ansvarsforhold og gi spesifikke råd knyttet til utførelsen av helsetjenester i fengsel. Etter å ha sett på årsrapporten til Helsedirektoratet fra 2020 og en samtale med direktoratet i august 2021, har vi fått vite at det jobbes nå med å utarbeide en ny veileder. Helsedirektoratet har sagt at FEG kan sende innspill til denne i september/oktober. Den skal også på et senere tidspunkt bli sendt på høring.

Våren 2021 ble ny stortingsmelding om fremtidens kriminalomsorg og straffegjennomføring publisert. Det følger av denne at det skal nedsettes et offentlig utvalg for å utrede ulike modeller for samhandlingen mellom kriminalomsorgen og helse- og omsorgstjenesten om oppfølging av innsatte med helsemessige forhold som vanskeliggjør en normal straffegjennomføring med aktivitet og fellesskap. Utvalget skal gjennomgå forvaltningssamarbeidet mellom kriminalomsorgen og de ulike velferdstjenestene. Med denne utredningen og kunnskapsinnhenting skal det vurderes om det ordningen bør justeres, hva gjelder organiseringen, finansieringen og reguleringen.

Kriminalomsorgen opplever at mange innsatte i fengsel har psykiske lidelser som ikke i tilstrekkelig grad er utredet og behandlet i helsetjenesten. Det står i stortingsmeldingen punkt 5.4 at "Kunnskapsgrunnlaget om det reelle behovet for og tilbudet av andre helse- og omsorgstjenester til innsatte er svakt". Høsten 2018 rapporterte kriminalomsorgen at den antok at cirka 25 prosent av de innsatte på et gitt tidspunkt hadde behov for oppfølging og behandling for psykiske lidelser utover det som kriminalomsorgen har kompetanse til å håndtere.

Siden stortingsmeldingen kom i 2021 har bevilgninger til kriminalomsorgen økt noe, men ikke mer enn at de høye strøm- og leie kostnadene dekkes. Beløpet har ellers vært usynlig. Videre er flere endringer ute på høring, herunder forslag om endringer i straffegjennomføringsloven vedrørende isolasjon og tvangsmidler og forslag om ny helseveileder.

Imidlertid er det nå varslet om ny stortingsmelding for kriminalomsorgen, som skal ta for seg ulike deler av kriminalomsorgen, herunder kvinnesoning.

Tilsynsråd i fengsel

Mangler ved Tilsynsrådsordningen har vært en kjensgjerning over lengre tid. Sivilombudet har påpekt flere av manglene og at ordningen i praksis ikke fungerer etter sin hensikt. Mange innsatte har mistet tillit til ordningen. Vi erfarer at de innsatte opplever å få for lite besøk av rådene, dårlig oppfølging, brev blir liggende i fengselet i lang tid før de blir sendt, og at de er lite tilgjengelig, og vanskelig å få deres kontaktinformasjon. Vi har også fått meddelt av innsatte at de opplever at det er relasjoner mellom tilsynsrådsrepresentanter og fengselsledere som de innsatte opplever som svekkende i forhold til taushetsplikt etc.

For Jussbuss fungerer Tilsynsrådet som en henvisningsinstans som vi gir til innsatte som ønsker kontroll med at behandlingen de blir utsatt for i fengselet skjer slik lov, forskrift og øvrige bestemmelser fastsetter. Vi mener et minstekrav til innhold i soningshverdagen er et fungerende tilsynsråd.

Eivind Smith, professor ved UiO fikk i oppdrag å vurdere tilsynsordningen for Kriminalomsorgen. Dette ble fulgt opp med en høring om ordningen. Jussbuss har sendt høringssvar på dette V21. Høringen er nå under behandling. Når vi har valgt å skille ut Tilsynsrådet som et eget prosjekt, er det fordi vi mener det er rom for særskilt oppfølging fra vår side, samt sørge for at den er på den politiske dagsordenen.

Tilsynsrådene for kriminalomsorgen har ikke et tilstrekkelig klart mandat og tilstrekkelige ressurser og kompetanse til å sikre et systematisk og jevnlig tilsyn. For å kunne ivareta innsattes rettssikkerhet, anbefaler Sivilombudsmannen at tilsynsordningen styrkes ved å lovfeste et mandat som sikrer systematisk og jevnlig tilsyn i tråd med internasjonale menneskerettsstandarder.

I mars kom Prop. 46 L (2022-2023) Endringer i straffegjennomføringsloven (tilsynsråd for kriminalomsorgen). I den foreslås flere viktige endringer, blant annet styrke tilsynsrådets mandat og økt uavhengighet. Tilsynsrådet skal lokaliseres i Vardø og bemannes med fem årsverk.

Klagefrister i kriminalomsorgen

Norske fengsler er en del av kriminalomsorgen, og er derfor underlagt forvaltningsloven etter norsk lov. Regler om hvilke avgjørelser som kan påklages, hva som skjer dersom en klage er fremsatt for sent og regler for forvaltningens saksbehandling følger av forvaltningsloven. Disse reglene gjelder generelt for avgjørelser gjort av forvaltningen, og er derfor de samme for innsatte i norske fengsler og for befolkningen for øvrig.

På et punkt skiller klagemulighetene for innsatte seg fra den øvrige forvaltningen. Utgangspunktet etter forvaltningsloven er at fristen for å klage på forvaltningens vedtak er 3 uker. Straffegjennomføringsloven som regulerer forvaltningen i fengsel har en særregulert klagefrist på 7 dager. For saker om reaksjon på brudd er klagefristen kun 48 timer. 48-timersfristen gjelder blant annet for isolasjonsvedtak, som er særlig inngripende for den innsatte.

De korte klagefristene er svært problematiske, og kan i praksis gjøre innsattes klagemuligheter illusoriske og utilgjengelige.

Målet er at klagefristene for saker etter straffegjennomføringsloven skal følge forvaltningslovens 3-ukersfrist. Altså at klagefristene i straffegjennomføringsloven forlenges.

Lavsikkerhet som utgangspunkt for straffegjennomføring

Utgangspunktet ved innsettelse er at domfelte plasseres direkte i fengsel med høyt sikkerhetsnivå. Ved fengselsstraff på inntil 2 år skal kriminalomsorgen vurdere om domfelte kan settes direkte inn i et lavsikkerhetsfengsel. Innsatte med lenger dom enn 2 år plasseres alltid direkte i høysikkerhetsfengsel, uavhengig av om det er sikkerhetsmessig nødvendig.

Jussbuss mener 2-års regelen ved innsettelse medfører ufornuftig ressursbruk. Mange innsatte i høysikkerhetsfengsel utgjør en lav sikkerhetsmessig risiko, og bør heller sone i lavsikkerhet. Ikke sjelden går domfelte fritt i samfunnet i måneder eller år i påvente av innsettelse i fengsel. Det er unødvendig at disse settes direkte i høysikkerhetsfengsel. Det kan ikke konkluderes utelukkende fra dommens lengde at en innsatt bør sitte på høysikkerhet.

Et alternativ er lavsikkerhetsfengsel som utgangspunkt, der domfelte unntaksvis plasseres direkte i høysikkerhetsfengsel dersom det anses nødvendig etter en konkret vurdering av om det er sikkerhetsmessig forsvarlig. Det vil frigjøre ressurser og kapasitet i høysikkerhetsfengslene. Slik kan ansattes oppfølging av innsatte forbedres, hvilket øker sannsynligheten for en vellykket rehabilitering. I tillegg kan det redusere antall innsatte som isoleres på grunn av bygnings- og bemanningsmessige forhold. Reform av innsettelsesregelen kan dermed bidra til å endre isolasjonspraksisen Norge er kritisert for av FNs torturkomité.

I 2020 kostet én plass i høysikkerhetsfengsel i gjennomsnitt kr 1 161 000, mens en lavsikkerhetsplass kostet kr 728 000. Lavsikkerhet som utgangspunktet vil dermed være samfunnsøkonomisk på lengre sikt, og positivt for rehabiliteringen til innsatte.

FEG ønsker å endre bestemmelsen i strgfjl. § 11 første ledd som sier at utgangspunktet for straffegjennomføring er høysikkerhet. Isteden ønsker vi en ny § 11 som setter lavsikkerhet som utgangspunkt for straffegjennomføring. Direkte innsettelse bør bare skje dersom man finner det sikkerhetsmessig påkrevet etter en konkret vurdering.

Vår strategi for å nå malene var i første omgang å spre bevissthet rundt problemstillingen til offentligheten og politikere.

Advokatordning i fengsel

Som del av Reglobby har FEG tidligere hatt fri rettshjelp for innsatte som prosjekt. En del av det foreslåtte i NOU 2020:5 er en advokatordning som skal innebære fem årsverk øremerket advokater som skal tilby fri rettshjelp til innsatte. Det er ikke presisert hvordan denne ordningen skal innrettes. Dette er foreslått som et alternativ til å ta inn isolasjon eller andre fengselssaker som prioriterte saksområder i rettshjelpsloven. FEG har tidligere utarbeidet et forslag til hvordan en advokatordning under fri rettshjelpsordningen kan se ut. Samtidig kan ikke advokatordningen erstatte viktigheten av å få inn isolasjon og andre tvangsmidler som prioriterte saksområder i rettshjelpsloven.

Våren 2023 skrev vi hørings svar til forslag om endringer i straffegjennomføringsloven. Der påpekte vi at det er en mangel ved høringsnotatet at fri rettshjelp i utelukkelsessaker og andre saker av stor velferdsmessig betydning for innsatte ikke er omtalt. Vi skrev at det bør innføres en egen advokatordning i norske fengsler og fri rettshjelp i isolasjonssaker.

Sommeren 2023 ble utredningen om førstelinjetjeneste for rettshjelp ferdigstilt. I utredningen foreslår arbeidsgruppen at det etableres en advokatvakt som oppsøker fengslene for å yte førstelinjerettshjelp til innsatte. Advokatene bør rekrutteres til å delta i en vaktordning tilknyttet hvert fengsel, på samme måte som det lages en vaktordning for hver kommune i forslaget ellers.

I utredningen vises det blant annet til Ullersmoundersøkelsen, som ble gjennomført høsten 2018. Undersøkelsen skulle kartlegge rettshjelpsbehovet innenfor alle rettsområder fangene tok opp, og sammenlignet deretter rettshjelpsbehovet med det eksisterende rettshjelpstilbudet. Fangene som var med i undersøkelsen hadde i gjennomsnitt 3.8 saker hver, noe som var mer enn i alle tidligere rettshjelpsundersøkelser. Mer enn en fjerdedel av sakene var ikke klientene selv klar over at de hadde og over 90% av sakene hadde middels eller stor velferdsmessig betydning. I undersøkelsen ble det konkludert med at rettshjelpsbehovet til fangene i liten grad ble dekt av eksisterende rettshjelpstilbud.

6.3.3. Rettspolitiske prosjekter på Utlendingsrettsgruppa (INNVA) i 2023

I 2023 ble følgende prosjekter prioritert på INNVA:

Avledet identitetstil

Dagens lovverk åpner for at barn som er født og oppvokst i Norge ikke får avklart egen identitet, fordi det foreligger tvil om foreldrenes identitet, såkalt avledet identitetstil. Konsekvensene er blant annet at barna gis begrensede oppholdstillatelser eller nektes

reisedokumenter. Dette har stor innvirkning på et barns liv. Det blir tilnærmet umulig å for eksempel dra på klasseturer, åpne bankkonto eller ta billappen. Barna tvinges til å leve et liv med uavklart identitet, uten mulighet til å avklare egen identitet selv.

Vi mener det ikke bør være adgang til å stille spørsmål ved hvem barn først i Norge er på grunn av foreldrenes identitetstvil. Hverken utlendingsloven eller forskriften definerer identitetsbegrepet. I forarbeidene er det uttalt at utlendingen bør kunne forklare seg om sin bakgrunn, geografiske hjemmetilhørighet, familietilknytning og skolegang. For barn født i Norge er alle disse identitetsmarkørene klarlagt. Likevel, er utgangspunktet etter UDIs retningslinjer at barn av foreldre med identitetstvil har avledet identitetstvil.

Barn med avledet identitetstvil og som lever i Norge med tillatelser som ikke danner grunnlag for permanent opphold, vil ikke kunne få norsk statsborgerskap, nettopp fordi et av kravene for statsborgerskap er at man oppfyller kravene for å få permanent oppholdstillatelse. Det å leve med begrensede tillatelser i lang tid er egnet til å redusere motivasjonen og muligheten for god integrering. I tillegg er statens mistenkeliggjøring ekstra belastende for disse barna, når de mangler en sterk tilknytning til foreldrenes hjemland.

At det skal lovfestes at tvil om foreldrenes identitet ikke skal påvirke identiteten til barn født i Norge, og at det inntas en unntaksbestemmelse i utlendingslovgivningen som gjør det mulig for disse barna å få norsk statsborgerskap, slik som i statsborgerforskriften § 1-3.

Prosjektet ble gjenåpnet våren 2023. Avledet identitetstvil ble først startet opp høsten 2021. Den gangen ble det samlet inn mye kunnskap om temaet, hvor vi blant annet var i møte med NOAS. Deretter ble det utformet et lobbenotat. Prosjektet ble avsluttet våren 2022, i forbindelse med nytt prosjekt om biologiske aldersundersøkelser.

Biologiske aldersundersøkelser

Utlendingsloven åpner for at det kan foretas biologiske aldersundersøkelser i saker hvor det ikke er mulig å fastslå om utlendingen er over eller under 18 år. Dette for å forhindre at barn vurderes som voksne, og at voksne får rettigheter i forbindelse med asylprosessen som er forbeholdt barn. Dette er legitime begrunnelser. I tilfeller hvor utlendingens oppgitte alder ikke samsvarer med resultatet av aldersundersøkelsene, etableres det imidlertid en identitetstvil som vil kunne være til hinder for senere erverv av statsborgerskap. Det er derfor svært viktig at de undersøkelsene som benyttes er presise. Dette er ikke tilfelle i dag. Dagens aldersundersøkelser representerer store usikkerheter, og er sterkt kritiserte innen det medisinske fagmiljøet. Kritikken retter seg også mot utlendingsmyndighetenes bruk av BioAlder, et verktøy utviklet av Oslo universitetssykehus for å fastsette enslige mindreårige asylsøkeres alder.

Konsekvensene av identitetstvil er svært inngripende, og får stor betydning for utlendingens liv og integrering i det norske samfunnet. Jussbuss mener derfor at identitetstvil basert på kontroversielle aldersundersøkelser ikke alene skal kunne gi grunnlag for å avslå en senere søknad om statsborgerskap.

Vi jobber mot at det skal gis klare retningslinjer for hvilken vekt resultatet av biologiske aldersundersøkelser foretatt i forbindelse med søknad om asyl, skal tillegges i saker om statsborgerskap. I samarbeid med Vergeforeningen og Legeforeningen jobber vi også mot at det settes ned et utvalg for å evaluere verktøyet BioAlder.

Avgjørelsesform i Utlendingsnemnda

Dette er et prosjekt vi startet med våren 2021. UNE har i flere år blitt kritisert for å avgjøre for få saker i nemndmøte, og å ha en for smal adgang til personlig fremmøte. Saker som klages inn til UNE er av stor velferdsmessig betydning for den enkelte utlending. Det er derfor svært viktig at saksbehandlingsreglene praktiseres i tråd med formålet om økt muntlighet og deltakelse i klageprosessen, slik at rettssikkerheten til utlendingen ivaretas og legitimiteten til avgjørelsene sikres.

Vi erfarer i saksbehandlingen vår at saker som reiser tvilsomme juridiske og faktiske spørsmål av UNE konsekvent blir avgjort av nemndleder alene, og mener at det er feil i mange saker. Prosjektet handler om at folk må få muligheten til å bli hørt i nemndmøte i UNE, og at de må få muligheten til å få personlig oppmøte. Per i dag er praksis etter vårt syn for restriktiv, og i mange saker i strid med utlendingsloven § 78 (3), jf. utlendingsforskriften § 16-9, og utlendingsloven § 78 (6), jf. utlendingsforskriften § 6-12. Dette er også synet til blant annet advokat Georg Schjerven Hansen og NOAS.

Det overordnede målet med prosjektet er å sikre større grad av muntlighet og kontradiksjon i saksbehandlingsprosessen hos UNE på en måte som er til gunst for våre K-er.

Da vi startet dette prosjektet i våres hadde vi som mål å endre forskriftene som regulerer dette. For det første at saker som gjelder omgåelsesekteskap og identitetstvil bør inntas i utlendingsforskriften § 16-9 som saker som byr på vesentlige tvilsspørsmål. For det andre må flere gis rett til personlig oppmøte i nemndsmøte. Dette ved at saker som gjelder omgåelsesekteskap og identitetstvil inntas i forskriftens § 16-12 (2).

På våren svarte vi på en høring om saksbehandlingsreglene hos UNE. Denne høringen behandlet imidlertid ikke i tilstrekkelig grad problematikken rundt nemndsmøte. På bakgrunn av denne høringen var derfor målet vårt å gå i politikermøter og skrive artikler for å gjøre beslutningstakerne oppmerksomme på dette slik at lovforslaget inkluderer våre mål.

6.3.4. Rettspolitiske prosjekter på Husleie- og gjeldsrettsgruppa (HOG) i 2023

I 2023 har HOG særlig fokusert på følgende prosjekter:

Finansavtaleloven

Tidligere finansavtalelov var lite forbrukervennlig, og la stor del av risikoen ved ID-tyveri over på forbrukeren. Vi opplevde at bankene tilnærmet automatisk holdt forbrukeren ansvarlig for

hele eller deler av svindelbeløpet på avtale- eller erstatningsrettslig ansvar uten nærmere begrunnelse.

Ny finansavtalelov ble vedtatt 18. desember 2020. Den nye loven samsvarer i stor grad med innspillene HOG leverte i sitt høringsvar til loven i 2017. Denne seieren kan vi takke tidligere hoggere for. Ny Finansavtalelov trådte i kraft i januar 2023.

Den nye loven styrker forbrukervernet på flere måter. Når det gjelder vern av ofre for BankID-tyveri er den viktigste endringen at den nye loven også omfatter misbruk av elektronisk signatur, og ikke bare uautoriserte betalingstransaksjoner. Lovendringen førte til at det skal mer til for at offeret blir holdt ansvarlig for hele beløpet ved misbruk av elektronisk signatur. Den nye finansavtaleloven styrker også forbrukervernet ved at bankenes frarådingsplikt erstattes med en avslagsplikt. Etter lovendringen plikter dermed kredittyster å avslå søknad om kredittavtale med forbruker med mindre det er sannsynlig at kunden har tilstrekkelig kredittvevne.

I forbindelse med ny lov har vi også dette semesteret hatt fokus på å se hvordan den blir praktisert og sette lys i media på hvilke rettigheter man har etter den nye loven og legge press på at finansnæringen følger reglene. Vi har hatt noen flere saker etter den nye finansavtaleloven dette semesteret, men vi ser at det gjerne tar litt tid før ofre merker at de er svindlet. Oppfølging av konsekvensene av den nye loven bør derfor følges opp videre.

SODI-prosjektet har også hatt fokus på tilgang på banktjenester og spesielt eID på øverste sikkerhetsnivå. Det er i dag et stort problem at mange blir stående utenfor samfunnet fordi de av ulike grunner ikke får tilgang sentrale offentlige velferdstjenester.

Vi mener også at det må gis fri rettshjelp til svindelofre.

Inkasso

Dagens inkassolov har en fanebestemmelse i § 8 som pålegger inkassoforetakene å drive inkassovirksomhet i tråd med «god inkassoskikk». Dette er en såkalt «rettslig standard» som domstolene kan prøve, og gjentatt overtredelse vil kunne medføre straff for inkassator jf. inkassoloven § 32. I inkassoloven § 8 annet ledd presiseres at det er i strid med god inkassoskikk å bruke inkassometoder som utsetter noen for «urimelig påtrykk, skade eller ulempe». De rettslige grensene for hva som er god og dårlig inkassoskikk er imidlertid vanskelig å trekke. Det er vanskelig å kunne si definitivt hva som vil utgjøre et urimelig påtrykk eller hvor stor en ulempe må være for at inkassoselskapet har handlet i strid med god inkassoskikk. Lovens forarbeider gir ingen løsning på dette, og det foreligger ikke rettspraksis som avklarer det nøyaktige innholdet i denne rettslige standarden.

Dette medfører at vi i inkassolovgivningen har en fanebestemmelse bestående av honnørord, som er så vagt utformet at den etterlater seg et stort hulrom. Dette hulrommet gjør det lett for inkassator å slippe rettslige konsekvenser. Inkassoselskapene står dermed fjellstøtt i

mange tvilstilfeller, fremfor å operere innenfor en klart fastsatt linje mellom god og dårlig inkassoskikk.

Videre åpner dagens inkassolov for uforholdsmessig stor inntjening for inkassoselskapene ved inndrivelse av pengekrav. Dette har sammenheng med at inndrivelsesprosessen har blitt automatisert de siste årene, mens gebyrene- og salærene fremdeles gjenspeiler inndrivelseskostander knyttet til manuell saksbehandling. Nåværende inkassosalærer er vedtatt i Forskrift til inkassoloven m.m. (inkassoforskriften), se særlig forskriftens kap. 1 og 2. Jussbuss opplever at kombinasjonen av dagens satser og den automatiserte inndrivelsesprosessen muliggjør en lukrativ inndrivelse av småkrav. Namsfogden i Oslo opplever det de omtaler som en «eksplosjon» av utleggsbegjæringer for krav som er lavere enn kr 500 – typisk bompengavgift og legeregninger. Størrelsesordenen på inkassosalærene- og gebyrene gir ikke inkassoforetakene noe insentiv til å forhandle på kravene, da størst inntjening oppnås ved så raskt som mulig å sørge for at kravet inndrives rettslig av offentlige myndigheter.

Kommunikasjon og forhandling med inkassoforetak forvanskes ytterligere ved at dagens lovgivning stiller få krav til kompetanse hos førstelinjemedarbeidere i inkassoforetakene. I tillegg til manglende kompetanse og beslutningsmyndighet opplever vi videre at antall medarbeidere ikke har økt i takt med økt antall mislighold. Dette medfører at vår klientgruppe utsettes for urimelig høye salærer og gebyrer, har vanskelig for å oppnå kontakt med inkassoforetak og har problemer med å forhandle frem nedbetalingsavtaler som setter dem i stand til å betjene sine gjeldsforpliktelser.

Ny boligsosial lov

I desember 2020 sendte kommunal- og moderniseringsdepartementet forslag til ny boligsosial lov på høring. Våren 2020 svarte HOG på denne høringen, som RPF senere stilte seg bak. Bakgrunnen for lovforslaget er Nasjonal strategi for den sosiale boligpolitikken (2021-2024). I dag er kommunens ansvar i liten grad lovregulert, og spredt på ulike lover (sosialtjenesteloven, helse- og omsorgstjenesteloven og bostøtteloven). Målet med loven var å slå sammen reglene på det boligsosiale området, for på den måten å gjøre regelverket klarere. Dette stilte vi oss positive til. Samtidig er vi kritiske til at den foreslåtte lovteksten ikke pålegger kommunene en plikt til å skaffe vanskeligstilte bolig. Loven burde presisere tydelige vilkår for hvem som er vanskeligstilte på boligmarkedet, og gi kommunene en plikt til å skaffe bolig når vilkårene er oppfylt. Et tilfredsstillende sted å bo er et grunnleggende velferdsgode som burde sikres gjennom lovfestede plikter for kommunen. Lovfesting vil utjevne lokale forskjeller og sørge for at kommunene i større grad prioriterer arbeidet.

Mange av våre klienter leier kommunal bolig eller har fått avslag på søknad om kommunal bolig. Flere av klientene våre forteller om uforsvarlige boforhold, uforholdsmessige høye

leiepriser og at det er altfor få tilgjengelige boliger i forhold til antallet søkere som oppfyller lovens vilkår. Vi opplever at det også er tilnærmet umulig å bytte bolig, selv om boligen ikke tilfredsstiller krav til helsemessige forsvarlige boforhold.

Det er også et problem at mange kommunale boliger lider av alvorlig inventarslitasje og stort vedlikeholdsetterslep. Samtidig pålegges leietakere omfattende vedlikeholdsplikter som er vanskelig å oppfylle. Noen aksepterer omfattende kontrakter i mangel på andre alternativer. Vi mener at den nye loven burde oppstille en minstestandard for kommunale boliger, slik at kommunene prioriterer å vedlikeholde kommunale boliger.

Et annet problem med dagens kommunalboligordning er ungdom over 18 år ikke regnes som en del av husstanden når familier søker om å få innvilget, eller fornyet kontrakt. Attenåringer som går på videregående skole risikerer derfor å måtte flytte for seg selv og familien kan tvinges til å flytte fra nærmiljøet og til mindre boliger. Vi mener derfor at ny boligsosial lov burde inneholde en bestemmelse som gir familier som leier kommunal bolig rett til å beholde boligen på samme vilkår fram til barna fyller 24 år.

Det boligsosiale arbeidet stoppet imidlertid ikke etter at vi våren 2020 svarte på høringen og utarbeidet et lobbenotat. Vi valgte å følge opp arbeidet med behovet for ny lov også høsten 2020 - for å rette fokus på problemene ved kommunal boligordningen og lobbe for et lovverk som i større grad tvinger kommunene til å prioritere dette arbeidet.

Husleieloven

Behov for en ny-eller endret husleielov har vært en kampsak for hoggere i generasjoner. Leiemarkedet er i dag helt ulikt det var da arbeidet med loven ble startet på tidlig 90-tallet. I dagens pressede boligmarked, er behovet for en ny husleielov større en noen gang.

Vi mener at store deler av husleieloven er moden for revisjon, da husleieloven på flere områder gir et svakt vern for leietakere. Dagens lov er uoversiktlig og vanskelig å navigere seg i. Det gjør det vanskelig for leietakeren å oppdage om utleieren ikke følger loven, som fører til at mange forbrukere i dag ikke nyter lovens vern. Dersom leietakeren finner ut at kontrakten er ulovlig eller boligen ikke kontraktsmessig, er det dessuten vanskelig å lese ut av loven hva en kan kreve, og hvordan en kan gå frem for å hevde sin rett. Som eksempel kan det nevnes at det er svært vanskelig for leietakere å vite når de har krav på prisavslag, og eventuelt hvor mye prisavslaget skal være på.

Det er også behov for at loven blir enda mer forbrukervennlig. Bla. a. er det et problem at husleieloven er fravikelig på mange områder. To eksempler er omfanget av leietakers vedlikeholdsplikt og leieforholdets varighet. I et presset leiemarked hvor utleier kan velge og vrake blant potensielle leietakere, kan det være vanskelig for en leietaker å be om å endre leieavtalen – i frykt for at utleier heller vil leie ut til noen andre. Husleieloven bidrar på den måten til å forsterke maktskjevheten mellom leietaker og utleier.

HOG ble på bakgrunn av tidligere rettspolitikk arbeid for husleielov i mai 2023 invitert til å nominere en person til å sitte i lovutvalget som skal gå gjennom husleieloven og vurdere, og foreslå, endringer som styrker leietakeres rettigheter, sikrer grunnleggende botrygghet og som gjør at loven er tilpasset dagens situasjon i leiemarkedet. Dalin ble valgt til å sitte i lovutvalget.

Gjeldsordning

En siste vei ut av en uhåndterlig økonomisk situasjon er gjeldsordning, dette reguleres av gjeldsordningsloven. HOG har tidligere svart på høring til ny gjeldsordningslov. Lovforslaget ble imidlertid skrotet, men det ble fremmet forslag om revidering av nåværende gjeldsordningslov. I den forbindelse skrev HOG et lengre høringsvar, hvor vi trakk fram våre klienters behov for og under gjeldsordning. Det er noen ting fremstår særlig viktig for oss.

En ting er at momentet om «nylig stiftet gjeld» bør tas ut av «støtende»-vurderingen. Etter dagens lov skal det i «støtende»-vurderingen ved vurdering av gjeldsordningsåpning legges vekt på om største delen av gjelden er stiftet nylig, som etter forarbeidene betyr de siste to årene før søknaden fremlegges. Jussbuss erfarer at henvisningen benyttes som en automatisk avslagsgrunn dersom overvekten av gjelden er stiftet de seneste to årene. For å sikre at det foretas en konkret helhetsvurdering i hvert enkelt tilfelle, mener vi «nylig stiftet gjeld» må ut av lovteksten.

En annen ting er at det burde legges mindre vekt på straffbare forhold i støtende-vurderingen. Vår erfaring er at namsfogden automatisk avslår gjeldsordning når deler av gjelden stammer fra straffbare forhold, til tross for at det kan gå på bekostning av rehabiliteringshensynet og vedkommendes mulighet for resosialisering. Terskelen for å åpne gjeldsforhandling for denne persongruppen må senkes.

En tredje ting er at behovet for gjeldsordning for andre gang også må vurderes reelt og konkret i hver sak. Det må være reell mulighet for gjeldsordning andre gang.

En fjerde ting er at kravet til egenforsøk burde oppheves. Pr. i dag er det nærmest umulig å komme til en løsning med kreditorer, selv ved hjelp av nav, og at dette blir en automatisk avslagsgrunn er håpløst. En opphevelse av kravet om egenforsøk vil også effektivisere søknadsprosessen, bidra til likhet og være ressursbesparende for nav.

7. Oppsøkende arbeid

Siden oppstarten har Jussbuss i utstrakt grad drevet oppsøkende virksomhet. Blant annet har vi gjennom en årrekke hatt faste, ukentlige saksmottak i fengsler, i tillegg til saksmottak og informasjonsmøter på voksenopplæringa for nyankomne innvandrere og flyktninger, samt et tilbud til studenter i Oslo. Etter vår oppfatning er oppsøkende virksomhet den mest effektive måten å møte vanskeligstilte klienter med et udekket rettshjelpsbehov. Dette underbygges av forskningen vår hvor det er tydelig at terskelen for å søke rettshjelp kan være høy.⁷

7.1 Fengselsgruppa

Denne gruppa har fanger som målgruppe. Jussbuss besøker fengsler på Østlandet hver uke. De mest besøkte fengslene er Ringerike, Oslo, Halden, Ullersmo og Eidsberg.

Under Jussbuss' oppsøkende uker har medarbeiderne vanligvis lagt ut på ukeslange reiser utover vårt normale dekningsområde. Dette er tidskrevende reiser, men vi møter et stort udekket rettshjelpsbehov, som tilsier at vår tilstedeværelse i disse fengslene er viktig for fangenes rettsikkerhet. I tillegg til de overnevnte har vi i løpet av året blant annet besøkt:

- Kongsvinger
- Hamar fengsel og IIseng fengsel
- Sem fengsel
- Berg fengsel
- Trondheim fengsel
- Kroksrud fengsel
- Larvik fengsel
- Froland fengsel
- Mandal fengsel
- Evje fengsel
- Bergen fengsel
- Bjørgvin fengsel
- Haugesund fengsel
- Sandeid fengsel
- Stavanger fengsel
- Åna fengsel
- Verdal fensel
- Gjøvik fengsel
- Bodø fengsel
- Bastøy fengsel

7.2 Voksenopplæringsgruppa

Denne gruppa er rettet mot innvandrerbefolkninga. Gruppa tilbyr foredrag og saksmottak bl.a. på voksenopplæringsentre og asylmottak i østlandsområdet. På besøkene har gruppa holdt foredrag, saksmottak og lagt igjen relevante brosjyrer. Vi tar inn saker på besøket, men opplever også at klienter tar kontakt i etterkant.

⁷ Jussbuss sin stensilserie nr. 85: Rettshjelp 2001

I 2023 har vi blant annet vært på:

- Bergen katedralskole
- Tønsberg voksenopplæring
- Bodø voksenopplæring
- Vennesla voksenopplæringscenter
- Gjøvik voksenopplæring
- Ålesund voksenopplæring
- Hustadvika voksenopplæring

Foredragene har vært godt besøkt, med mellom 30 og 80 publikummere til stede hver gang. Vi anslår at vi har nådd ut til mellom 900 og 1000 personer med rettsinformasjon i dette arbeidet.

7.3 Studentgruppa

Denne gruppa driver oppsøkende virksomhet rettet mot studenter. Her har vi hatt jevnlig besøk ved ulike utdanningsinstitusjoner. Samarbeidsavtalen med Studentsamskipnaden i Oslo (SiO) ble inngått i 1990, og vi besøker Karrieresenteret på Blindern.

Vi har stått på stand flere ganger i løpet av året på både UiO og Oslo Mets foreningsdager. I tillegg har vi fått holde forelesninger om hva Jussbuss kan hjelpe studentene med i forbindelse med forelesninger. Vi har også forsøkt å nå ut til studenter gjennom sosiale medier.

Som det fremgår av statistikken vår har studentene gjerne dårlig økonomi, og det er derfor viktig for oss å nå denne gruppa. Vi satser på fortsatt tilstedeværelse i 2024.

7.4 Gategruppa

Gategruppa er retta mot Oslos fattige. Gruppa har hatt saksmottak bl.a. på «Møtstedet», en café for fattige tilreisende og rusavhengige, Nettverk etter soning, Migrasjonscenteret, og på Slumstasjonen. I tillegg holdes foredrag, og det gis generell informasjon om hva Jussbuss kan bistå med. De ulike kafeene har også liggende brosjyrer med rettsinformasjon fra Jussbuss.

7.5 Oppsøkende uker og annet oppsøkende arbeid

Jussbuss gjennomførte i 2023 to oppsøkende uker. Disse ukene holder vi det avventende rettshjelpstilbudet på kontoret stengt, og fokuserer kun på oppsøkende virksomhet. I tillegg til det som er nevnt om fengsler, voksenopplæring og studiesteder, er dette noe av det som ble gjort under de oppsøkende ukene i 2023:

- Delte ut brosjyrer på Universitetet i Bergen
- Saksmottak hos nettverk etter soning
- Stand på UiS
- Erfaringsutveksling med Wayback

7.6 Erfaringer fra oppsøkende arbeid

Erfaringene fra Voksenopplæringsgruppa, Studentgruppa og Gategruppa er at forholdene ikke alltid ligger til rette for å registrere henvendelsene som vi mottar. Mange vi treffer på oppsøkende tur er i farta, møtet med oss er ofte tilfeldig, og de har ikke tid til annet enn kort rettsinformasjon på stedet. Hvis henvendelsen er komplisert eller forholdene ikke ligger tilrette for klientens diksresjon pleier vi å informere klienten om våre ordinære saksmottakstider og tilby at vi ringer opp igjen når vi er tilbake på kontoret. På grunn av dette er det vanskelig å si noe generelt om hvor mange henvendelser vi mottar fra det oppsøkende arbeidet. I tillegg vil en del nok ikke ha et juridisk problem på det tidspunktet de hører fra oss, men gjennom det oppsøkende arbeidet få kunnskap om tilbudet og dermed få kunnskap om at vi finnes og om hva vi kan hjelpe med.

8. Forskning og utredning

8.1. Generelt

Å bidra til økt forsknings- og utredningsarbeid er en viktig målsetting for Jussbuss. Rettsområdene vi arbeider med vies i mindre grad særlig oppmerksomhet fra de mer etablerte juridiske miljøene.

Studentavhandlingene utgjør den viktigste delen av forskningsarbeidet til medarbeiderne på Jussbuss. I tillegg har vi gjennomført en rekke rettshjelpsundersøkelser gjennom årenes løp. Sist i 2018 gjennomførte Jussbuss datainnsamling til en ny rettshjelpsundersøkelse, rettet mot innsatte i Ullersmo fengsel. Undersøkelsen «Rettshjelp til fanger» ble publisert i 2019.

8.2 Masteroppgaver

I 2023 har Jussbuss publisert én masteroppgaver i vår stensilsérie. Masteroppgavene er skrevet av en tidligere medarbeider på Jussbuss som fikk engasjement for sitt tema da han jobbet i Jussbuss.

Ta kontakt med Jussbuss for å få tilsendt oppgavene, eller finn dem under «Publikasjoner» på www.jussbuss.no.

8.3 Brukerundersøkelse

Vi har ikke gjennomført brukerundersøkelse i 2023. I 2017 gjennomførte Jussbuss en småskala brukerundersøkelse til internt bruk. Utvalget av klienter som svarte var for lite til at dette kan brukes eksternt, men svarene klientene ga gir likevel et inntrykk av hvordan Jussbuss og hjelpen vi gir oppleves av klientene.

Våre forbedringspunkter var tilgjengelighet og informasjon om åpningstider. Dette har vi satt i gang tiltak på, blant annet ved å trykke opp nye visittkort som ligger tilgjengelig i alle rom, samt forbedret rutiner for å sikre at alle klienter får informasjon om telefonnummer og åpningstider når de er i kontakt med oss.

De som blir henvist videre fordi vi av ulike grunner ikke kan hjelpe til i saken er de som oftest svarer at de ikke fikk den hjelpen de håpet på fra Jussbuss. Dette er naturlig, men viser et alvorlig rettssikkerhetsproblem. Noen oppgir at de heller ikke fikk hjelp der de ble henvist. Dette viser at til tross for at Jussbuss og andre gratis rettshjelpstiltak etter beste evne forsøker å dekke hullene i den offentlige rettshjelpsordningen, er det fortsatt noen som ikke får hjelp.

De aller fleste klientene oppgir at de fikk den hjelpen de håpet på av Jussbuss. Samtlige oppgir at de opplevde å bli møtt med forståelse av medarbeideren som behandlet saken.

8.4 ID-juristen og Samfunnssikkerhet og digitale identiteter (SODI)

Jussbuss fortsatte i 2023 arbeidet med forskningsprosjektet Samfunnssikkerhet og digitale identiteter (SODI). Som en del av prosjektet danner Jussbuss gjennom ID-juristen, et samarbeid med Gatejuristen, Juridisk Rådgivning for Kvinner (JURK), Forbrukerrådet og Universitetet i Oslo, det empiriske grunnlaget for forskning på hvordan juss og teknologi kan virke sammen for å avdekke og redusere sårbarheter ved bruk og misbruk av eID-systemer.

Systemer for elektronisk identifikasjon (eID) spiller en nøkkelrolle i dagens samfunn. Ved bruk av eID kan vi blant annet få tilgang til private og offentlige tjenester, rapportere til skattemyndighetene, få innsikt i helseopplysninger, gjennomføre betalingstransaksjoner, overføre eiendomsretten til fast eiendom, signere lånekontrakter og registrere skilsmisse. Fordi systemer for eID også kan misbrukes til å gjennomføre en lang rekke kriminelle handlinger, inkludert ulike typer svindel, hvitvasking, korrupsjon og terrorisme, innebærer de også en risiko både for den enkelte og for samfunnet.

Prosjektet er tverrfaglig og involverer et stort antall samarbeidspartnere og forskningsinstitusjoner.

Du kan lese mer om prosjektet [her](#).

9. Utdanning

9.1. Innledning

Frem til 2016 ansatte Jussbuss 10 nye medarbeidere hvert semester. Siden 2016 har vi kunnet ansatt 12 nye medarbeidere hvert semester, med unntak av ett semester hvor vi ansatte 13. Vi ansatte 12 nye medarbeidere både på våren og høsten 2023.

Nye medarbeidere går gjennom en felles opplæringsuke hvor de får opplæring i generell saksbehandlingsteori, klientbehandling og rutiner på Jussbuss. Deretter fordeler de seg på faggruppene, og i de påfølgende ukene begynner de med saksbehandling, samtidig som de får opplæring innen den enkelte gruppes spesialområde.

Nedenfor følger en oversikt over hvordan opplæringen på Jussbuss er organisert.

9.2. Begynneropplæring

Nye medarbeidere starter med et intensivt kurs på en uke. Her gis det for det første en presentasjon av Jussbuss' virksomhet og de praktiske sidene ved arbeidet, samt en innføring i lov om fri rettshjelp og om Jussbuss i et juridisk og samfunnsvitenskapelig perspektiv.

For det andre gis det en innføring i saksbehandling, klientbehandling, juridiske problemløsningsteknikker og hjelp til selvhjelp. Klientbehandling må vies stor oppmerksomhet. Dette er en spesielt viktig side ved juridisk arbeid på Jussbuss, fordi mange av våre klienter kommer fra andre kulturer og sosiale lag enn gjennomsnittsstudenten. Det er derfor viktig å problematisere forutsetningene for kommunikasjon på tvers av kulturelle og sosiale grenser.

9.3. Fadderordning

Nye medarbeidere får tildelt faddere, som har et særlig ansvar for å veilede og hjelpe de nye medarbeiderne med å finne seg til rette. I de første månedene er det svært viktig at ordninga fungerer etter sin hensikt. Dette stiller krav til begge parter. De nye må våge å ta initiativ, og fadderne må ta seg tid til å være imøtekommende.

9.4. Gruppene

I gruppene blir de nyansatte tildelt sine første saker og veiledes i hvordan de skal sette i gang arbeidet. Gruppemøtene fungerer som hjelp og kontroll for å sikre at arbeidet holder et høyt faglig nivå. Alle sakene skal gjennomgås og diskuteres. Dette betyr at gruppa har et kollektivt ansvar for saksbehandlinga, men med enkeltmedarbeidere som klientenes faste kontakt. I gruppemøtene diskuteres og løses en rekke juridiske spørsmål, og møtene har på den måten en viktig opplæringsfunksjon, i tillegg til at det bestemmes hvordan sakene skal løses.

Opplæring i gruppene har som målsetting å forbedre det juridiske nivået hos medarbeiderne. Erfarne medarbeidere, tidligere medarbeidere, advokater, forvaltningsansatte m.v. deltar i denne opplæringa. Ved siden av å få nødvendig innføring i arbeidsrett, gjeldsrett, fengselsrett, utlendingsrett osv., er det viktig at medarbeiderne gjennom opplæringa også får møte motparter og samarbeidspartnere. Det er for eksempel viktig at de som arbeider med innvandrings spørsmål ikke bare blir kjent med regelverket, men også med representanter for de myndigheter som representerer motparter og hvordan disse forvaltningsorganene fungerer.

9.5. Andresemesters opplæring

I slutten av det første semesteret er det satt av en dag til internseminar. Målsettinga er for det første å gå kritisk gjennom opplæring, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av drifta. Videre er seminaret med på å øke bevisstheten rundt rollen som fadder.

Seminaret munner tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og mye av dette blir fulgt opp i månedene etter seminaret, etter diskusjoner i styret, i gruppene og på plenumsmøter. Seminaret er således et viktig grunnlag for at Jussbuss ikke skal stagnere.

9.6. Tredjeseesters opplæring

I slutten av det andre semesteret er det satt av en dag til internseminar. Målsettinga er for det første å gå kritisk gjennom fadderrollen man har hatt i sitt andre semester, saksbehandling, rettspolitikk og virksomheten i gruppene for eventuelt å komme fram til forslag til forbedringer av driften. Videre er det et mål at rollen som nedtrapper diskuteres, slik at overgangen fra fadder til nedtrapper går lettere.

I likhet med fadderseminaret, munner også dette seminaret tradisjonelt ut i en rekke forslag til forbedringer av virksomheten, og er også viktig for at Jussbuss skal videreutvikle seg.

9.7. Veiledning

Det er sjelden at det er nødvendig med veiledning fra faglig leders side i det daglige arbeidet med enkeltsaker. Medarbeiderne utnytter selv sitt kontaktnett av spesialister som kan veilede i tvilsomme spørsmål. Dette kan være ansatte og forelesere ved Det juridiske fakultet i Oslo, advokater, forvaltningsansatte og andre. I tillegg gir daglig leder veiledning i en rekke organisatoriske forhold, og også faglige og rettspolitiske spørsmål der vedkommende har kompetanse.

I spesielle tilfeller blir også faglig leder trukket inn i veiledning i forbindelse med enkeltsaker. Dette gjelder sjelden de rent juridiske problemstillingene, men oftere i tilknytning til for eksempel etiske eller prinsipielle problemstillinger, eller noen ganger i prosessuelle spørsmål.

En annen viktig del av faglig leders arbeid er å rådgi daglig leder i tvilsspørsmål som måtte oppstå, enten det handler om rettspolitikk, drift, personalansvar eller gruppenes saksbehandling.

I tillegg bidrar faglig leders veiledning til at det blir skrevet avhandlinger innenfor Jussbuss' rettsområder. Faglig leder bidrar i de innledende fasene med utarbeidelse av problemstillinger, valg av metoder osv., og bistår med hjelp til å søke finansiering, kontorplass og annen teknisk bistand. I tillegg er det naturlig at faglig leder bidrar til å skaffe en faglig veileder som er nærmere til å veilede i de spesifikke faglige problemene som avhandlinger over et bredt spekter reiser. Han søker likevel å holde kontakten med arbeidet underveis og bidrar til å støtte opp om arbeidet i tillegg til den oppnevnte veileder.

9.8. Fellesseminaret

Fellesseminaret er et faglig arrangement som arrangeres av og for studentrettshjelpstiltakene i Norge; Jussbuss, JURK, Jusshjelpa i Nord-Norge og Jussformidlingen i Bergen. Formålet med seminaret er undervisning, erfaringsutveksling og å knytte kontakt mellom tiltakene. Tiltakene rullerer på ansvaret for å arrangere seminaret. I 2023 hadde Jussformidlingen ansvaret.

Det er nyttig for medarbeiderene å utveksle erfaringer og diskutere om driften vår kan bli mer effektiv eller sikker ved å få tips fra andre tiltak.

9.9. Annen opplæring

Til slutt nevnes de mer uformelle elementer i opplæringa. Ofte inviteres utenforstående foredragsholdere til å snakke om et dagsaktuelt tema eller som foredragsholderen har spesiell

kunnskap om eller interesse for. Det er også blitt en tradisjon med såkalt fredagspils, se punkt 6.1.2. I den forbindelse arrangeres det et faglig program/innlegg i tilknytning til en sosial samling i våre lokaler.

Det arrangeres også møter og seminarer der temaer som angår hele eller deler av Jusbuss blir tatt opp, se punkt 6.1.1. og 6.1.3.

10. Økonomi og drift

10.1. Budsjett og regnskap 2023

JUSSBUSS

Budsjett - Generell drift 2023

TILTAK		DRIFTSINNTEKTER		
700 032	3437	Oslo kommune	1 800 000	
700 032	3437	Viken fylkeskommune	100 000	
700 032	3426	SiO - Velferdstinget	375 000	
700 032	3451	Bergesenstiftelsen	150 000	
700 032	3451	Advokatforeningen	50 000	
700 032	3460	Justisdepartementet	6 132 022	
700 032	3460	Justisdepartementet - overførte midler	453 723	
700 032	3437	Oslo kommune - overførte midler	99 255	
700 032		JURK IT	40 500	
		Sum driftsinntekter		9 200 500
		Sum prosjektinntekter		0
		SUM DRIFTSINNTEKTER		9 200 500
		UTGIFTER MEDARBEIDERE		
700 032	5001	Daglig leder	436 238	
		Sum 5001		436 238
700 032	5112	Kontomedarbeider	214 354	
700 032	5112	Medarbeidere	3 356 595	
700 032	5112	Sommergruppa	824 990	
		Sum 5112		4 395 940
				0
700 032	5180	Feriepenger daglig leder	52 349	
700 032	5180	Feriepenger medarbeidere	402 791	
700 032	5180	Feriepenger sommergruppa	98 999	
700 032	5180	Feriepenger kontomedarbeider	25 722	
		Sum 5180		579 861
				0
700 032	5401	AGA daglig leder	68 891	
700 032	5401	AGA medarbeidere	473 280	
700 032	5401	AGA sommergruppa	116 324	
700 032	5401	AGA kontomedarbeider	30 224	
700 032	5411	AGA av feriepenger	81 760	
700 032	5431	AGA av pensjon	83 804	
		Sum 5401, 5411 og 5431		854 283
				0
700 032	5421	Pensjon daglig leder	53 657,27	
700 032	5421	Pensjon medarbeidere	412 861,23	
700 032	5421	Pensjon sommergruppa	101 473,82	
700 032	5421	Pensjon kontomedarbeider	26 366	
		Sum 5421		594 358
		Bevertning intern		
700 032	5999	Middag til kveldsvakt	45 200	
700 032	5999	Diverse bevertning intern	50 000	
700 032	5999	Ferskingseminar	4 800	
700 032	5999	Fadderseminar	4 800	
700 032	5999	Nedtrapperseminar	4 400	
		Sum bevertning		109 200
		SUM UTGIFTER MEDARBEIDERE		6 969 880
		UTSTYR		
700 032	3497	Datamaskiner	39 300	
700 032	6649	Oppussing og kontormøbler	70 000	
700 032	6524	Telefonutstyr	2 000	
		3497, 6649, 6524		111 300
		SUM UTSTYR		111 300

		ANDRE DRIFTSKOSTNADER			
		Kontor			
700 032	6623	Kopimaskin/printer	30 000		
700 032	6832	Kopimaskin - kopieringskostnader	15 000		
700 032	6800	Kontorrekvisita	50 000		
		Sum kontor		95 000	
		Konsulentjenester			
700 032	6722	Konsulentjenester, oversettelse	100 000		
700 032	6799	Tolketjenester	175 000		
700 032	6722	Konsulentjenester, IT-support	81 000		
700 032	6722	Oppdatering av brosjyrer og fangehåndbok	87722		
		Sum konsulentjenester		443 722	
		Trykking			
700 032	6821	Brosjyrer og omslag	75 000		
700 032	6821	Årsrapport	5 000		
700 032	6821	Avhandlinger	9 000		
		Sum trykking		89 000	
		Kursavgifter			
700 032	6863	Fellesseminar	45 000		
700 032	6863	Rettspolitisk forening høstseminar	114 500		
700 032	6863	KROM-seminar	152 625		
700 032	7192	Rettspolitisk internseminar (Tømte)	70 000		
700 032	6863	Øvrig faglige kurs og seminarer	15 000		
700 032	6863	Debatter	56 250		
		Sum kursavgifter		453 375	
		Frakt			
700 032	6100	Frakt og transport	2 000		
700 032	6941	Porto	4 000		
		Sum frakt		6 000	
		Buss			
700 032	7001	Drivstoff til bussen	45 000		
700 032	7021	Vedlikehold av bussen	40 000		
700 032	7099	Årsavgift	4 000		
700 032	7099	Bompenger	15 000		
700 032		Ny bil	453 723		
		Sum buss		557 723	
		Reiser m.m.			
700 032	7191	Reise daglig ledermøte	7 500		
700 032	7191	Diverse reiseutgifter	50 000		
700 032	7191	Oppsøkende virksomhet	250 000		
700 032	7191	Sommerleir og Arendalsuka	5 000		
		Sum reiser m.m.		312 500	
		Beverting ekstern			
700 032	7351	Mat daglig ledermøte	2 500		
		Sum bevertning		2 500	
		Forsikringer			
700 032	7511	Kontorforsikring	4 000		
700 032	7512	Formuesskadeforsikring for advokater	12 500		
		Sum forsikringer		16 500	
700 032	7321	Annonsering, kunngjøring, informasjon	6 000		
		Sum annonsering, kunngjøring, informasjon		6 000	
700 032	7411	Gaver	12 000		
		Sum gaver		12 000	
700 032	7799	Diverse kostnader	125 000		
		Sum diverse kostnader		125 000	
		SUM ANDRE DRIFTSKOSTNADER			2 119 320
		INNETEKTER			9 200 500
		- UTGIFTER			9 200 500
		= RESULTAT			0

Regnskap JussBuss 2023	
Konto	2023
3033 - Salg av tjenester- avgiftspliktig alminnelig sats (JURK sin del av USIT kostnader)	-45 500
3411 - Tilskudd fra statlige virksomheter (Statens sivilrettsforv)	-6 134 320
3431 - Tilskudd fra kommunale og fylkeskommunale etater (Oslo kommune og Viken fylkeskom)	-1 910 000
3441 - Tilskudd fra oprg og stiftelser (Bergersen, Adv foreningn, Juristforbundet, Velferdistinget)	-625 000
3670	114 394
SUM INNTEKTER	-8 600 426
5001 - Fast tilsatte	89 482
5081 - Påløpte FP, fast tilsatte	10 738
5104 - Åremålstilsatte	34 188
5106 - Engasjert personale/ekstrahjelp	5 457 233
5121 - Påløpte lønnskostnader time- og oppdragskontrakt	-5 465
5181 - Påløpte feriepenger	561 259
5251 - Fordel gruppelivsforsikring	66 375
5290 - Motkonto for gr. 52	-66 375
5330 - Konsulentonorar, trekkpliktig	22 635
5401 - AGA av innb.lønn, honorarer og gruppeliv	808 071
5410 - AGA på løpte lønnskostnader	-1 561
5411 - AGA av påløpte feriepenger	80 743
5412 - AGA av påløpt pensjonsinnskudd	59 011
5421 - Arbeidsgivers pensjonstilskudd	418 027
5801 - Refusjon av sykepenger	-11 092
5802 - Påløpt refusjon av sykepenger	-4 456
5901 - Gaver til ansatte	27
5910 - Kantinekostnad	15 924
5921 - Gruppelivsforsikring	66 375
5961 - Velferdstilskudd	6 386
9112 - Lønn belastet	4 064
SUM PERSONALKOSTANDER	7 611 589
5998 - Andre personalkostnader	53 928
3913 - Inntektsført bevilgning benyttet til investering (kontogr 12)	584 207
3953 - Inntektsføring av avsetning knyttet til anleggsmidler (avskrivning, kontogruppe 12)	-108 282
6050 - Avskrivning på driftsløsøre, inventar, verktøy o.l.	108 282
6101 - Frakt- og transportkostnader	129
6321 - Renovasjon og avfallshåndtering	3 336
6363 - Driftsrekvisita - renhold	115
6422 - Leie programvare lisenser	22 275
6450 - Leie av biler	7 832
6540 - Inventar og utstyr (kopimaskin, møbler)	13 842
6550 - Mobilif, nettbrett og andre mindre utstyr	
6660 - Service og vedlikehold av maskiner, utstyr og inventar (inkl tellerverksavlesning)	10 251
6710 - Konsulenttjenester til utvikling av programvare, IKT-løsninger, mv.	26 071
6730 - Andre konsulenttjenester	61 415
6751 - Databehandlingstjenester	125
6791 - Kjøp av andre fremmede tjenester (Semantix)	122 489
6801 - Kontorrekvisita	13 042
6802 - Kopitgifter og Kopinoravgift	7 120
6803 - Datarekvisita	11 066
6820 - Trykkekostander (papir utgivelse)	
6821 - Publiseringsavgift (elektronisk utgivelse)	
6831 - Annonser/kunngjøringer	
6860 - Motekostander unntatt servering	372
6861 - Servering ved møter	60 993
6870 - Deltakeravgifter for kurs og seminar, egne ansatte	92 980
6871 - Arrangement av kurs og seminar, egne ansatte	65 600
6880 - Arrangement kurs/seminar - eksterne	
6890 - Annen kontorkostnad	-4 106
6940 - Porto	81
7001 - Drivstoff biler	
7020 - Vedlikehold av biler, maskiner, forskningsfartøy	38 103
7090 - Andre kostnader egne transportmidler (årsavgift og bompenger)	34 421
7101 - Bilgodtgjørelse oppgavepliktig	9 483
7131 - Tjenestereiser oppgavepliktige	265
7132 - Tjenestereiser ikke oppgavepliktige	103 385
7151 - Diettkostnad, oppgavepliktig	70 570
7152 - Diettkostnad, ikke oppgavepliktig	43 317
7191 - Reisekostand studenter	578
7194 - Reisekostnader fakturert	264 782
7401 - Kontingenter	2 699
7411 - Gave til eksterne	11 872
7502 - Andre forsiktinger	12 110
7790 - Purregebyr, inkassosalær og lignende	5 097
7793 - Andre kostander	
9148 - Interne tjenester belastet	175 093
SUM DRIFTSKOSTANDER	1 924 938
Sum total 2023	936 101
IB	-2 283 026
SUM INKL IB	-1 346 925

10.2. Kommentarer til regnskapet

Regnskapet føres av Universitetet i Oslo. Det juridiske fakultets økonomiseksjon bistår Jussbuss med dette og leverer rapporter til bruk i vår økonomistyring. UiOs regnskapssystem har også et budsjettverktøy der hovedtall for Jussbuss legges inn. Tabellen ovenfor er en sammenfatning av vårt totale regnskap, og kan ha noen unøyaktigheter. For innsikt i vårt fullstendige regnskap, ta kontakt på leder@jussbuss.no.

Behovet for et detaljert budsjett hos Jussbuss medfører at vi benytter lokale budsjettoversikter. Det er en del avvik mellom regnskap og budsjett ovenfor som skyldes at vi ikke har funnet det hensiktsmessig å registrere et helt presist budsjett i UiO's system.

Det bemerkes også at vi i løpet av 2023, som i 2022, gjorde revideringer i budsjettet. Vi har brukt store ressurser blant annet på bruk av tolk.

10.2.1. Om inntekter

Den største økonomiske bidragsyteren til Jussbuss er Justisdepartementet. For 2023 fikk vi et tilskudd på kr. 6 134 320 fra Statens sivilrettsforvaltning. Det er en økning fra 2022, da vi fikk innvilget kr. 5 900 000. For 2024 er bevilgningen kuttet til kr. 6 028 000.

Oslo kommune er også en viktig økonomisk bidragsyter. I 2023 ble beløpet fra 2022 økt, slik at vi mottok kr. 1 800 000. Beløpet er det samme for 2024.

Bergesenstiftelsen støttet driftsåret 2023 med kr. 150 000. Vi har fått innvilget 150 000 for driftsåret 2024.

Viken fylkesskommune innvilget kr. 110 000 til Jussbuss i 2023.

Advokatforeningen ga oss kr. 50 000. Dette er det samme som foregående år.

For 2022 fikk Jussbuss støtte fra Velferdstinget (SiO) på kr. 375 000. Dette er en økning på kr. 25 000 fra 2021.

Juristforbundet ga Jussbuss kr. 50.000 i humanitære midler. Beløpet var øremerket innhenting av personale til oppdatering av Jussbuss' faglige materiale.

Jussbuss betaler IT-tjenester for oss og JURK samlet, og får derfor kr. 45 500 overført fra JURK til betaling av slike utgifter.

Øvrige inntekter er tildelinger for ulike prosjekter.

10.2.2. Om utgifter

Personalkostnader

Personalkostnader utgjør den klart største utgiftsposten. Vi ønsker samtidig å etterstrebe å øke lønna til alle ansatte, slik at den blir levelig over tid.

Vi hadde et negativt avvik på personalkostnadene på kr. 641 709 i 2023. Avviket er et forutsett og ønsket resultat av prioriteringer som styret besluttet. Delvis er de et resultat av at ca. kr. 150 000 er brukt på engasjering av personale til oppdatering av faglig materiale, noe som er ført som en post under driftskostnader i budsjettet, men som personalkostnad i regnskapet. Dette er penger som var øremerket av Oslo kommune og juristforbundet til det formålet.

Det resterende beløpet er et resultat av en etterbetaling Jussbuss valgte å gjennomføre mot slutten av året. Medarbeiderne i Jussbuss får kun betalt for en liten del av de timene de faktisk jobber. De fulltidsansatte i Jussbuss la ned i snitt 644 ubetalte timer i løpet av vårsemesteret i 2023, og de deltidsansatte la i snitt ned 78 ubetalte timer. Dette gjelder tilsvarende for høstsemesteret. De som har jobbet fulltid i Jussbuss i hele 2023 har altså i snitt lagt ned over 1200 timer frivillig innsats. Medarbeiderne fikk utbetalt mellom 6 og 145 av disse timene, basert på hvor mange ubetalte timer som var lagt ned i snitt for deres kull i løpet av året. Selv etter denne etterbetalingen er en overveiende del av arbeidsinnsatsen som legges ned hos oss ubetalt.

For 2023 ble lønna økt noe. Lønnsnivået er likevel langt lavere enn ideelt. Det er fortsatt slik at de aller fleste medarbeiderne er nødt til å ta på seg lån for å jobbe ideelt med fri rettshjelp. Det er Jussbuss' klare syn at dette er feil av prinsipielle årsaker. Ansvar for å i praksis finansiere rettshjelpsordningen kan ikke ligge til studentene. Dette er også uheldig av hensyn til rekruttering, da det er mange studenter som ikke har de økonomiske forutsetningene for å ta på seg lån for å jobbe ideelt. Å øke lønna er derfor en forutsetning for at Jussbuss skal kunne fortsette å bidra til å dekke det udekkede rettshjelpsbehovet.

Det er en målsetning å øke lønna ytterligere i 2024.

Driftskostnader

Det er i regnskapet for 2023 et positivt avvik på kr. 194 382 på driftskostnadene. Dette skyldes først og fremst at det som nevnt over er satt av penger i budsjettet til oppdatering av faglig materiale under driftskostnader, som viser seg som en personalkostnad i regnskapet. Det resterende beløpet skyldes flere mindre poster. Vi brukte blant annet langt mindre penger på oversetting av det faglige materialet, da det arbeidet med oppdatering ikke skjedde i tide til å sette i gang med oversetting i 2023. Det er vårt håp å følge opp dette arbeidet i 2024.

10.2.4. Kommentarer fra økonomiavdelingen ved Juridisk fakultet, ved Guro Villanger Lyshaug

Til JussBuss

v/daglig leder Eskil Vik Urdal

Bekreftelse på regnskapsføring 2023

Økonomiseksjonen ved Det juridiske fakultet har i 2023 ført regnskap for JussBuss. Dette er gjort i henhold til gjeldende regler og retningslinjer ved Universitetet i Oslo (UiO) og økonomireglementet i staten.

Samlet viser regnskapet et akkumulert overskudd på 1 346 927 kroner, og et underskudd i 2023 på 936 101 kroner.

Jeg mener at regnskapet gjenspeiler JussBuss sin økonomiske situasjon på en god måte.

Det er Riksrevisjonen som reviderer UiO sitt regnskap.

Oslo, 18. mars 2024

Guro V Lyshaug
Rådgiver
Juridisk fakultet
Universitetet i Oslo

Telefon: 22 85 19 66
g.v.lyshaug@jus.uio.no

10.2.5. Avsluttende merknader til regnskapet

Systemet til UiO er lagt opp slik at man ved utgangen av regnskapsåret overfører alle disponible midler i en og samme pott til neste års budsjett og regnskap. Dette medfører at både egenkapital, eventuelt overskudd og andre midler til spesifikke formål blir overført samlet. Dette gir et unyansert bilde av de reelle inntektene til Jussbuss.

Sluttresultatet i 2023 var på kr. 1 346 927, mot kr. 2 283 028 i 2022. I 2021 var sluttresultatet

kr. 1 843 205. Merk imidlertid at egenkapitalen for 2022 var kunstig høy på grunn av et uforutsett mindreforbruk. Mindreforbruket ble innvilget overført av Sivilrettsforvaltningen og Oslo kommune til driftsbudsjettet for 2023, under forutsetning av at det ble brukt på kjøp av ny bil og investering i oppdatering av faglig materiale. Disse forutsetningene ble møtt, og Jussbuss har fått muligheten til å gjøre viktige investeringer i fremtidig drift. Den resterende egenkapitalen er helt nødvendig for å kunne avvikle driften på en forsvarlig måte dersom all støtte skulle blitt kuttet.

Prosjekter som settes i gang hos Jussbuss, eksempelvis oppdatering, oversettelse og trykking av brosjyrer, er ofte tidkrevende. Samtidig er det lite hensiktsmessig å sette i gang prosjektene før finansieringa er sikret. Økonomisk stabilitet er sentralt for god økonomistyring. Det er derfor en trygghet for oss at vi mottar øremerka midler over statsbudsjettet. Vi håper derfor at man går bort fra dagens modell hvor Statens Sivilrettsforvaltning deler ut fra en pott. Det gir mindre forutsigbarhet. Begrunnelsene er mangelfulle, og prosessen er utilgjengelig. I tillegg kommer at det gjøres fristutsettelse som Jussbuss ikke orienteres om, og saksbehandlinga tar svært lang tid. For 2020 visste vi ikke før på sommeren hvor mye vi hadde å rutte med etter klageomgangen. Dette er ikke holdbart, og vi vil arbeide for at vi, i likhet med de andre studentrettshjelpstiltakene kommer tilbake på statsbudsjettet.

Jussbuss har en egenkapital som dekker drift i ca. et tertial. Dette anser vi som strengt nødvendig for å kunne avvikle drifta på en forsvarlig måte, dersom vi skulle havne i en slik situasjon.

10.3. Generelle kommentarer til drift og økonomi

Når det gjelder organisasjonenes inntekter synes den kortsiktige finansieringen å være god nok til å sikre videre drift tilsvarende dagens nivå. For å sikre en videre stabil drift av Jussbuss, er det av helt avgjørende betydning at vi kan regne med å motta støtte i samme størrelsesorden hvert år fra våre faste bidragsytere. Medarbeiderne og daglig leder på Jussbuss bruker hvert år mye tid på å sikre bevilgningene våre. Dette er ressurser vi både vil og burde bruke på våre klienter og på rettspolitisk arbeid. For eksempel brukte vi mye tid og ressurser våren 2020 på å reversere det foreslåtte kuttet i bevilgninger fra Statens Sivilrettsforvaltning, og i 2023 på å reversere kuttet til rettshjelpspotten i statsbudsjettet for 2024. Vi håper å unngå å måtte bruke store ressurser på det i fremtiden.

Omtrent 80 prosent av utgiftene til Jussbuss er knytta til lønn, selv om medarbeiderne jobber mer enn det tredobbelte av hva de får betalt for. Andre kostnader holdes på et minimum. Den lave andelen av budsjettet som går til driftsutgifter viser at det er svært vanskelig å stramme inn på utgiftene uten at det går utover lønna til medarbeiderne eller antall medarbeidere.

Medarbeiderne på Jussbuss må bruke studielån fra Lånekassa til å dekke utgifter til livsopphold. For noen medarbeidere medfører dette problemer med den videre studiefinansieringa. I tillegg er det prinsipielt galt at studenter indirekte skal være med på å finansiere rettshjelpstilbudet ved å ta opp lån.

Fulltidsmedarbeiderne mottar om lag kr. 10 240 per måned. Det er uheldig at medarbeiderne må ta opp lån fra Lånekassa når de har permisjon fra studiene, og at de må ta ekstrajobber i tillegg til heltidsstillinger hos Jussbuss.

10.4. Antall arbeidstimer og vederlagsfritt arbeid

Heltidsmedarbeiderne jobba i gjennomsnitt 41,7 timer per uke i 2023. Dette er en liten nedgang fra 2022, da gjennomsnittet var 43 timer i uka. Timelistene føres kontinuerlig av medarbeiderne selv. Mye arbeid gjøres i helger og på kveldstid, og timelisteføringa fanger ikke nødvendigvis opp alle nedlagte arbeidstimer. Det er derfor naturlig å anta at det reelle timeantallet er noe høyere enn det som registreres.

Heltidsmedarbeiderne på Jussbuss får betalt kr. 207,9 pr time, opptil 12,5 timer i uka i vanlige driftsuker. Resten er frivillig arbeid.

Daglig leder og faglig leder registrerer ikke timer. Deres arbeids- og overtidstimer kommer i tillegg til de registrerte.

11. Ansatte i Jussbuss i 2023

Faglig leder:

Anders Løvlie

Daglig leder:

1124 Eskil Vik Urdal

Kontormedarbeider:

1079 Sanna Ahrabi

Medarbeidere:

1127 Jenuthica Yoganathan	1139 Kristina Haga Kjøraas
1129 Raha Moafi	1140 Anahita Jensen
1130 Reidun Mølmen	1141 Helene Græsholt Svalheim
1131 Kaisa Jeanett Ervik	1142 Ronja Holtsdalen
1132 Martine Therese Bjørneboe-Øhra	1143 Adrian Leander Skagen
1133 Martine Mellbye	1144 Kaja Øien Hultgren
1134 Anna Orskaug	1145 Ingebjørg Arneberg Stueland
1135 Pauline Ladehoff	1146 Ingrid Bjørnberg
1136 Monica Angell	1147 Trude Torsdatter Røst
1137 Millie Haga Famestad	1148 Ingrid Elise Grigson Eian
1138 Anna Hatlinghus	1149 Shila Khayrollazadeh
1150 Regine Andersen	1162 Anne Marie Torbjørnsdal
1151 Maria Berget	1163 Jon Eskil Ramsrud Kindberg
1153 Jahson Ferguson	1164 Hanne Aukrust Waagan
1154 Ida Helland Iversen	1165 Solveig Brunvoll
1155 Inga Kristine Rui Dretvik	1166 Elina Panea Berg
1156 Dalin Malek	1167 Ingrid Johanne Riisøen Flaa
1157 Kristin Nguyen	1168 Maria Michaelsen Jacobsen
1158 Tobias Repstad Jensen	1169 Martine Skog Skulstad

1159 Remi Vevik Strand
1160 Karoline Nordheim Otterdal
1161 Hedvig Ramm-Pettersen

1170 Hardeep Singh Bains
1171 Ingrid Heggholmen Gåssand
1172 Idunn Holte
1173 Jacob Anker Eide

12. Et innblikk i 2024

Jussbuss vil fortsette sitt rettshjelpsarbeid for å sikre nødvendig juridisk bistand til mennesker som ikke kan få gratis rettshjelp andre steder. Vi kommer også til å fortsette med rettspolitisk arbeid for å bedre rettstilstanden for våre klienter når saksbehandlingen ikke strekker til. Det blir spesielt viktig for oss å arbeide med å oppfølgingen av arbeidet med oppdateringen av rettshjelpsorningen.

Forskning viser at oppsøkende rettshjelp er viktig for å nå ut til svakerestilte grupper. Da Jussbuss starta i 1971 var rettshjelpstilbudet oppsøkende i sin natur. I 2024 kommer vi til å videreføre satsinga på oppsøkende arbeid gjennom oppsøkende uker og oppsøkende grupper.

Jussbuss vil fortsette å holde sommeråpent, så langt den økonomiske situasjonen tillater det. Sakspågangen har de siste årene vært stor også på sommeren, og vi kommer til å videreføre bemanningsnivået fra 2023.

13. Publikasjoner

13.1. Hefter i Jussbuss' stensilserie

1. Juss-Buss: Virksomheten i Juss-Buss i 1978. 15 sider + tabeller
2. Juss-Buss: Rettssentre i London. 74 sider
3. Hans Petter Graver: Rettshjelp i Kanada. 67 sider
4. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Erfaringer fra virksomheten i 1978. 19 sider
5. Jon T. Johnsen: Desentralisering av rettshjelp i Oslo. 107 sider
6. Jon T. Johnsen: Behovet for offentlige rettshjelpskontorer. 36 sider
7. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1979. 27 sider
8. Juss-Buss: Rettshjelp i Sverige og Finland. Rapport fra Juss-Buss ekskursjon i 1979. 43 sider
9. Boliggruppa i Juss-Buss: Juridiske problemer på boligmarkedet i Oslo. 42 sider
10. Fremmedarbeidergruppa i Juss-Buss: Politisk asyl. 39 sider
11. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelp til straffedømte. 35 sider
12. A. Fosby, S.B. Pedersen, O. Torvund: Leiekontrakter i Gamlebyen. 63 sider
13. Boliggruppa i Juss-Buss: Hjelp eller egeninteresse. En vurdering av 3 "veldig" boligforetak. 32 sider + vedlegg
14. Juss-Buss: Årsrapport 1980. 31 sider
15. Børre Lid: Fangers rettshjelpsbehov. 170 sider + vedlegg
16. Tor G. Birkeland: Rettssenter, et alternativ til dagens fritt rettsrådstilbud? 114 sider + vedlegg
17. Vernelagsgruppa i Juss-Buss: Rettshjelpsvirksomheten i 1980. 53 sider
18. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Arbeidstillatelse. 64 sider
19. Harald Amundsen: Innvandrere og folketrygdloven. 63 sider
20. Jon T. Johnsen: Årsrapport for Juss-Buss 1981. 31 sider
21. Elisabeth Lea: Oppholdstillatelse. 39 sider
22. Juss-Buss i Danmark. 57 sider
23. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1982. 29 sider
24. Bente O. Roli og Ingvild Mestad: Erfaringer med rettshjelp for innvandrere. 37 sider
25. Juss-Buss: Årsrapport for Juss-Buss 1983. 35 sider
26. Jon T. Johnsen og Øyvind Aakerøy: Årsrapport for Juss-Buss 1984. 67 sider
27. Juss-Buss: Fattigrettshjelpen i USA. 182 sider
28. Juss-Buss og Rettspolitisk forening: Norge Bare for nordmenn? Kritiske kommentarer til NOU 1983:47 "Ny fremmedlov" 99 sider
29. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Rettshjelp til asylsøkere i Storbritannia. 75 sider
30. Jon T. Johnsen og Halvard Helle: Årsrapport for Juss-Buss 1985. 78 sider
31. Brakkegruppa i Juss-Buss: Jussbutikker i Belgia. 39 sider
32. Brakkegruppa i Juss-Buss: Pris på testament hos advokat. 17 sider
33. Håkon Angell: Årsrapport for Juss-Buss 1986. 58 sider
34. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Kritiske kommentarer/alternativt lovforslag til Ot. prp. nr. 46 (1986-87) om ny utlendingslov. 122 sider
35. Håkon Angell og Ellen Hambro: Rapport fra en måneds arbeid ved rettshjelpskontoret i Indre Finnmark. 24 sider
36. Aursnes, Joranger, Schultz og Johnsen: Praksis som valgfag tilknyttet Juss-Buss. 35 sider
37. Johan Hougen: Årsrapport for Juss-Buss 1987. 52 sider
38. Larsen, Helgeland og Espen: "En rettsstat verdig". Rapport fra et rettshjelpsprosjekt i Nord-Hedemark august -november 1988. 27 sider
39. Morten Holmboe. Utlendingers rettslige stilling i Norge - noen utvalgte emner. 65 sider
40. Geir Helgeland: Årsrapport for Juss-Buss 1988. 45 sider
41. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Mottaksapparatet for asylsøkere i Norge og Sverige - en sammenligning. 32 sider
42. Fengselsgruppa i Juss-Buss. Høringsuttalelse til NOU 1988:37 "Ny fengselslov". 74 sider
43. Mette Larsen og Rita Krøgenes: Omsorgsovertakelse uten samtykke. En undersøkelse av barnevernets saksbehandling i 4 kommuner. 206 sider
44. Innvandrerguppa i Juss-Buss: Kommentarer til regjeringens forskriftsutkast til den nye fremmedloven. 15 sider

45. Anders Haugland: Årsrapport for Juss-Buss 1989. 40 sider
46. Brakkegruppa i Juss-Buss: Danske regler om gjeldssanering for privatpersoner - noe for Norge? 70 sider
47. Høringsuttalelse om forslag til endringer i Lov om fri rettshjelp. 23 sider
48. Innvandrergruppa i Juss-Buss: Informasjonsbehov blant flyktninger og innvandrere. En undersøkelse i tilknytning til innføringen av ny tilskuddsordning til kommuner med flyktningmottak. 40 sider
49. Knut Wold: Årsrapport for Juss-Buss 1990. 35 sider.
50. Anne Kvam og Karl Erik Sjøholt: Rapport fra studietur til Genève, oktober 1990. 38 sider.
51. Jon T Johnsen: Juss-Buss and clinical legal education. 80 sider.
52. Brit Gulbjørnrud, Nina Mathisen, Berit Isaksen og Jan Aubert: Høringsuttalelse om gjeldsordning for personer med betalingsvansker. 30 sider.
53. Jan Rune Fagermoen, Anne-Cathrine Haug og Hans-Jacob Sandsberg: Domstolens innvirkning på frihetsberøvelsens innhold. 111 sider
54. Knut F Rasmussen og Terje Svendsen: Om forliksklage 29 sider
55. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport for 1991 44 sider
56. Boliggruppa i Juss-Buss: Tvangsvedlikehold og tvangsadministrasjon av leiegårder - beboerrepresentasjon og medbestemmelsesrett 27 sider
57. Juss-Buss: Noen rettspolitiske arbeider. 75 sider
58. Heidemarie Nordahl og Tove Kristin Farstad: Depositum i husleieforhold. 80 sider
59. Merethe S. Haugen og Elisabeth Vigerust: Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem. 138 sider
- 59b. Det udekkede behov for rettshjelp - et uløst problem VEDLEGG 93 sider
60. Karl Erik Sjøholt: Årsrapport 1992. 32 sider
61. Hege A.Voldsdal Åse Marie Eliassen: "To pee, or not to pee". Om kontraktsoning i fengslene. 194 sider.
62. Gislaug Øygarden, Elin Riise, Kristian Jervell og Christine Bergland:"Fremmedretten i EU". 35 sider.
63. Christine Bergland: Årsrapport for Juss-Buss 1993. 35 sider
64. Elin Riise og Gislaug Øygarden: Asylsøkere og beskyttelsesbehov - forholdet mellom reelle krenkelser og formelle vedtak.
65. Nina Hjort og Sissel Finstad: Forsvarlig levestandard - en undersøkelse av nivået på økonomisk sosialhjelp. 102 sider + vedlegg
66. Cathrine Holm og Karoline Henriksen: Lojal avtaleinngåelse eller bondefangeri? En undersøkelse av låneinstitusjoners praksis ved inngåelsen av kausjonsavtaler. 44 sider + vedlegg
67. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1994. 34 sider + tillegg
68. Henriette Grønn, Marius Thronsen og Rolf Thoresen: Rettscenter -95, en alternativ rettshjelpsordning. 21 sider
69. Kristian Jervell: Årsrapport for Juss-Buss 1995. 39 sider + tillegg
70. Christine Bergland og Irene Sogn: Innvandringspolitiske hensyn i visumretten. En studie av myndighetenes visumpraksis overfor pakistanske visumsøkere. 115 sider + vedlegg.
71. Redigert av Tore Thallaug og Lars T. Berntsen: "Studietur til Palestina".
72. Stine Dordy Nybø og Therese Liljegren: "One strike and you're out - om utvisning av straffedømte utlendinger"
73. Yvonne Curtis og Liv Marit Øyen: "Fengselsloven § 12"
74. Hans Christian Apenes: "Årsrapport for Juss-Buss 1996"
75. Trine Reitan og Gry Korsnes: "Sosialtjenestens veiledning av personer med økonomiske problemer"
76. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1997"
77. Frode Solberg: "Bosettingstillatelse - en fremstilling av reglene og undersøkelse av forvaltningens praksis"
78. Knut Helland- Hansen: "Årsrapport for Juss-Buss 1998"
79. Bente Mostad: "Foreldres rett til gjenforening med barn i Norge", 137 sider
80. Anniken Gjertsen Skonhoft: "Årsrapport for Juss-Buss 1999"
81. Preben Henriksen: "Ettergivelse av inndragningskrav - en gjennomgang av forvaltningens praksis i årene 1988 - 1997."
82. Thomas Braut Svendsen: "Årsrapport for Juss-Buss 2000"
83. Tone Ljoså: "Utlendingsforskriften § 37, sjette ledd – Oppholdstillatelse for utenlandske kvinner etter samlivsbrudd."
84. Vårin Hellevik: "Bruk av isolasjon i norske fengsler"
85. Ane Broch Graver, Vegar Skaug, Rannveig Strålberg og Bente Tangen: "Retthjelp 2001 - Behovet for rettshjelp i Oslos befolkning – deriblant et utvalg innvandrerkvinner"
86. Per-Ivar Felldal: "Årsrapport for Juss-Buss 2001"

87. Christian Fredrik Mathiessen og Erlend Dahl: "Et overflateriss av velferdssystemet i Finland - Rapport fra sosial-, trygde- og arbeidsrettsgruppas studietur til Finland høsten 2002"
88. Per-Ivar Felldal: "Årsrapport for Juss-Buss 2002"
89. Irene Palm Hansen og Gunhild Bolstad: "Utvisning 2001 – En undersøkelse av utlendingsforvaltningens praksis i utvisningssaker"
90. Jon T. Johnsen: "Juss-Buss - Et fagkritisk eksperiment. Idégrunnlag, arbeidsprinsipper og erfaringer"
91. Kristoffer Wallan: "Politiopplysninger hos fengselsmyndigheten - skyldig inntil det motsatte er bevist?"
92. Fengselsgruppa ved Eldbjørg H. Martinsen: "Rapport fra fengselsgruppas studietur til Canada 12. -20. november 2003. Fengselsbetjenter som programinstruktører – en dobbeltrolle?"
93. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Pakistan - april 2004"
94. Kine Sperre Horsbøl: "Årsrapport for Juss-Buss 2003"
95. Kjersti Cecilie Jensen og Marie Nyhus: "Humanitetshensyn i utlendingsretten - en undersøkelse av forvaltningspraksis etter utlendingsloven § 8 annet ledd."
96. Fri rettshjelpsgruppa på Juss-Buss: "Rapport fra studietur til Finland 20. - 24. september 2004"
97. Kine Sperre Horsbøl: "Årsrapport for Juss-Buss 2004"
98. Karianne Rygh: "Rusmiddelavhengiges rett til helsehjelp - pasienters rettsstilling ved legemiddelassistert rehabilitering"
99. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Etiopia - april 2005"
100. Kine Sperre Horsbøl og Line Voldstad: Samarbeid – evalueringsrapport fra Gatejuristprosjektet og generell samarbeidsveiledning. 81 sider
101. Psykiatri- og gjeldsrettsgruppa på Juss-Buss: Studietur til Stockholm - november 2005.
102. Kjersti Lehmann: "Dømt til forvaring"
103. Heidi Olsen-Nalum: "Årsrapport for Juss-Buss 2005"
104. Kjersti Hillestad Hoff: "Fortrinnsrett for deltidsansatte"
105. Endre S. Refsdal: "Årsrapport for Juss-Buss 2006"
106. Gudmund Røgeberg: "Prøveløslatelse. Om utlirådelighetsvurderingen etter straffegjennomføringsloven § 42"
107. Guro Siljan/Synne Eliassen: "Unge innsatte"
108. Vetle W. Rasmussen: Utvelgelseskrets ved nedbemanning"
109. Silja Aga Rogan: "Lobbing for et bedre lovverk"
110. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Studietur til Jordan – mai 2007"
111. Endre S. Refsdal: "Årsrapport Juss-Buss 2007"
112. Kine Sperre Horsbøl og Tine Larsen: "Økonomiske vilkår ved familiegjeningforening mellom barn og deres omsorgspersoner - en undersøkelse av forvaltningens praktisering av dispensasjonsskjønnet særlig sterke menneskelige hensyn."
113. Stine Elde: "Opinion og rettssikkerhet: Den alminnelige rettsoppfatning i avgjørelser etter straffegjennomføringsloven."
114. Anne Mette Hårdnes: "Helsetilbudet i norske fengsler: En undersøkelse av regler og praksis. "
115. Martin Eiebakke: "Årsrapport Juss-Buss 2008"
116. Andreas Moen: "Oppsigelse begrunnet i arbeidstakers sykdom"
117. Stian Bonnevie Arntzen: "Årsrapport Juss-Buss 2009"
118. Kirsten Vikesland Mæhle og Olaf Halvorsen Rønning: "Årsrapport Juss-Buss 2010"
119. Ida Husom: "Isolasjon av mindreårige under straffegjennomføring - forholdet til FNs barnekonvensjon" 2011
120. Jørgen Løvdaal: "Informasjonsflyt i kriminalomsorgen – en studie av kontradiktorisk underskudd" 2011
121. Innvandringsgruppa på Juss-Buss ved Maria P. Jacobsen og Ida Jordal i samarbeid med Schweizerische Flüchtlingshilfe: "Asylum procedure and reception conditions in Italy - Report on the situation of asylum seekers, refugees, and persons under subsidiary or humanitarian protection, with focus on Dublin returnees" 2011
122. Kirsten Vikesland Mæhle: "Årsrapport Juss-Buss 2011"
123. Maria Pitz Jacobsen: «Utvisning av straffedømte utlendinger med familie i Norge – retten til familieliv etter EMK artikkel 8» 2012
124. Caroline Flaaten: «Vederlagskrav ved endt samboerforhold» 2012
125. Marit Lomundal Sæther: «Årsrapport Juss-Buss 2012»
126. Marit Lomundal Sæther: «Årsrapport Juss-Buss 2013»
127. Benedikte Cecilie Nilsen: «Introduksjonsloven – en fremstilling og vurdering av hovedreglene»
128. Thea Sjuve Johansen: «Pasienten i fengsel. Hvilket rettsvern har innsatte med helseproblemer?»

- 129.** Marit Lomundal Sæther: «Isolert fra rettssikkerhet? Forvaltningens kontroll og overprøving av fengselsbesluttede isolasjonsvedtak»
- 130.** Ida Jordal og Silje S. Hasle: «Retts hjelp 2013»
- 131.** Hedda Larsen Borgan: «Årsrapport Juss-Buss 2014»
- 132.** Kasper Nilsen Ervik: «Straffegjennomføring i annen stat – forholdet til Grunnloven og hensiktsmessigheten av ordningen»
- 133.** Hanna Buer Haddeland: «<Du vet hvor viktig familie er?> Hvordan og i hvilken grad ivaretas retten til familiegjennforening for en person som har fått innvilget asyl i Norge?»
- 134.** Kenneth Solberg, Marie Skjervold, Jens Andresen Osberg og Mathias Stang: «Revideringsutvalget 2015 - En gjennomgang av Juss-Buss sine saksområder, organisering og arbeidsmetoder»
- 135.** Hanne Hareide Skårberg: «Årsrapport Juss-Buss 2015»
- 136.** Hanne Hareide Skårberg: «Årsrapport Jussbuss 2016»
- 137.** Mina Østmo Rabo: «Begrunnelse for, og vilkår ved bruk av isolasjon. En sammenlignende analyse av isolasjonshjemler i norsk rett»
- 138.** Hilde Firman Fjellså: «Du burde ha flyktet før. Familiegjennforening for flyktninger som ikke rekker ettårsfristen, og unntaket i utlendingsforskriften § 10-8 femte ledd 'forhold utenfor søkerens kontroll'»
- 139.** Hege Aakre: «Forvaltningens rettsoppfatninger i juridisk argumentasjon. Med et særlig blikk på betydningen av rettslige instruksjoner og veiledninger fra overordnede i utlendingsforvaltningen»
- 140.** Tonje Lilaas Larsen: «Årsrapport Jussbuss 2017»
- 141.** Vilde Ø. Hauan: «Forliksrådets domskompetanse. I Lys av retten til rettferdig rettergang i EMK art.6»
- 142.** Ingvild H. Kvanvik: «Parter i familieinnvandringsaker»
- 143.** Ida Tønnessen: «Årsrapport Jussbuss 2018»
- 144.** Tonje Lillaas Larsen og Lousie S. Hannon: «Retts hjelp til fanger»
- 145.** Ida Tønnessen: «Årsrapport Jussbuss 2019»
- 146.** Ida Tønnessen: «Fri flyt av familie»
- 147.** Grethe Kristine Olsen: «Kroppsvitasjon av fanger»
- 148.** Jonathan Leifsson de Lange: «Årsrapport Jussbuss 2020»
- 149.** Ole Martin Juul Slyngstadli: «Ansvar ved misbruk av elektronisk signatur etter ny finansavtalelov»
- 150.** Ole Martin Juul Slyngstadli: «Årsrapport Jussbuss 2021»
- 151.** Lisa Dyrud, Lise Stefanussen og Sveinung Liland Hartveit: «Utlendingers tilgang til banktjenester»
- 152.** Line Utne Norland «Avtalebinding ved misbruk av elektroniske signaturer»
- 153.** Halvard Skarpmoen «Krav til begrunnelse av forliksrådsdommer»
- 154.** Eskil Vik Urdal «Årsrapport Jussbuss 2022»

13.2. Andre publikasjoner

1. Retts hjelp i grisgrendte strøk. Spesialfagsoppgave 1975.
2. Gunnar De Capua: Juss-Buss - første foreløpige virksomhetsrapport. Stensilskrifter fra Institutt for retts sosiologi nr. 8 1972.
3. Gunnar De Capua: Retts hjelpsvirksomhet i Juss-Buss. Stensilskrifter for Institutt for Retts sosiologi nr. 10 1973.
4. Gunnar De Capua: Virksomheten i Juss-Buss i 1977. Stensilskrifter for Institutt for retts sosiologi.
5. Eidesen, Eskeland og Mathiesen (red): Retts hjelp og samfunnsstruktur. Pax 1975.
6. Jon T. Johnsen: Retts hjelp i utkantstrøk. Delrapport I-IV Stensil, Institutt for retts sosiologi 1978 – 1981.
7. Jon T. Johnsen: Retten til Juridisk bistand. Tano 1987.
8. Jon T. Johnsen: Ytringsfriheten i forvaltningen. Tidsskrift for retts vitenskap 1982 s. 785-852.
9. Jon T. Johnsen: Juss-Buss som fagkritisk eksperiment. Institutt for retts sosiologi 1988. Revidert 2003.
10. Juss-Buss: Juss-Buss 1971 - 1981. Oslo 1981.
11. Arne Chr. Stryken: Et år med Juss-Buss. En sosiologisk beskrivelse av jusstudentenes rettsinformasjon. Hovedoppgave i sosiologi 1973.
12. Andersen, Grønvik og Svoren: Bo trygt, Juss-Buss' veiledning i boligspørsmål. Pax 1984.
13. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Fangehåndboka. Oslo 1987 Utvidet og revidert 2002-2003.
14. Fengselsgruppa i Juss-Buss: Prisoners Handbook. Revidert engelsk utgave av Fangehåndboka. Oslo 1990. Utvidet og revidert 2003/2004.
15. Elisabeth Vigerust: Gjeld - hva skjer og hva kan jeg gjøre når gjelden blir for stor. Oslo 1989, revidert og utvidet i desember 1992 og 1997. Revidert 2001 og 2003.

16. Husleiegruppa: Juss-Buss' standardkontrakt i husleieforhold. Oslo 1990, revidert og omarbeidet 1995, 1996, 1999 og 2001.
17. Brakkegruppa: "Det er også mitt barn" brosjyre om samværsrett og foreldreansvar. Oslo 1991.
18. Nina E. Mathisen: "Din vilje skje" brosjyre om hvordan skrive et testament, Oslo 1991. Ny utgave i 1996. Revidert 2002.
19. Boliggruppa i Juss-Buss: "Veiledning i boligspørsmål" Pax forlag 1991.
20. Knut F. Rasmussen og Terje Svendsen: "Forlikrådet - hvorfor, hvordan og hva skjer?" Revidert 1994, 1997 og 2001. Revidert 2004.
21. "Studentopphold i Norge" Brosjyre som fremstiller reglene om oppholdstillatelse i studieøyemed (norsk og engelsk) Oslo, 1993.
22. Trine Reitan og Gry Korsnes: Økonomiske problemer. Brosjyre som framstiller reglene for økonomisk sosialhjelp. Oslo 1994.
23. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Arbeidsavtalen", brosjyre 12 sider, Oslo 1995. Revidert 2003/2004.
24. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Oppsigelse, avskjed og permittering", brosjyre, 16 sider, Oslo 1995. Tilleggskapittel om permittering skrevet 2003, revidert 2004.
25. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Krav på lønn og feriepenger", brosjyre, 14 sider, Oslo 1995. Revidert 2004.
26. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Miljøet på arbeidsplassen", brosjyre, 7 sider, Oslo 1995. Revidert 1999. Revidert 2003/2004.
27. Magnus Jåtun og Hans Christian Apenes i samarbeid med JURK: "Den kvinnelige arbeidstakeren", brosjyre, 8 sider, Oslo 1995. Revidert 2003.
28. Oven Egeland og Kenneth Adale Baklund: "Utvisning", brosjyre, 27 sider, Oslo 1996.
29. "Expulsion", engelsk utgave av brosjyren i pkt. 28.
30. Juss-Buss: "1971-1996 Jubileumsfestskrift, Juss-Buss 25 år".
31. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Gjenopptakelse av straffesaker", 22 sider, Oslo 1997.
32. Fengselsgruppa og Innvandringsgruppa: "Juss-Buss` avtale for samboere", Oslo 1997. Revidert 2001.
33. Mona Aarhus og Jostein Greve: "Asyl i Norge", brosjyre, 46 sider, Oslo 1998.
34. Steffen Ravnåsen og Frøydis Heyerdahl: "Familiegjenforening", brosjyre, 28 sider, Oslo 1998.
35. Øystein Ruud og Thorsteinn J. Skansbo: "Reopening criminal cases", brosjyre, 17 sider, Oslo 1999.
36. Anita Asheim og Siri Anne Martinsen: "Ferie og permisjon", brosjyre, 24 sider, Oslo 1999. Revidert 2002
37. Husleiegruppa: "Praktisk husleierett", brosjyre, 47 sider, Oslo 1999. Revidert 2004.
38. Innvandringsgruppa ved Marie Nyhus og Thomas Hovden: "Oppholdstillatelse i Norge for EØS-borgere og deres familiemedlemmer", brosjyre, 11 sider, Oslo 2001.
39. Hans Kristian Otnes Berge og Janicke Wiggen: "Trenger du juridisk hjelp?" Brosjyren inneholder praktisk informasjon om Juss-Buss så som når vi saksmottak og hvilke rettsområder vi arbeider med. 12 sider, Oslo 2001. Oppdatert 2004.
40. Iselinn Håvarstein og Lene Køster: "Opphold i institusjon under psykisk helsevern", brosjyre, 11 sider, Oslo 2003
41. Guro Siljan og Synne Eliassen: "Forvaring – en brosjyre til alle fanger som er dømt til forvaringsstraff", brosjyre, 10 sider, Oslo 2005
42. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Oppsigelse, avskjed og permittering – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2006)
43. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Forlikrådet – hvorfor, hvordan og hva skjer"
44. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsforfølgingsrett" (oppdatert 2006)
45. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2006)
46. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Rettigheter ved graviditet og fødsel" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2007)
47. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2007)
48. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "The Prisoner Handbook 2003 – A guide to prison matters by Juss-Buss" (Fourth edition)
49. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "Fangehåndboka 2007 – Juss-Buss' veiledning i fengselsspørsmål (femte utgave)"
50. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: "Statsborgerskapsbrosjyre", Oslo 2007

51. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Rettigheter ved graviditet og fødsel" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
52. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Oppsigelse, avskjed og permittering – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
53. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
54. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
55. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Ferie og permisjon – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2009)
56. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Gjeld under soning – brevmaler" (2009)
57. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Gjeld under soning – en film om håndtering av gjeldsproblemer for innsatte" (2009)
58. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsrett" (2010)
59. Stian B. Arntzen, Nadin A. Humlen og Fredrik L. Ellingsen: "Legal Aid Management and Training Seminar" Rapport fra Juss-Buss' besøk i Vietnam (2010)
60. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Being dismissed, fired or laid off» - "Oppsigelse, avskjed og permittering" engelsk utgave (2011)
61. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Wypowiedzenie, wypowiedzenie ze skutkiem natychmiastowym i urlop postojowy» - "Oppsigelse, avskjed og permittering" polsk utgave (2011)
62. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «The Employment contract and the working environment» - "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" engelsk utgave (2011)
63. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: Umowa o pracę i środowisko w miejscu pracy - "Arbeidsavtalen og miljøet på arbeidsplassen" polsk utgave (2011)
64. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Entitlement to pay and holiday benefits» - "Krav på lønn og feriepenger" engelsk utgave (2011)
65. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Prawo do wynagrodzenia i pieniędzy urlopowych" - "Krav på lønn og feriepenger" polsk utgave (2011)
66. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Holidays and leave of absence» - "Ferie og permisjon" engelsk utgave (2011)
67. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: Urlop i urlop okolicznościowy - "Ferie og permisjon" polsk utgave (2011)
68. Juss-Buss, Olaf Halvorsen Rønning (red.): «Med loven mot makta – Juss-Buss førti år», Novus forlag (2011)
69. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: «Rettsforholdet mellom samboere – en brosjyre i familierett» (2011)
70. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: «Rettsforholdet mellom ektefeller – en brosjyre i familierett» (2011)
71. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Utvisning ved brudd på straffeloven – en brosjyre i utlendingsrett» (2011)
72. Gjeld- og familierettsgruppa på Juss-Buss: brosjyre om «Forlikrådet – hvorfor, hvordan og hva skjer?» (2012)
73. Fengselsgruppa på Juss-Buss: «Fangehandboka 2012 – Juss-Buss' veiledning i fengselsspørsmål (sjette utgave)» (oppdatert 2012)
74. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Familieinnvandring – en brosjyre i utlendingsrett» (2012)
75. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Expulsion due to offences under the criminal code» - «Utvisning ved brudd på straffeloven» engelsk utgave (2012)
76. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Family immigration» - «Familieinnvandring» engelsk utgave (2012)
77. Juss-Buss: «Trenger du juridisk hjelp? – en brosjyre om Juss-Buss» oppdatert utgave 2012
78. Juss-Buss: «Do you need free legal aid? – a brochure about Juss-Buss» (2012)
79. Husleierettsgruppa på Juss-Buss: "Leiekontrakt for bolig" (2012)
80. Gjeldsgruppa på Juss-Buss: "Håndtering av gjeldsproblemer – en brosjyre i gjeldsrett" (2013)
81. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "The Prisoner's Handbook – Juss-Buss' guide to prison matters" – "Fangehandboka" engelsk utgave (oppdatert 2013)
82. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Krav på lønn og feriepenger – en brosjyre i arbeidsrett" (oppdatert 2013)
83. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Entitlement to pay and holiday benefits» - "Krav på lønn og feriepenger" engelsk utgave (oppdatert 2013)
84. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Prawo do wynagrodzenia i pieniędzy urlopowych" - "Krav på lønn og feriepenger" polsk utgave (oppdatert 2013)
85. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "Exigencias sobre salarios y pago de vacaciones – folleto sobre el derecho del trabajo" – "Krav på lønn og feriepenger" spansk utgave (2013)
86. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: "требования по заработной плате и оплате отпуска" - "Krav på lønn og feriepenger" russisk utgave (2013)

87. Fengselsgruppa på Juss-Buss: "بالسجون المتعلقة أبا دليل بامور 'Juss-Buss لعام السجين كتاب حول 2012" - "Fangehåndboka 2012 – Juss-Buss' veiledning i fengselsspørsmål" arabisk utgave (oversatt i 2013)
88. Husleierettsgruppa på Juss-Buss: "Avslutning av husleieforholdet" (2013)
89. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «Expulsion en raison des infractions en vertu du code pénal – une brochure sur le droit de l'immigration» - «Utvisning ved brudd på straffeloven» fransk utgave (2013)
90. Innvandringsgruppa på Juss-Buss: «بسبب الجرائم طرد الجنائي القانون في عليهاصلمنصوا» - «Utvisning ved brudd på straffeloven» arabisk utgave (2013)
91. Familierettsgruppa på Juss-Buss: «Samboerkontrakt» (2013)
92. Husleierettsgruppa på Juss-Buss: «Begynnelsen på leieforholdet» (2014)
93. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Oppsigelse, avskjed og permittering» (2014)
94. Arbeidsrettsgruppa på Juss-Buss: «Redundancy, dismissal og temporary lay-off» (2014)
95. Juss-Buss: «Ting du bør vite om: Økonomi – bolig – jobb» (2015)
96. Utlendingsrettsgruppa på Jussbuss: «Familieinnvandring – en brosjyre i utlendingsrett» (oppdatert 2017)
97. Utlendingsrettsgruppa på Jussbuss: «Family immigration» Oslo, 2017
98. Utlendingsrettsgruppa på Jussbuss: «Study and work permits» Oslo, 2017
99. Utlendingsrettsgruppa på Jussbuss: «Utvisning av EØS-borgere» Oslo, 2017
100. Utlendingsrettsgruppa på Jussbuss: «Expulsion of EEA citizens» Oslo 2017
101. Arbeidsrettsgruppa på Jussbuss: «Oppsigelse og permittering – en brosjyre i arbeidsrett» (oppdatert 2017)
- 102: Utlendingsgruppa på Jussbuss: «Permanent oppholdstillatelse» Oslo, 2018
- 103: Fangehåndboka, 7. utgave Oslo, 2018
- 104: Utlendingsrettsgruppa på Jussbuss: «Visum – en brosjyre i utlendingsrett», 2019
- 104: The Prisoner's Handbook – Jussbuss' guide to prison matters, seventh edition, 2020